

סוגי מראות הדם – סעיף א'

גמרא - מהמשנה דף י"ט. עד סוף הפרק דף כא, תוס' - ד"ה הירוק, ד"ה כל יומא, ד"ה אגמריה.

מהו ירוק – עי' תוס' (ד"ה הירוק) דירוק דמתני' היינו ירוק כאתרוג, וכ"כ בתורא"ש דירוק דמתני' היינו ירוק כחלמון, וכ"כ תוס' בסוכה דף ל"א: ד"ה הירוק, וכ"כ הריטב"א (עמו' 9 בחו') הרשב"א והרא"ש, אכן המאירי (עמ' 10 בחו') כתב דע"כ ירוק דמתני' היינו ירוק ככרתי דבירוק כחלמון לכו"ע טמא דהוי בכלל צבע כרכום, ועי' בתלמידי רבנו יונה ברכות (דף כב עמ' 9 בחו') דכתבו דמראה חרדל טמא, והדברי חמודות על הרא"ש (פ"ב אות כ"ד) תמה על דבריהם אבל כתב דכיון דכן הורו צריך להחמיר כן, ובערוה"ש סעיף ח' הביא את התר"י ותמה דבכל הפוסקים מבואר לא כך וכתב דשמא ב' סוגי חרדל היה בזמניהם.

מראה צהוב בזמנינו - נחלקו הראשונים השתא דלא בקיאיין במראות הדמים האם מראה צהוב טהור דעת הרא"ש דאף השתא דלא בקיאיין בדמים ירוק כאתרוג וכחלמון טהור, אמנם בדברי הריטב"א (עמו' 9 בחו') מבואר דהשתא דלא בקיאיין בדמא לא מטהרין אלא ירוק ככרתי, וכ"כ הרע"ב (פ"ב מ"ז) ומימינו לא שמענו מי שהתיר שום דם חוץ מהלבן והירוק ככרתי.

להלכה - השו"ע פסק דירוק כאתרוג וכחלמון טהור, אכן הב"ח הביא בשם המהרש"ל דיש להחמיר וכ"כ השל"ה להלכה, ובסד"ט (סוסק"ב עמ' 19 בחו') כתב דבעל נפש יחמיר לעצמו, ובהפסק טהרה דעת החכמת אדם (ק"ז ס"ט עמ' 11 בחו') שיש להחמיר במראה צהוב.

עמוק מכן טמא דיהא מכן טהור רש"י (דף יט) פירש דעמוק היינו יותר כהה ודיהא יותר בהיר, וכ"כ רוב הראשונים הרשב"א והריטב"א (עמ' 12 בחו') והביאו ראיה ממתני' (דף ס"א) גבי ז' סממנים דדיהא היינו יותר בהיר, ויש שפירשו דעמוק היינו יותר בהיר ודיהא יותר כהה והביאו ראיה מדברי הגמ' דכזפת כעורב וכזית הוי דיהא וכענב הוי עמוק, התורא"ש (דף כ' ד"ה שחור) הביא פירוש ר"ח דעמוק הוא דרגה אחת של דיהא והיינו לבן יותר ודיהא היינו עוד יותר לבן מעמוק.

בגדר דין ד' מיני דמים - יש לדון, בגדר ד' מיני דמים האם הוי אותו צבע של דם רק כל אחד עמוק מחבירו, או דלמא דהוי ד' מיני דמים דחלוקים בציבעם – עי' תוס' הרא"ש (על הדף כ. ד"ה וכולן), בינת אדם שער איסור והיתר סימן ח (יג-יד), ערוך השולחן (סעיף ה' עמ' 14 בחו')

מראות הדמים בזמן הזה – הראשונים כתבו דהיום דלא בקיאיין בדמים מטמאים כל מראה אדום ועי' לשונות הראשונים דמשמע שהיתה גזירה דרבנן מזמן הגמ' או מהגאונים אחרי הגמ', ועי' ב"י סימן קפ"ג (עמ' 18) שהטעם הוא משום דמצינו כבר בימי האמוראים לא חזו דמא שיש שלא רצו לראות דמים כמבואר בדף כ: וכן כתב באו"ז שמ"ז, ועי' ראב"ד בבעלי הנפש בשם הר"ף (עמ' 16) דמשמע דהוא בכלל תקנת דרבי ור' זירא, וכן משמע ברמב"ם איסורי ביאה פ"א הל' י"ג (עמ' 17).

מראה חום - הסד"ט סי' קפ"ח סק"א (עמ' 19) כתב דמראה חום טהור משום דאין לו נטייה לאדמימות אלא דומה לדיהא דשחור, ובפרדס רימונים שפתי חכם סק"א (עמ' 22) כ' דהיא דעת יחידית, ובשו"ת בית שלמה (עמ' 20) ובבית מאיר סק"א והחכמ"א סי' קי"א ס"א (עמ' 24) הקשו דהואיל וחום דומה לדיהא דשחור יש לטמאו עכ"פ כדיהא דשחור דכיום טמא, ועי' בערוה"ש (עמ' 24) מה שכתב ליישב.

מראה אפור – הראב"ד (עמ' 16) כתב וכל מראה שחרות נמי טמא לפי שאין אנו בקיאים בין החרת לדיהה ממנו ולפי"ז י"ל דמראה אפור נמי טמא דהוא בכלל שחור בהיר, ועי' בהתרומת הדשן סי' רמ"ו (עמ' 25) דמותר אם הוא כמראית בגד לבן שנפל עליו אבק שהוכחה לבנוניתו, ועי' בספר אשקך מ"ן חילוק בין אפור לוורוד (עמ' 28).

נאמנות האשה במראות הדמים - סעיף ב'

כזה טיהר לי פלוני חכם נדה נחלקו הראשונים בביאור הספק:

דעת הרשב"א (עמ' 31) הטור הריטב"א והמאירי פירשו דמיירי שהאשה הראה לחכם מראה והסתפק בו או שטימא אותו והיא אומרת לו כזה טיהר לי פלוני חכם

דעת רש"י שמיירי שאשה שאלה את חברתה, וחברתה אמרה לה דכזה טיהר לי פלוני חכם, ובטעם הדבר דרש"י מ"אן בפירוש הרשב"א עיין ב"ח דביאר משום דקשיא ליה דאם כדברי הרשב"א מדוע ילתא הלכה לחכם ולא פסקה לעצמה.

האם אשה יכולה לסמוך לעצמה שכזה טיהר לי פלוני חכם - הסד"ט (סק"ג עמ' 32) דיקדק מדברי הרשב"א והטור דדווקא אם הראתה המראה לחכם והסתפק בו קא מביעיא לן אם נאמנת לומר כזה טיהר לי פלוני חכם אבל אם האשה לא שאלה החכם יכולה היא לסמוך על מה שטיהר לה החכם.

בדעת רש"י - רש"י ביאר דהאי דקא מביעיא לן כזה טיהר לי פלוני חכם מהו היינו באופן שאשה שאלה את חברתה אודות מראה ואמרה לה חברתה דכזה טיהר לי פלוני חכם, ומצאנו דפליגי גדולי הפוסקים בביאור דברי רש"י הב"ח ביאר דפשיטא דלגבי עצמה נאמנת ולא קא מביעיא לן אלא לגבי חברתה ועד"ז כתב הפנ"י בגיטין (הו"ד בסד"ט סק"ג), אכן המהרש"א (עמוד 32 בחו") כתב איפכא דאשה אינה יכולה לראות דמי עצמה ולא קמביעיא רק לגבי חברתה, ובסד"ט ח"זק דבריו, ועי' בפתחי נדה (חכמת בצלאל עמ' 34-36 בחו") שהוכיח שאף לדעת רש"י אם היא עצמה יודעת שכזה טיהר לה חכם אינה צריכה ללכת אצל חכם לשאול ורק לגבי חברתה דעת רש"י שאין סומכים עליה.

חכם שטימא אין חברו רשאי לטהר - נחלקו הראשונים אם לפי מסקנת הגמרא רשאי חכם לטהר מה שכבר אסר חכם אחר במקום שיש בידו קבלה מרבותיו, דעת התוס' (ד"ה אגמריה) ועוד ראשונים שהגמרא במסקנתה חזרה בה ממה שאמרו שמתחילה רצה רב יצחק לטמאה, אלא כיון שהוא סומך על מה שהוא מקובל מרבותיו רשאי לחלוק על הוראת החכם שטימא ולטהר, וכן פסק הרמ"א סי' רמ"ב (סעיף ל"א עמ' 41) שחכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר משיקול הדעת אבל אם יש לו קבלה שטעה יוכל להתיר, אבל דעת רש"י (ד"ה אגמריה) וכן דעת התוס' בחולין מד (סוף ד"ה היכי) ועוד ראשונים שגם לפי מסקנת הגמרא לולא שאמרה לו ילתא שגם רבה בר בר חנה נהג לטהר מראה זה היה גם הוא מטמאו משום כבודו של רבה בר בר חנה וכן פסק הש"ך (שם ס"ק נה) שאחר שהורה חכם לאיסור אסור לחכם אחר להורות להיפך אפילו אם הוא מקובל כן מרבותיו.

מראה שביציאתו נראה טהור ואח"כ נראה קצוותיו אדום - עי' ב"ח (ד"ה ואשה), ועי' חוות דעת סק"א (עמ' 46), ערוך השולחן, ריטב"א דף כ: שמא טעיתי (עמ' 47).

מסורת הש"ס עם הוספות

א [לקמן כלא, ג] שדוּת פ"ה מ"ו מסדרין פו: (ג) שנת פ"ו, (ד) סנהדרין פ"ו: (ה) נעשים פ"ד מ"ח מסות: (ו) כ"מ פו. מסדרין פו: מיר סה: פ"ט, (ז) נעשים פ"ד מ"ג מסדרין פו: פו: (וז) ק"ג, (י) מסדרין פו: ונחום מט: (יא) ונחום ק"ג: (יב) תנן, (יג) [שנת קס, ט] לקמן כו: חולין מז: (יד) [תוספתא פ"ג טה"ה, ט] צמוד ב, (טו) תורין פיב, (טז) ח"כ מצרע, (יז) ח"כ מוצרע פרשטא ו ה"ה, (יח) נגעים פ"ב טה"א, (יט) ע"י תוס' בחבובת ע"ה ע"ב ור"ש נעשים פ"ד מ"א ותוס' הרא"ש כאן, (כ) ע"י תורין פ"ד ה"ב, (כא) נדפס שם בילקוט מפרשים.

הגהות מהר"ב רענבורג

א [גמ' ובי תימא הכי נמי נגע טהור, י"ב פ"י שנת ד' קל"ז ע"כ מ"ט שם פ"ה"א, בן תוס' ד"ה מה דל"ה ובי' א"נא דפשיטא דקרא, י"ב ע"י עקנין כי עד ע"כ תוס' ד"ה ואנציל ופ"ה ו"ק שם דר"ק:

הגהות וצינונים

א [בבתי' נוסף ד"ה צ"ה, וביה בסנהדרין פו ע"א מספרי, וכן במנצח' בסנה' הרא"ש ד"ה אלא, וע"י חת"ס: ב] בבתי' ובתוס' חא"נא נוסף זקן **מנצח'** ודב' [ג] בילקיש נוסף ורש"י דאדום **הוא**, ובי' מהוס' חא"נא, וכן בהגהות כח"י על גיליון דפוס שוועניו: ל"א ודס מגילן דאדום הוא: ד [בבתי' א"ר יהושע בן לוי, וע"י בירושמי בשם רבינ' (ס) כי לחוסף' כבן (דפו"י): ו דפוס שוועניו משו"י: ז] צ"ל גזירותי' (כח"י שוועני'): ח [ארכי' (מהרש"ל): ט] דפו"י (תוספתא: י) וישי' בתוס' דשם פירשו בענין אחר שייחבש' ה"ר קרשיב' (גליון): כ [צ"ל ודבני' חננאל' כן כתבו תוס' בבימות ובכתובות ובסנהדרין: וכתבו בסנהדרין עוד דר"ה ר' גריס אומר אלא ר' יהושע קיה' כלומר ר' יהושע הקשה ודקדק בדבר כי ע"ש (גליון): ל] "נחלק" ליתא בדפו"י והספיקו ע"פ מהרש"ל, והוא מיותר, וט"ס הוא במהרש"ל (כן אריה, רש"ש):

ליקוטי רש"י

וי' בחר רוב חתיכות **לא** אוריגין, דקסנרי אן רוב חתיכות של ארבע מיני דמים ואשמועינן רצי יוחנן לעיל ג' וכו' למעוטי הא רובא דר' יהודה דלר' יהודה דאילו בחר רובא לא כדאזי משוית' ליה לשרוף על מגעה את התרומה: **ביתני'** ובקדן ברבוב. כוית גן שכרכוס גדל צו: ובמימי ארמה. לקמן מפרש לה לכולהו צמתיתין. ל"א קקן כרכוס כנוגה זו כרכוס כמו (שמות לה) כי קקן עור פניו: **ורבויג'** כין אלום המווג צמים ואע"ג דקליט אדממות דליה טמא: תלחן, פגריג'ג: ובמימי בשר צ"ל, מוהל היוצא ממנו: **אם אינו מטמא משום כתם בו**, מפרש בגמרא: **כדם המכה**, מפרש בגמ"י: בחרת, איידרמני"ט: **עמוק** שכן, שעמוק צמרה שחורית כלומר שחור יותר מחרת טמא: דיהה, פלד"ש שדחית מראיתו: **בבדור שבו**, שיש עליו צורין צמרה אדמומית יותר מחרתין ובגמרא: **מפרש להו**: בית ברם, מקום ומשם מציא אדמה וטמנה **כלי**: ומציף ע"יה מים, כלומר טמן שיש עליו עד שיהיו לפניו על האדמה: ובמוגז, כילד כגון שני חלקים מים בו: **גמ'** אלא משתה בו' עד ויבלין שמואין, לשון קושיא הוא: **בזה**, לשון לזק שגרה צלגשים צמוריס' טפות לצוות מלך צפניהס: **בש"מא** התם, גמי נגעים אפי"ר וכולהו לטמא איכא לאקומי קרא דאיירי צלוגתא דוקן ממנא וסנהדרין שצדורו דכתיב (דברים ה) והאלים אשר יעשה צדוק כגון דמלגני צנגעי אדם וצפלוגתא דרבי יהושע בו' דקאמר זקן ממנא כד מייחיו סנהדרין כד מייחיו: **אם בחרת קודמת צשינר צ"ב טמא**, דשער לזן מסימני טומאה וכגון שקדמתו צהרת דכתיב (יקרא יג) והנה נהפך שער לזן צצהרת: כהה טהור, הכי הוא כנגע שכה מראיתו צשעזע של סקגר שהוא סימן טהרה דכתיב (שם) והנה כהה הנגע וגו' ונפש רצי משה הרשען ששעתי קיהס כלומר קיהס צדצ ונחלק עליו זקן מנאלי צת"כ ר' יהושע קיהס וטיסה: שיעור נגע בגדים, לאוק ולוחצ: כשני גריסין **על שני אבנים שבהן זוית**, אחד צומל וזי אחד צומל זס: ארכו כשני גריסין ורחבו בגדים, ארכו על צ' אצנים ממלא צכל אצן גריס על גריס כשיעור נגע ושמ' אצנים שענין דכתיב (שם יד) ותללו את האצנים: **כתיב קר**, ומראהין צעל מן הקיר (שם): פריחה, פרחה שפלת צכולה: **שדיא טהורה**, ואע"פ של נאמר אלא צלצס (שם יג) ואס פרות תפרת וגו': **צמימא דדם אדום הוא**, ואלו כולם אדומין הן: ואימא אדום ותו **לא**, האדום שצאלודים דהיינו דם המכה דמתניתין: **דמיה**, דמיה אלה גלתה את מקור דמיה (שם ט) וטהרה ממקור דמיה (שם יג) הכי ד' מיני אדמומית טמאה זה **אצל שלמטה מהן** לאו דס הוא: **דיהה** **מבן**, אפילו הוא שחור

ואינה יודעת מה הפילה, שאצרה התמיסה קודם שצאה לפניו: **לא אוריגין** וי' בחר רוב חתיכות בו', דלא ספירא לכו רוב חתיכות של ד' מיני דמים ואשמועינן רצי יוחנן לעיל ג' וכו' למעוטי הא רובא דר' יהודה דלר' יהודה דאילו בחר רובא לא כדאזי משוית' ליה לשרוף על מגעה את התרומה: **ביתני'** ובקדן ברבוב. כוית גן שכרכוס גדל צו: ובמימי ארמה. לקמן מפרש לה לכולהו צמתיתין. ל"א קקן כרכוס כנוגה זו כרכוס כמו (שמות לה) כי קקן עור פניו: **ורבויג'** כין אלום המווג צמים ואע"ג דקליט אדממות דליה טמא: תלחן, פגריג'ג: ובמימי בשר צ"ל, מוהל היוצא ממנו: **אם אינו מטמא משום כתם בו**, מפרש בגמרא: **כדם המכה**, מפרש בגמ"י: בחרת, איידרמני"ט: **עמוק** שכן, שעמוק צמרה שחורית כלומר שחור יותר מחרת טמא: דיהה, פלד"ש שדחית מראיתו: **בבדור שבו**, שיש עליו צורין צמרה אדמומית יותר מחרתין ובגמרא: **מפרש להו**: בית ברם, מקום ומשם מציא אדמה וטמנה **כלי**: ומציף ע"יה מים, כלומר טמן שיש עליו עד שיהיו לפניו על האדמה: ובמוגז, כילד כגון שני חלקים מים בו: **גמ'** אלא משתה בו' עד ויבלין שמואין, לשון קושיא הוא: **בזה**, לשון לזק שגרה צלגשים צמוריס' טפות לצוות מלך צפניהס: **בש"מא** התם, גמי נגעים אפי"ר וכולהו לטמא איכא לאקומי קרא דאיירי צלוגתא דוקן ממנא וסנהדרין שצדורו דכתיב (דברים ה) והאלים אשר יעשה צדוק כגון דמלגני צנגעי אדם וצפלוגתא דרבי יהושע בו' דקאמר זקן ממנא כד מייחיו סנהדרין כד מייחיו: **אם בחרת קודמת צשינר צ"ב טמא**, דשער לזן מסימני טומאה וכגון שקדמתו צהרת דכתיב (יקרא יג) והנה נהפך שער לזן צצהרת: כהה טהור, הכי הוא כנגע שכה מראיתו צשעזע של סקגר שהוא סימן טהרה דכתיב (שם) והנה כהה הנגע וגו' ונפש רצי משה הרשען ששעתי קיהס כלומר קיהס צדצ ונחלק עליו זקן מנאלי צת"כ ר' יהושע קיהס וטיסה: שיעור נגע בגדים, לאוק ולוחצ: כשני גריסין **על שני אבנים שבהן זוית**, אחד צומל וזי אחד צומל זס: ארכו כשני גריסין ורחבו בגדים, ארכו על צ' אצנים ממלא צכל אצן גריס על גריס כשיעור נגע ושמ' אצנים שענין דכתיב (שם יד) ותללו את האצנים: **כתיב קר**, ומראהין צעל מן הקיר (שם): פריחה, פרחה שפלת צכולה: **שדיא טהורה**, ואע"פ של נאמר אלא צלצס (שם יג) ואס פרות תפרת וגו': **צמימא דדם אדום הוא**, ואלו כולם אדומין הן: ואימא אדום ותו **לא**, האדום שצאלודים דהיינו דם המכה דמתניתין: **דמיה**, דמיה אלה גלתה את מקור דמיה (שם ט) וטהרה ממקור דמיה (שם יג) הכי ד' מיני אדמומית טמאה זה **אצל שלמטה מהן** לאו דס הוא: **דיהה** **מבן**, אפילו הוא שחור

ואינה יודעת מה הפילה^א, שאצרה התמיסה קודם שצאה לפניו: **לא אוריגין** וי' בחר רוב חתיכות בו', דלא ספירא לכו רוב חתיכות של ד' מיני דמים ואשמועינן רצי יוחנן לעיל ג' וכו' למעוטי הא רובא דר' יהודה דלר' יהודה דאילו בחר רובא לא

כל היר פרק שני נדה

אמר רבה ביהה זאהור, נראה דרצה גרס דצפרק הפועלים (צ"מ דף פו.) אמר מאן מוכח רצה צר נחמני ואמר טהור פ"ה כיהה שס לו דין כיהה וקשה דצבליה נזיר (דף קה:) פריך ודלמא כיהה ועמא^א ויכיזי מני למימרה הכי ואל כיהה משמע טהור^ב ועוד דל"כ ר' יהושע לא פליג את"ק וצדוק י"ל דלדצי יהושע פריך ומגליה דטהור (ורצנו תס"י) גריס ור' יהושע קיהה פירוש עמד למנין דקיהה לשון אסיהה כמו (יפמות דף קי:) מקרה אקיהימא צעוקא והשאת פריך התם אימא עמד למנין והציא ראה דלצי ת"ק מיהו דוחק הוא דל"כ מאי משני אמר קרא לטהרו הכי מוכח מהאי קרא שטיהר דלמא כי היכי דדרשי ליה רצנן דרש נמי רצי יהושע: **רבי יהושע אומר** ביהה, הקשה ר"ת דמאי טעמיהו דרצנן דמטמאי מספיקא נוקי גצהא אחזיקה דקדו"ל צפ"ק דחולין (י:)

דמלאורימא אולינן צתר חזקה ורצי יהושע נמי אמאי לר"ך קרא וצפיק המלצר (מכות דף עה:) נמי דקאמר לא מימא דלא אזיל רצי יהושע צתר חזקה דגופ' כלל פירוש דקאמר התם גצי שטחסמתי מספיקא לא מהיסי אלו חיין אלא הני מילי היכא דאיכא חזקה דממונא אצל היכא דליכא חזקה דממונא אזיל דמנן אס צהרת בו' והשאת מה לר"ך ראה על זה דאזיל צתר חזקה ועוד דשאני גצי נעשים דגלי קרא וי"ל דרךך השער להחלצן מחמת הנגע לפיכך נראין הדברים צהרת קדמה וכן מוכח צתוספתא צפרק יש טוחלץ^א צשער לזן^ב דקמתי אמר להן אף שער שחור סוף שצהרתו הפכתו אלמא דרךך השער ללקות מן הצהרת וצבמדיה (שם) דקאמר היכא דליכא חזקה דממונא אזיל רצי יהושע צתר חזקה דגופה היינו אפילו דאיכא ריעומא דאי לא אזיל לא הוה מוקי קרא דלטהרו אספק צהרת קדמה דשמיס הרצה ואיכא ריעומא טפי אלא הוה מוקי לה לדרשה אחריתי כרצנן אי נמי מההסי יליף דאזיל צתר חזקה הגוף אע"ג דאיכא ריעומא ר"ת מפרש צ"ע^א ואין להאריך כאן: **במה** דהלן פרחא בבולו טהור, מדמדה פריחה דלזס לפריחת צגדים הא דכתיב (יקרא יג) ונסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו ועד רגליו אגופו של אדם אע"ג א' אע"י דפשעתי דקרא משמע דאנגע קאי דאיירי לעיל צנגע שנטמא על ידי שיש צו ממית צצר חי ועליה קאי וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו של נגע עד רגליו כלומר עד סופו אצל כהא משמע דקאי אלאס דומיא דצגד וכן מוכח צממה מקומות צת"כ^ב (וצריש אלוה מקומן (תפס מוט):)

תניא נמי הכי^א שחור כחרת עמוק מבן טמא דיהה^ב אפי' כבחול טהור ושחור זה לא מתחלמי הוא משחיר אלא כשנעקר הוא משחיר משל לדם מבה לכשנעקר הוא משחיר: בש"א אף כמימי תלחן^א ולית להו לב"ש דמיה דמיה הרי כאן ארבעה אב"א לית להו ואב"א אית להו מי לא א"ר חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה ה"ג מלקא הוא דלקי: וב"ה מצהרין: היינו תנא קמא איכא בינייהו כחול טהור הואיל ואינו שחור כחרת: **כשנעקר**, מן הגוף לוקה ומשחיר: **לחלות**

כדמוכח בשמעתין דבגניי בגדים לא שייך מחייה: אלא הכא אי דם טהור ליכא במאי פליגי. הקי' ה"ר יהודה הא' משכחח לה דפליגי בדם ליהב בפלוגתא דרב ולוי אם שני מעינות הם או מעין אחד וצדק ויבה בפלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע בוב ובובה שדוקן עצמן יום ראשון ויום שביעי וי"ל משום דמשמע ל"ה דקרא ריבז דם דלס איירי בגי' דמים שחלוקתו זקן וזקן ומחמתו יום כ"ג נגע לנגע וכן בין דין דקראתא בפרק הנחנקין דאי לא הורק ק"ב דמים בבין דם סני ומדכתיב לדם משמע עור שלישי ואי ליכא דם טהור לא משכחח פלוגתא בדם נדה: **אבע"א לית להו**, פ"י לית להו ד' דמים דוקא אלא נפקי להו טפי מקראי דאי לית להו כלל דמיה א"כ תיקשי להו לימא אדום ותו לא: הירוק

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון ונראה דל"ל דלעו את נדה וכל טמא שנת ספק אס נגע במא לא לא ואפ"כ בעלי ממונאם חלשונא הכי נעמידם בחזק ממונא ודאית לעמונא סו'.

השק שלמה על תוספי הרא"ש^א (ה) השון משום כפון

עין משפט
נר מצוה

הדרן עלך בל חיד

לֹאִו: (ג) וְאִינָה יוֹדַעַת. אִם נִפְל הוּא וְאִם רוּחַ צַעֲלָמָא הוּא:
הָרִי

ה' צאחד עשר יום שבין גדה לגדה שהם הימים המציאין לידי יצה ואשה כי יוצב וצב דמה
לד מחמת עבר הקישוי אינו מציאה לידי יצה וכל שכן דם שלאחר הולד [סנהדרין פז:]

היה דא לידה היא בלא דס נמי
טמאה דכתיב (ויקרא יג) כימי נדת
דומה טמאה: ר' יהודה אומר בוי'
מפרש בגמרא: במין שצורה. שער:
ויבחרשין. ימושין: אם ניווחו טמאה.
משום נדה דלס הוא: מין דמים. נמי
לאו ולד הוא וטעמא מפרש בגמרא"
הלכך אי איכא דס טמאה נדה ואס
לאו טהורה: תשב לזכר. ימי טומאה
טענה וימי טהרה ל"ג וכל דמים
שטמאה צון טהורין: לזכר ולזכרה.
לחומרא ימי טומאה דנקבה שצוים
וימי טהרה כלס לטון ארבעים יום
זכור ולא פ' נקבה ונגמרא מפרש
מאי שנא דלמיה וטון קרי ולד יומר
מדמים: גב' של ר' מיני דמים.
דקסבר היא גופה דס הלכך טמאה
נדה אכל ולד לא הוי: ירוקה ולבנה.
לאו מארבע מיני דמים הן אלא אדום
וכמימי אדמה וזקקן כרכוס וכמווג
ושמור לא קא תשיב דהיינו אדום אלא
שלקה (פ) ¹² א אמרין בוי' דקסברי אין
רוב חמיכות של ארבע מיני דמים דלא
אחמזק לן האי רובא: למאן קתני דה.
כלומר להודיע דצרי של מי צא: א"א
דל' יהודה. להודיע דאירוקה ולבנה
נמי פליג: ותו דרבי יוחנן ובי'. כלומר
הך קושיא דירוקה ולבנה לא איצט לן
לפשוט דהי הכי דקשיא ליה לשמואל
קשיא ליה לרבי יוחנן דלא רבי יוחנן
נמי אמר על שאר מינין לרבי יהודה
טהורה והכא קתני ירוקה ולבנה ופליג
רבי יהודה וכו' קשיא אחרימי לר' יוחנן
דלמור של ארבעת מיני דמים דצרי הכל
כר': הבי גרסינן וכי חימא כי פליגי
רענן אירוקה ולבנה אלא אדומה ושמורה
למאן קתני לה כר' אלא לאו רענן ופליגי:
ופתירותה הקבר. הרס: ב"א דב. דס
לידה הלכך לרענן כי ליכא דס טהורה
ואפילו אחמיכה של ארבע מיני דמים
דחמיכה לאו דס הוא אלא צער ולא
אמר ¹³ דס אחר איכא ואין הוא דלא
חזינן דקסברי רענן אפשר לפתיחת
הקבר בלא דס (ג) לר' יהודה אפילו
ירוקה ולבנה טמאה דודאי דס אחר
הוא ואין הוא דלא חזינן דא אפשר
לפתיחת הקבר בלא דס: קשתה
שנים. נתון י"א יום שצין נדה
לגדה וראתה דס מחמת קושי:
ולשלישי הפליגה. ואינה יודעת אס

תלמוד בבלי

הדרך נסיהן לכן בחזקת טהרה: **גְּבוֹ'** [דף טז ע"ב] (ב) **תֵּינִי** צמד"ל שהניחה בחזקת טהרה. אבל הניחה בחזקת טמאה לעולם היא צטומאחה (בא) עד שתאמר לו טהורה אני. [דף טו ע"ב] אמר רב שמואל בר אבא אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן אשה שיש לה וסת בעלה [א]מחשז ימי ווסתה וצא עליה אי"ל ר' שמואל [ב]בר רחצא לרבי אבא אמר רבי יוחנן אפילו צילדה [ג]דציזא למיטבל (אמרי) אמר ליה אטו ודאי ראתה מי אמר ר' יוחנן. [ד]אימור דאמר רבי יוחנן ספק ראתה ספק לא ראתה ואם תמצי לומר ראתה (בב)אימר טבלה אבל ודאי ראתה מי יימר דטבלה היו ספק וודאי ואין ספק מוציא מידי וודאי [ה] :

ד' [דף יט ע"א] **בּוֹרַתְנִי'** [ו]תמשה דמיס טמאים צאשה [ז]האדוס והשחור וכקנן כרכוס וכמימי אדמה וכמווג (אלמה) [ח]צ"ש אומרים

הגהות הב"ח ב תניא במה דברים אמורים שהניחה. ג"ב לעיל סוף פרק קמא תני הכי בברייתא דחמירין ופועלין כו' ע"ש ברך י"ב ע"א:

רש"י

הנשים בחזקת טהרה לבעליהן. צלג דיקה שלג הוכרה דיקה אלא לעסקה צטהרות: גמ' מחשב ימי וסתה. אם שהה בדרך ו' ימים אחר וסתה דעכשיו עומדת צימים שיכולה להטהר אפי' הגיע וסתה אמרי' טבלה ואי"ל לשאלה: דבויזא. טשה היא לטבול עד שיפסיקה: ודאי ראתה מי א"ר יוחנן. שלא יהא זריך לשאלה ואפי' היא זקנה: אימר טבלה. וכיון דטעמא דר"י משום ספיקא הוא לא שגא ילדה לא שגא זקנה: הוה ספק. להימר: ודאי. לאיסור: ואין ספק מוציא. את הדבר מדי ודאי שלו: ד מתני' ובקנן ברכוב. כוית גן שרכוס גדל טו: וכמימי אדמה. לקמן מפרש לה לכולהו (במתני') ל"א כקנן כרכוס כגוה וזו כרכוס כמו (שמה לד) כי קנן עור פטיו: וכמוזוג. כיין אדוס המוזג צמים ואע"ג דקליס אדמומית דליה טמא: תלתן. פינגריג"ג. וכמימי בשור צלי. מוהל היוצא ממנו: גמ' כבשותא. ירוקת ולא כעששית אלא כמראה כשותא הומלין או כמראה מוריקא כרכוס או כמראה ציגה וכל אלה מין ירוק הן אלא שזה משונה מזה וכל מראה קריג"א נקרא ירוק: הדרן עלך כל היד

מעדני יום טוב

[א]מחשב ימי וסתה. פירש"י אם שהה בדרך ו' ימים אחר וסתה דעכשיו עומדת צימים שיכולה להטהר ולדיקן צריכה יותר מו' ימים כדלקמן צפ' המפלת ס' ו': [ב]בר רחבה. וצגמ' גרס בר יצא: [ג]דבויזא אַמטבֿל. פירש"י אפילו נערה צנושה כו' ומשני ודאי כו' הך נמי כיון שלא ראתה בודאי שרי ר' יוחנן וכתבו המוס' שאין פירוש מיושב ור"ם מפרש וכן ר"ת אפילו ילדה דציזא למטבל פי' שהולידה ומפסתה לטבול חוץ שלשים כדלמר צפ' מפנין דבת רב חסדא טבלה חוץ שלשים ללידה ותלתה ואמטייה לערסה צתריה דרבא ואיתספילת והשתא אחי שפיר דא"ל ודאי ראתה מי אמר ר' יוחנן א"כ יולדת אפילו לא היתה דואגת לטבול לא יתיר ר' יוחנן דספק טבילה אינו מוציאה מידי ודאי ראתה וציזו לשון פחד כההיא דפ"צ דיצמות לא מצביא אציזו דציזו צריה מיניה מיהו צפ' אלו דברים משמע שהוא לשון צושת גבי יצמתו צוזה מיניה וצפ' צ"ש מצזו ציזוא מיניה מיהו גס יש לפרש לשון פחד וצערון פי' לשון צושת ע"כ: [ד]אימור דאמר ר' יוחנן ספק ראתה כו'. ואת"ל ראתה אימר טבֿלה. וא"ת כיון דבספק ראתה אמר ר' יוחנן אמאי מחשז ימי וסתה דמצי למימר דטבלה הא פירשית צפ' קמא ס' א' דלר' יוחנן וסמות דרבנן וכיון דספק ראתה היו ספיקא דרבנן ולקולא כנר כתב הרשב"א וז"ל ואע"ג דוסמות דרבנן אימור ראתה כיון דרוב פעמים אורח צומנו צא ואילו ראתה ודאי לא טבלה שהרי אין שהות לספור ולטבול הלכך אסורה ע"כ: [ה]תנן בש"א צריכה שני עדים כו' ואתמר בדקה בעד ואבד כו'. רבינו לא חש לכתבו כיון דס"ל דכל לבעלה אי"צ דדיקה וכבר כתבתי כל זה בד"ם צב"פ דלעיל ע"ש: גרסי' צגמ' איר שישמין ד' דברים הקב"ה שונאן כו' משתין ביום אַפני מוטתו. כתבו רבינו פ' צמה אשה ס' י"צ: גרסי' צגמ' א"ר חסדא אסור א' אדם שישמש מוטתו ביום כו'. ראיתי לכתבו צפ' אע"פ צגמ' כתוצות גבי דיני

דברי חמודות

ומצית המשמה נסיהם להם בחזקת טהרה וצאים וסוהים עמהם צין ישנות צין ערות וכתב החוס' דישנות אין לה איסור נדות אבל אסור לצא על הישנה כדלמר צנדרים א"נ הכא לא לגמרי ציגנה מיירי אלא אינה ערה כל כך שתדע להשיב אם היא טהורה אם לאו ע"כ: (ב)תניא ביד"א שהניחה בחזקת טהרה כו'. ולא שהה שיעור עונה צינותי שהוא מל' יום לז' יום אם אין לה וסת דהכי איתא צגמ' אמר ר"ל והוא צגא ומצאה בתוך ימי עונתה ופירש"י בתוך ימי עונתה יום ל' לראייתה אבל אם שהה שיעור עונה צינותי וא"נ צאשה שיש לה וסת ושהה שיעור אוחו וסת אסור לצא עליה עד שישאלנה אא"כ ששהה שיעור שחוכל ג"כ לספור ולטבול כדלמר ר"י צגמון בעלה מחשז ימי וסתה וצא עליה ועי' סעיף כ"צ צגמ' אמתני' דרב אשי מתני רב הונא אמר לא שנו אלא שאין לה וסת לימים [אלא] יש לה וסת לימים ולקפיות דכיון דצמעשה תליא מילתא אימא לא קפלה ולא ראתה אבל יש לה וסת לימים אסורה לשמש קסבר וסמות דאורייתא רבה בר צר חנה אמר אפילו יש לה וסת לימים מותרת קסבר וסמות דרבנן ופירש"י ל"ש הא דתנן בחזקת טהרה משמע אפילו הגיע שעת וסתה אלא צאין לה וסת לימים לחודייהו צלג קפיגה אלא לקפיגה ולימים ע"כ ואנן דקי"ל כמ"ד דרבנן הלכך אם יש לה וסת לימים ולקפיות אימא לא קפלה ולא ראתה צגמ"ש דלמ"ד וסמות דאורייתא דלמר הכי וכ"כ הרשב"א וכנצ עוד דמ"מ מסתברא לו שהוא חושש לעונה צינותי דכיון דוסתה תלוי צמעשה ואימור לא קפלה ולא ראתה ממחת קפיגה א"כ אני חושש שמה צא האורה צעונה צינותי מעצמו ומחשז ימי עונה צינותי וצא עליה כלומר לאחר שישעה אחר עונה צינותי שיעור כדי שחוכל לטבול וצזה חמור וסת התלוי צמעשה מוסת הימים דוסת הימים אפילו הוסת מרוחק מעונה צינותי כגון שהיא למודה לראות מל"ה לל"ה וכיוצא צזה ואע"ג דהגיע זמן עונה צינותי מותר דהא קצוע לה וסת ואילו צוסת התלוי

כל היד פרק שני נדה

[דף טו ע"א - יט ע"א]

אף כמימי תלתן וכמימי צשר ללי. [ט]וצ"ה מטהרין [ו]הירוק עקיבא צן מהללאל מטמא וחכמים מטהרין. פר"י דמכאן משמע דירוק סתם הוא צצע הדומה לתלתון של ציגה או לזהב הנוטה למראה אדמומית וכן משמע צפרק אלו טריפות (דף מז:): גבי מראות הריאה דקאמר ככשותא וכמוריקא וכציגה טריפה אלא ירוק דכשירה היכי דמי ככרמי וצפרק לולב הגזול (דף לד:): נמי אמרין ירוק ככרמי מכלל דסתם ירוק לא הוי ככרמי. ואמר צבראשית רצה וירק את חגיגיו מלמד שהוריקן צוצב וכן הוא אומר ואצרותיה צקרקק חרוץ. אלמא דסתם ירוק הוא צצע הנוטה לאדמומית כוצב וצדורות הללו אין צקי [ו]צמראות דמיס לישענן על חכמתו ולהפריד צין דס לדס [ב]ואפילו צימי חכמי הש"ס היו מן החכמים שהיו מנעיס מלראות דמיס. כ"ש האידנא (בב) שאין לטהר שום דס הנוטה למראה

אשר

יא

העונות צד"ם ושם אצאר צס"ד כל המסתעף צדיני תשמיס המטה והנהגתו: [ג]ה' דמים **טבאים באשה**. צגמ' מנלן דאיכא דס טהור צאשה דילמא כל דס דלמי מינה טמא א"ר חמא בר יוסף א"ר אושעיא אמר קרא כי יפלא ממך דבר למשפט צין דס לדס צין דס טהור לדס טמא וממאי דהני טהורין והני טמאין א"ר אצבו דלמר קרא ייראו ומאצ את המיס אדומים כדס למימרל דס אדוס הוא (ואלו כולס אדומיס) אימא אדוס ותו לא (האדוס צגאדומיס היינו כדס המכה) א"ר אצבו אמר קרא דמיה דמיה (והיא גלתה את מקור דמיה. וטהרה ממקור דמיה) הרי כאן ד' (מיני אדמומיות טמאה צו אבל שלמטה מהן לא דס הוא) האנן ה' תנן א"ר תיניא שחור אדוס הוא אלא שלקא: [ו]האדום. איזה אדוס כדס המכה שחור כחרת (איידרנמ"ט) ובקנן כרכוס צברור טצו. וכמימי אדמה מצקעת בית כרס ומילף עליה מיס. וכמווג שני תלקי מיס וא' יין מן היין השרויני. הכי תנן צמתני' וצגמ' מפ' לכולהו וא"ל להאריך צפירושם לפי שאין אנו עכשיו צקיאיס צזהס כדמסיק רבינו צגמון וע' צפ' הרואה כתס צד"ם סעיף ל"ו ועוד שס כתצתי צצפ' קנן כרכוס דגראה יותר מה שפי' צו הרמב"ס ממה שפי' צו רש"י ז"ל: [ח]בש"א אף בבמימי תיאָתן. גמ' ולית להו לצ"ש דמיה דמיה הרי כאן ד' דדמיה תרתי צגשמע אצ"א לית להו. פי' תוס' לית להו ד' דוקא אלא נפקא להו החמישי מקרא אחרניא ואצ"א אית להו מי לא אמר ר"ם שחור אדוס הוא אלא שלקא ה"נ מלקא הוא דלקי: [ט]וב"ה מטהרין. גמ' היינו ת"ק איכא צינייהו לתלות פירש"י ת"ק סבר ה' דמיס טמאין ודאי ואידן ספק ולצ"ה טהורין ממש: [ו]הירוק עקיביא בן מהדאאֿאֿ מטמא וחכמים מטהרין. ה"נ מפרשין צגמ' דלעיל אליגא דצ"ש וצ"ה צפ' א"ט דף מ"ז: [ו]אֿראות. גרס: [ב]ואפי' בימי חכמי הגמ' כו'. כדאיחא צגמ' צסוק פירקין:

דברי חמודות

צמעשה אימור האורה צגא מעצמו צא צעונה צינותי ולפי הסצרה הזאת כל שיש לה וסת לימים ולקפיות אם עונות הוסת מרוחקות מעונות צינותי הרי זו אסורה ביום שלשים כמי שאין לה וסת כלל שחוששת לעונה צינותי כמו שכתבנו למעלה וכן אם וסת הקפיות מוצלע צמון ימי העונת ולא קפלה ולא ראתה הרי זו חוששת ליום העונה עכ"ל ומסיק הבי" דקפיגה דנקט הרשב"א לאו דוקא אלא חד מוסמות הגוף נקט וזה"ה לאיזה וסמות וסמות הגוף וכן גראה מדברי הגהת מיי' פ"ד מהא"צ צגס הרמב"ן ע"כ ואע"ג דאיכא צינייהו דוסת התלוי צקפיגה לוסת התלוי צגאר וסמות כדלקמן צסוק פרק האשה מ"מ לנדון דידן אין לתלק ציניהס כלל: (בא)עד שתאמר א' מהורה **אני**. והטור ר"ס קפ"ה כתב עד שתאמר לו טבלתי ופי' הבי" דכלומר דלא חימא דהא עד שתאמר לו טהורה אני שתאמר לא הייתי טמאה שזה אינה נאמנת לומר כדאיחא צפ"צ דכתוצות ס' כ"ד וצפ' המדיר ס' ח' ומייחי לה רבינו צפ' צתרא ס' ו' אלא היינו שאומרת לו טבלתי וכנצ עוד הבי" דפשיטא דכשעברו ימים שחוכל לספור ולטבול מיירי דאל"כ כי טבלה מאי הוי ואעפ"כ אסור לצא עליה צלג שאלה דע"כ לא א"ר יוחנן [לקמן] בעלה מחשז ימי וסתה וצא עליה צלג שאלה אלא צספק ראתה אבל בודאי ראתה כגון הכא שהיא בחזקת טמאה לא אמר אלא אסורה עד שתאמר לו טבלתי ע"כ ומיהת צשעצרו ימים הללו והיא אומרת טבלתי נאמנת ואפי' צגדיה מלולכליס צדס נאמנת לומר צסוק של טעמים עברתי או נחשקתי צצפור וכדומה לזה כמ"ש רבינו צפ' המדיר ס' ח' ועיין שס לקמן פ' צתרא ס' ו' וצפ"צ דשצועות עיין צדין המשמש עס הטהורה ופירסה נדה כו': (בב)אימר טבֿלה. ועיין צסוק הלכות מקואות דצסוק מכליתין: (בג)שאין אֿטהר שום דם הנוטה אֿמראה אדמומית. צין אם הוא כהה הרצה או עמוק. טור ר"ס קפ"ח:

קיצור פסקי הרא"ש

ד ה' דמיס טמאים והאידינא אין לטהר לשום דס הנוטה למראה אדוס 6) אם לא שהיה ירוק ולכן כוצב:

שדה צופים

פרק שני דף טו ע"ב אשה שיש לה וסת בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה. הרא"ש צגדה פ"א ס' א': דף טז ע"א בעא מיניה מר"נ וסתת דאורייתא או דרבנן. הרא"ש צגדה פ"א ס"א: דף יז ע"א האוכל שום קלוף ובצל קלוף וביצה קלופה. הרא"ש צצילה פ"א ס' כא: שום אסור לוי לאדם שישמש מטתו ביום. הרא"ש צצירוצין פ"י ס' יג: דף יח ע"ב קסבר רוב תינוקות מטפחין וכו' וסמוך מיעוטא לחזקה וכו'. הרא"ש צצטורות פ"ג ס' צ:

קובץ מפרשים

6) אם לא שהיה ירוק. מל"ל [יעב"ק]:

ראש

הדפסה ברזולוציית מסך -
לחדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
תלמוד בבלי <עוז והדר> - מ נדה
תקמוד בבלי
עמוד מס : 182
הודפס עי"י אוצר החכמה

המפלת פרק שלישי נדה

[דף יט ע"א - כא ע"א]

אלא **נדה** נהא פליגי רבנן סברי אפשר לפתיחת הקצר בלא דם ורבי יהודה סבר א"א לפתיחת הקצר בלא דם. (א) [ד]והלכה כר"י כדאמר' לקמן פ"ב (דף סו.) גבי אדבריה רבא [ה]לרב שמואל מר ודרש קשה שני ימים ולשלישי הפילה לריבה שתשב ו' נקיים. קסבר אין קושי לנפלים וא"א לפתיחת הקצר בלא דם והא דקאמר הש"ס כנרימות (דף י.) ולרבא דאמר מחוסר כפורים דזב כזב דמי [ו]היכי ממרן ציוס מ' [ז]ליגרת זכר וציוס שמונים ליגרת נקבה ואפשר לפתיחת הקצר בלא דם. אליבא דההוא בריתא הוא דממרן הכי. אבל הלכתא דא"א לפתיחת הקצר בלא דם כדדרש לקמן בפ' צמרא. והא דאמר רבא לקמן בפירקין (דף קב.) [ח]דכ"ע אין דרכה של אשה לראות דם צמחיה והכא נאשה טהורה ומקור מקומו טמא קמיפלגי [ט] (א) אלמא דס"ל דמפלת חתיכה טהורה. דהתם פלוגמיהו קא מפרש ועיקר שניויא דרבא לאשמועינן דכ"ע דרשי

רש"י

פרק ג א המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה. משום נדה: ואם לאו טהורה. ללאו לידה היא דלי לידה היא בלא דם נמי טמאה דכתיב (ויקרא יב) כימי נדת דותה טמאה: ר' יהודה אומר כו'. מפרש גמ': גמ' פתיחת הקבר. הרמס: בלא דם. דם לידה הלכן לרבנן כי לויא דם טהורה ואפי' החתיכה של ארבעת מיני דמים דחתיכה לאו דם הוא אלא בשר ולא אמר דם אחר איכא ואין הוא דלא חזינן קסברי רבנן אפשר לפתיחת הקצר בלא דם לר' יהודה אפי' ידוקה ולגנה עמאה דודאי דם אחר הוא [ואנן הוה] דלא חזינן דא"א לפתיחת הקצר בלא דם: קשתה שניב. וראתה כימי וזב: הא דרבא נשחטת קדשים צמחלת פ' שני: ביום ארבעים לזכר. לא מתרן לה ציוס ארבעים דימי טוהר כלל אלא הכי מוקי' לה ביולדת ציוס ארבעים להריונה וילדה זכר שזטין עליה צו ציוס יומי וזב: ר' ישמעאל הוא דאמר ברית זכר למ"א וברית נקבה לפ"א:

מעדני יום טוב

שכן כחזב כימי נדת דותה טמאה מ"מ וכך כתב הרמב"ם דפס"ה מהא"ב פוסק כת"ק דהכא ואפ"ה כתב צרפ"י כל יולדת טמאה נדה אע"פ שלא ראתה דם וכ"כ עוד בפ"ד: [ב]דבשיב"ד ההתיבה ב'. לשון הצ"י סי' קפ"ח ואוקימנא בגמ' דנשציל כו': [ג]אפי' אם היא בור' בראות דמים. דמקור מגדל חתיכות ולא דם נדות הוא. תוס': [ד]וה"ב"ה בר"י. ואף ר"י לא אמר אלא צמחיה גדולה אבל לא צמחיכות קטנות אם לא שנימותה משום דלין פתיחת הקצר לדברים קטנים כאלו כי"כ רבינו לקמן סי' ג' ועיין לקמן מ"ש בס"ס ז' גס בסמוך: [ה]ד"ב שמואל בור. גרס וכן בשאלמות פ' תזריע אבל בגמרא ל"ג מר: [ו]הריב' מותרין. הא דליגרת התם יולדת שזטין חורקין עליה ציוס ארבעים לזכר וציוס שמונים לנקבה. פי' שזטים את הפסק חורקים עליה ציוס מ' לזכר כו' וקס"ד ציוס מ' דימי טוהר דזכר ודנשצלה ועד מ' לזכר ופ' לנקבה לא חזיא דקסבר טבול יוס דזב כזב דמי וה"ה ליולדת אבל מחוסר כפורים דזב לא כזב דמי ומש"ה מ' לזכר ופ' לנקבה חזיא והלכך פרכין לרבא דאמר כו' היכי מתרן: [ז]צ"ציררת זכר בור. וכדמסיק עליה בגמ' דר' ישמעאל היא דאמר לזכר מ"א ולנקבה פ"א וממתי' היא צנוף פירקין כתבתי בספר ד"ס: [ח]דב"ע אין דרבה בור. אפלוגתא דת"ק ור"א צמפלת חתיכה מלאה דם כו' קאי דמיימי ליה רבינו בס"י דלקמן: [ט]אציבא דס"ל דמפלת חתיכה בטהורה. כלומר ואפשר לפתיחת

דברי חמודות

שאני התם דלתימה קמן ת"ש דילתא אייתא דמא לקמיה דרבה בר רב חנה וטמי לה לקמיה דרב יחנן צריה דרב יהודה ודכי לה והיכי עבד הכי והתניא חכם שטימא אין חזירו רשאי לטער כו' ואמרי' טמויי הוה מטמא לה כיין דאמרה ליה דכל יומא מדכי לה כה"ג והאידיגא הוא דחש בעיני הדר דכי לה אלמא מהימנא לה רב יחנן צר יהודה אגמריה סמן ופרש"י כזה טיהר לי פלוני כו' מהו שתסמוך עליה חצרתה שהראת דמה לזו אמרה לה כדס זה שכן הראיתי גם אני לפלוני חכם וטיהר נאמנת אשה כו' כזה ראיתי מביאה דם אחר אז שלה אז של חצרתה ואומרת כזה ראיתי ואדבחי את זה דם טהור לא מספקין ליה בטומאה משום דם האצוד דמהימנא למימר כזה ראיתי אלמא קיס לה צמראה דמים דליתא קמן אבל היכא דליתא קמן ניחוי אנן: טמוי לה רב יחנן משום כבודו דרבה בר בר חנה. אגמריה סמן דפשיטא ליה דטהור והאי דהוה מטמא מעיקרא משום כבודו דרבה בר בר חנה אבל אי הוה מספקא ליה לא הוה סמך עליה ע"כ ומסיים בה הרשב"א בת"ח ו"ל ולעולם כל היכא דלחתחוקה דם לפנינו אין מקום לנאמנותה דהא חזינן דטועה דמיונות ואפי' בצדד המסופק לנו אין סומכין על דצריה דלמא כי היכי דלדקין לא אנרייר לן ולא יכלינן למיקם עליה (איחי נמי לא קיס עליה) וסברה כזה היה ואינו ולא אפשרא בעיין הלכך לחומרא אוליין ולא סמכין אדיעורה עכ"ל ועל הברייתא דכזה ראיתי ואדבחי דנאמנת כ' הרשב"א דטעמא מפני שאין מחזקים אותה צמשרת לפי שהתורה האמינתה שנא' וספרה לה ואמרו כחכמים וספרה לה לעגמה וכן אין מחזקין אותה בטועה דמיונות מן הסתם ע"כ וכ"כ רבינו לקמן בפרק חטוקת סוף סי' א':

הדרן עלך ב"ה היר

פרק ג (א)וה"ב"ה בר"י. וכבר כתבתי גמ' דאף לר"י אינה טמאה אלא כשהחתיכה גדולה ולא כשהיא קטנה וכתב הצ"י צנוף סי' קפ"ח ו"ל ושיעור דחתיכה גדולה לא אתפרש לן דלין לומר שלל שהיא גדולה יותר מקליפת שערה (דסוף פירקין) הוא גדולה שהרי כ' הטור ודוקא חתיכות קטנות דומיא דשפופרת אלמא דשיעורא דשפופרת הוא קטנה לענין זה ומינה שיעורא דשפופרת גופיה לא אתפרש לן אם עב אם דק הילכך אוליין לחומרא ולא מטהרינן אלא בשיעור שפופרת דק שצדיקס ע"כ:

קיצור פסקי הרא"ש

פרק ש"ישוי א המפלת חתיכה אפילו אין עמה דם טמאה דקי"ל דלין פתיחת קצר בלא דם אפילו נגפל דלא נגמר צורתו:

שדה צופים

דף כ ע"ב ארי' חכמתא דר"ח גרמא לי דלא אחזי דמא. הרא"ש נגדה פ"י סי' ו': שם ההוא בתרא דם כינים הוה ולא הוה ידע. הרא"ש נצטב פ"א סי' כט: שם ילתא אייתיא דמא לקמיה דרב"ח וטמי לה. הרא"ש בחולין פ"ג סי' ו':

קוביץ מפרשים

(א) נראה דהלכה כחכמים דמטהרים כי הויא דהלכה כבית הלל דמטהרינן. ג"ב דאז' בשבת דף קנ"ז ע"א דבית הלל חשיב כסתמא ועי' ברין ז"ל בשבועות (ר"ש מדעסוויא:) (ג) אלמא דסבירא ליה. עי' בב"י סי' קפ"ח עליה דף כ"ו ע"ג ד"ה ודוקא [גליין מהרש"א:] (ג) אלמא דס"ל דמפלת חתיכה טהורה וכו'. ג"ב עי' בב"י סי' קפ"ח שתמה ע"ז דהא התם בחתיכה קטנה איירי וכמ"ש רבנו לקמן סי' ג' בשם הרד"ה לחלק בין קטנה לגדולה עי"ש [מלא הרושם]:

ראש

הדפסה ברזולוציות מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
תלמוד בבלי <עוז והדר> - מ נדה תלמוד בבלי עמוד מס : 183 הודפס ע"י אוצר החכמה

תוספות מסכת סוכה דף לא עמוד ב

הירוק ככרתי - משמע שמראהו כצבע שקורין ויר"ד בלע"ז וההיא דברכות משמע קצת שדומה לאירנד"א בלע"ז דתנן התם פ"ק (דף ט:) משיכיר בין תכלת לכרתי משמע דמעט משונין זה מזה ובמנחות פ' התכלת (דף מג:) אמרינן דתכלת דומה לים וים דומה לרקיע וזהו כעין צבע שקורין אירנד"א בלע"ז אבל בירושלמי משמע שהוא צבע ויר"ד כעין עשבים דאהיהא דבין תכלת לכרתי מסיים ליה תכלת דומה לים וים דומה לעשבים ועשבים לרקיע ובפרק אלו טריפות (חולין דף מז:) משמע דירוק דמי לחלמון של ביצה שהוא כעין צבע יאל"ה בלע"ז דאמרינן כגון ביעתא טרפה ופריך אלא ירוקה דכשרה היכי דמי ככרתי וכן משמע בתוספתא דנגעים שדומה לשעוה דתניא ירוק שבירוקים ר' אלעזר אומר כשעוה וכחורמל סומכוס אומר ככנף טווס וכחרוץ של דקל וכן משמע בפ' ב' דנדה (דף יט.) גבי ה' דמים טמאים באשה דתנן הירוק עקביא בן מהללאל מטמא ואמרינן התם מנין לדם נדה שהוא אדום משמע דאין לטמאות באשה אא"כ נוטה למראה אדמומית ובכל הצבעים שזכרתי אין בהן נוטה למראה אדמומית אלא צבע יאל"ה בלע"ז וקרא נמי מוכיח שהוא הנקרא ירוק כדכתיב (תהלים סח) ואברותיה בירקרק חרוץ ובספר המחברת פ' מנחם שהוא זהב הבא מן החוילה ודונש פ' חרוץ זה אבן טובה ופולגתא דאמוראי היא דאמרינן בבראשית רבה (פ' מ"ג) אקרא דוירק את חניכיו ריש לקיש אמר שהוריקן באבנים טובות ומרגליות כמה דאת אמרת ואברותיה בירקרק חרוץ פ' שלא יהו להוטין אחר הממון ויתעסקו בהצלת נפשות ר' לוי אומר בפרשת שוטרים הוריקן כמה דאת אמרת מי האיש הירא ורך הלבב כלומר מעבירות שבידן ונתביישו במה שהוזקקו לחזור ואמרינן בשילהי ד' נדרים (ד' לב.) וירק את חניכיו רב ושמואל חד אמר שהוריקן בתורה בפרשת שוטרים וחד אמר שהוריקן בזהב פ' קרא דבירקרק חרוץ קדריש וזהב דומה לצבע יאל"ה ומיהו אתרוג עיקרו דומה לשעוה ואותם אתרוגים הבאים לפנינו ירוקים ככרתי כשרים אפילו לר' יהודה כשחוזרים למראה שאר אתרוגים אפילו בתלוש לאחר ששהו בכלי זמן מרובה דודאי גמר פריים.

חידושי הרשב"א מסכת נדה דף יט עמוד א

וירוק. כתבו בתוס' רבותינו הצרפתים ז"ל שהוא גאלנ"י ולא בירוק שהוא ככרתי דכרתי אינו נוטה לאדמימות ובהוא אפי' עקביא מטהר דלא אסרה תורה אלא דם שהוא אדום, וכן משמע באלו טרפות דאמרינן התם (מ"ז ב') ריאה ככשותא וכמוריקא וכגון ביצה טרופה טרפה ופריך ירוקה כשרה היכי דמי ככרתי, ובמסכת נגעים (בתוספתא פ"ג ה"ג) קתני ירקרק כשעוה, ובפ' לולב הגזול (ל"ד ב') נמי אמרינן ירוק ככרתי מכלל דסתם ירוק

לא הכי הוא, ובבראשית רבה (פמ"ג) גבי וירק את חניכיו אמרין שהוריקן בזהב וכן הוא אומר ואברותיה בירקרק חרוץ אלמא הירוק זהו מראה הזהב שלנו שהוא גיאלנ"י, וכ"ש הירוק ככרתי שהוא טהור.

חידושי הריטב"א מסכת נדה דף יט עמוד א

הירוק. פירשו בתוספות כי הוא גוון שהוא גרו"ג בלע"ז ולא אותו שקורין וירד"י דההוא לאו ממין דם אדום הוא כלל וסתם דם אדום כדאיתא בגמ', ובמסכת נגעים (תוספתא פ"א ה"ג) קתני ירקרק כשעוה, ועוד שבשום מקום לא הזכירו ירוק סתם אלא על הגרו"ג ואידך ירוק ככרתי אמרו, וכההיא דאמרין בפרק אלו טרפות (חולין מ"ז ב') ואלא ירוקה כשרה היכי משכחת לה ככרתי, וכן בפרק לולב הגזול (סוכה ל"ד ב') גבי אתרוג, וכן אמרו בבראשית רבה (פמ"ג) וירק את חניכיו שהוריקן בזהב וכן הוא אומר ואברותיה בירקרק חרוץ כלומר כמראה הזהב, אבל בירוק ככרתי טהור הוא לדברי הכל, ואף בירוק זה מצאנו בעדיות (פ"ה מ"ז) שהוא אחד מארבעה דברים שחזר בו עקביא בסוף ימיו ולא לתלות חזר בו אלא לטהר לגמרי כדברי ר' יוסי, דהא לא קתני התם בפלוגתא אלא לר' יוסי, והכי סוגיין בפרק המפלת (לקמן כ"א ב') כר' יוסי, מעתה אף בזמן הזה שאין אנו רואין דם, כל שהוא לבן או ירוק **ככרתי** טהור הוא ואין חוששין לו, וכן הסכימו רבותינו ז"ל כולם.

רבינו יונה על הרי"ף מסכת ברכות דף כב עמוד א

שאפילו רואות טפת דם כחרדל וכו' י"מ שהחומרא היתה מפני שהיתה מראה הדם כעין החרדל ואין זה נראה דמה חומרא היתה זו שזה מן הדין הוא דהא בהדיא קי"ל במס' נדה שדם כמראה החרדל מטמא

ערוך השולחן יורה דעה סימן קפח

סעיף ז

וכתבו כל הפוסקים דעתה שבעוה"ר נתמעטו הלבבות ואין בנו כח להפריש בין דם לדם והרי גם בזמן חכמי התלמוד היו מן החכמים שנמנעו לראות דם כמבואר בגמ' ספ"ב וכ"ש האידנא אין לטהר שום דם הנוטה למראה אדמומית כמ"ש הטור וז"ל והאידנא שנתמעט הבקיאיות חזרו לטמאות כל שיש בו מראה אדום בין אם הוא כהה הרבה או

עמוק וכן כל מראה שחור ואין טהור אלא בשני מראות שהן הלבן והירוק בין ירוק ככרתי בין צהוב כזהב אפילו אם יש בו סמיכות דם והוא עב הרבה עכ"ל ובככרתי נכללו שני מראות שאנו קורין גרי"ן ובלו"א כמו שבארנו לעיל סי' ל"ח סעי' י' ע"ש וצהוב כזהב הוא מראה שקורין גע"ל וה"ה אם הוא כמראה שעוה או כאתרוג וכחלמון ביצה [ש"ך סק"ד] ויש מהגדולים שרוצים להחמיר במראה זהב מפני שהוא נוטה קצת לאדמימות ואינו עיקר והרוצה להחמיר יחמיר לעצמו ולא לאחרים וכל האחרונים השמיטו דבר זה [ס"ט סק"ב] והן אמת דהמורה שאין עינו יפה ואינו בקי במראות קשה עליו להפריד זה מזה אמנם מי שעינו יפה ובקי במראות בקל להפריד זה מזה וכן יש להורות:

סעיף ח

ודע שנמצא בעניין זה לאחד מהראשונים דבר תמוה בזה שאמרו בגמ' ר"פ אין עומדין [ברכות ל"א א] שבנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליו ז' נקיים כתוב בפ"י ר"י על הרי"ף שם בזה"ל י"מ שהחומרא היתה מפני שהיה מראה הדם כעין החרדל ואין זה נראה דמה חומרא היא זו שזה הוא מן הדין דהא בהדיא קי"ל במסכת נדה שדם כמראה החרדל מטמא וכו' עכ"ל ולבד שלא נמצא זה בכל מס' נדה דהא דתנן בר"פ יוצא דופן [נדה מ' א] ומטמאין בכל שהוא אפילו כעין החרדל ובפחות מכאן ע"ש לא לענין מראה קמיירי אלא לענין קטנות הכמות כמבואר ועוד דהא עיקרו שנוייה שם לענין זב ובעל קרי ע"ש ולבר מן דין הא חרדל הוא מראה גע"ל דחרדל הוא מה שאנו קורין זענעפ"ט וכבר תמחו על דברים אלו [מעיי"ט שם ובנדה ספ"ב ובתנוקות] ולכן לא הביאם אחד מהפוסקים ובוודאי לא יצאו דברים אלו מפי גאון קדמון [אם לא שהחרדל שבמקומו היה שחור או אדום דיש שני מיני חרדל כדתנן בפ"א דכלאים חרדל וחרדל המצרי]:

בית הבחירה (מאירי) מסכת נדה דף יט עמוד א

וירוק זה שאנו מטהרין אנו רגילין לפרש ירוק כרתי ומ"מ בתוספות פירשוהו אפילו בירקרקות הנוטה מעט לאדמימות הקרוי גירוק והביאו ראיה שאלו בירוק ככרתי לא היה עקביא בן מהללאל חולק לאסור שהרי אין לה שיכות עם מראה דם כלל אלא בירוק הקרוי גירוק וכן הביאוהו ממה שאמרו במסכת נגעים ירקרק כשעוה ובבראשית רבה אמרו וירק את חניכיו שהוריקן בזהב כדכתוב ואברותיה בירקרק חרוץ אלמא ירקרק זהו מראה הזהב או השעוה ואף על פי שאמרו גם כן וירק את חניכיו שהריקן בתורה וכן שהוריקן באבן טובה ואבנים טובות שבצבע ירוק ככרתי הוא מ"מ משמע שיש ירוק בצבע הקרוי גירוק ועליו ראוי לומר שהיה עקביא מטמא ומ"מ לדעתי זו ודאי טמאה

שהרי לענין ריאה ירוקה כחלמון ביצה וכמוריקה של כרכום טרפה ירוקה ככרתי כשרה אלמא מין זה של ירוקות הנקרא גירוק בכלל צבע הכרכום הוא והרי פירשנו שכל כקורן כרכום טמאה ואין לך בו אלא שתאמר שקורן הכרכום נוטה לאדמימות יותר מן הכרכום הבינוני ואם כך אתה אומר פירצה דחוקה היא ואין לכנס בה בזמן שנתמעט הבקיות ועקביא שהיה מטמא בירוק ככרתי היה מטמא ואף על פי שאין לירוק שום שיכות עם מראה דמים לא מטעם זה אלא שהיה סבור שאדום היה ולקה מעט וזהו ירוקותו וכדאיתא בגמרא ומתוך כך איני מכשיר בזו אלא הירוק הגמור הדומה לכרתי והלבן שהכשרנו לא הוזכר כאן אלא שבראש פרק שלישי אמרו שלא טמאו בחתיכה אלא של ארבעת מיני דמים ר"ל אלו שהוזכרו במשנתנו לטומאה שהאדום והשחור אחד הן כמו שכתבנו והזכירו בה להכשר חתיכה ירוקה ולבנה וודאי אף לענין ריאה כן ונמצא שהירוק והלבן אפילו היתה סמיכתם כדם טהורים:

חכמת אדם שער בית הנשים כלל קיז

ט. אחר זה תקח בגד פשתן לבן ישן (כי החדש הוא קשה ויכולה לקלקל עצמה) או צמר גפן ותכניס באותו מקום לחורין ולסדקין עד מקום שהשמש דש ותראה אם יש בו שום מראה אדמומית או שחור ונראה לי אפילו כמראה געל כשעוה ופשיטא כזהב יש להחמיר בבדיקה זו (דאף על גב דקיימא לן בסימן קפ"ח דירוק טהור כיון דשל"ה כתב בשם רש"ל שכתב מהר"ם מינץ בשם הגדולים דאין לטהר במהירות ולכן על כל פנים בבדיקה זו שעדיין היא בחזקת רואה יש להחמיר כן נראה לי) ואם יקשה בעיניו מאד להכניס כל כך בעומק מכל מקום תבדוק היטב בחורין ובסדקים בעומק יפה כפי כוחה אבל אם תכניס רק מעט ומקנחת עצמה אינו מועיל כלום ולא הוי בדיקה כלל (סעיף ו') ואותן הנשים הבודקות באצבע הן נדות גמורות לכל דבריהן (סדרי טהרה בשם הגהות שערי דורא):

חידושי הרשב"א מסכת נדה דף יט עמוד א

מתני' שחור כחרת עמוק מיכן טמא דיהה מיכן טהור. פרש"י ז"ל עמוק שהוא יותר שחור מן החרת, דיהה מכן שאינו שחור כל כך, ויש מי שפי' עמוק שאינו שחור כל כך כדאמר' לענין נגעים (שבועות ו' ב') בהרת עמוקה כמראה חמה עמוקה מן הצל, ועוד מדתניא (כ' א') כקיר כדיו כענבה טמא וזהו שאמרו עמוק מכאן טמא, כזית כזפת וכעורב טהור וזהו שאמרו דיהה מכאן טהור, והעורב והזפת שחורין הן יותר מן הענבה, אלמא כל שהוא משחיר יותר נקרא דיהה וכל שהוא הולך ומלבין יותר נקרא עמוק, ועוד שהדיו שהוא עמוק זהו הדיו עצמו והשחור השני במשנתו זהו חרירותא דדיותא, ואינו מחזור מדתנן גבי כתמים (ס"א ב') שבעה סמנין מעבירין על הכתם עבר או שדיהה הרי זה כתם, והא דאמר' כמראה חמה עמוקה מן הצל לא שיקרא הלבן לעולם עמוק אלא כל שהוא חזק בצבעו הוא הנקרא עמוק במינו, והזית והעורב אף על פי שהן שחורין הרבה מ"מ כיון שהן מצהיבין ומבהיקין יותר מן הענבה לפיכך קראן דוהין והענבה מפני ששחוריותה כוהה קראו עמוק, ומה שהביאו ראיה מן הדיו לא ירדתי לסוף טעמם כי החרת והדיו וחרירותא דדיותא אחד הן וכדאמר' בגמ' חרת שאמרו דיו ולימא דיו אי אמר דיו הוה אמינא כפכחותא דדיותא קמ"ל כחרירותא דדיותא אלמא חרירותא דדיותא פירושא דחרת [נ"א: דדיו] ששנינו הוא, והא דאמר' גבי דיו זהו עמוק ששנינו לא מחרירותא עצמו אמרו כן דחרירותא לאו עמוק הוא אלא השחור ששנינו במשנתו הוא אלא שהדיו עצמו כשהוא משתהה הרבה הולך וכוהה יותר והוא מתחזק בשחירותו וזהו שאמרו כדיו טמא וזהו ששנינו עמוק מכן טמא.

אי נמי אפשר דשמואל פליגא אדרבה בר רב הונא דשמואל סבר חרת שאמרו זהו חרת עצמו שאינו מעורב בדיו מדלא קתני במתני' דיו וכדאקשינן עליה דרבה ולימא דיו והילכך ס"ל לשמואל דדיו דהיינו חרירותא דדיותא הוא ששנינו עמוק מכאן טמא, וזה נראה לי יותר, ותדע לך דדיהה הוא החלש בצבעו מדאמר' בגמ' אמר עולא וכולן עמוק מכן טמא דיהה מכן טהור כשחור ואקשינן ואלא מאי שנא שחור דנקט סד"א הואיל ואמר ר' חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה הילכך אפי' דיהה נמי קמ"ל, כלומר כיון שזה אינו אלא גוון היוצא מגוון אחר כל שאינו חזק בצבע זה שנתחלף לו אלא שעדיין לא נטה כל כך ולא נתחזק בחלופו אלא קצת אימא להוי כשחור ועדיף מיניה נמי קמ"ל, אלמא דיהה זהו שאינו שחור חזק.

חידושי הריטב"א מסכת נדה דף כ עמוד א

עוד הקשו מההיא דשמואל גופיה דקאמר דקיר וכדיו וכענבה עמוק והזית והזפת והעורב דיהה ואנו רואין בעינינו כי מראה הזית והזפת והעורב יותר שחור מן הדיו והענבה, לכך הוצרכו לפרש בהפך דברי רש"י ז"ל כי הדיהה הוא השחור יותר והעמוק מה שאינו (חשוב) [שחור] כל כך כחרת, וכבר אמרנו לעיל שאי אפשר לפרש כן, והא דשמואל לא קשיא כי אף על פי שהזית והעורב והזפת נראין שחורין הרבה, מ"מ יש צהיבות על פניהם עד שפעמים נראין מרחוק כדבר אדום, וכזה איננו שחור אמיתי **כי השחור האמיתי הוא החשך שאין לו קרינה ושום ציהוב**, וכן הוא הדיו היבש והענבה השחורה וגם הקיר השחור וזהו מה שחידש לנו שמואל, והוא האמת, והא דאמרין בגמרא מאי שנא שחור דנקט סד"א כיון דאמר מר האי שחור אדום הוא אלא שלקה אפי' דיהה נמי, וכיון דנקט אפי' דיהה משמע שהדיהה הוא שחור יותר, הא ליתא דאנן הכי קאמרין דכיון דאין דם שום אשה דם שחור מעצמו אלא מחמת לקות, הייתי סבור שאפי' אותו שאינו שחור הרבה גם הוא מחמת לקות ואדום הוא, קמ"ל [דכל] שאינו שחור גמור ודאי לא בא מחמת אדום ודם טהור הוא.

ונראה לי דהענין הוא כך שהרי בנדה שם תנן ד' מראות אדומים טמאים באשה דהיינו כדם הקזה וכקרן כרכום וכמימי אדמה וכמזוג ופליגי שם אמוראים אם דיהה מכל מראה ומראה טמא או טהור ולכאורה אינו מובן שהרי אנו רואים לעינים שכל דם הוא אדום רק שיש דם שהוא חזק באודם ויש שהוא דיהה ולכאורה משמע דד' מראות אלו הם זה למעלה מזה וכענין שאמרו במראות נגעים כבהרת וכסיד וכו'. ועל כרחק הדיהה של מראה הראשונה שהוא כדם הקזה הוא יותר אדום מקרן כרכום ואם כן איך סלקא דעתך דכקרן כרכום יהיה טמא וכיון שהיא דיהה מדם הקזה היא טהורה הרי נגד קרן כרכום מראה זו נקראת עמוק ולכולי עלמא בכולן עמוק מכן טמא ולכן נראה לי שאין ענין ד' מראות הללו זה למעלה מזה אלא כל אחד ואחד יש לו צבע בפני עצמו הגם שכולם הם אדומים אבל אין אחד אדום מסוג של חבירו והוא כמו שידוע לסוחרים שמראה האדום נחלק לד' מינים ונקראים בלשון אשכנז (א) פאנס (ב) אינקארנאט (ג) ראזע (ד) קארמזין והם האבות של כל מראה אדומית כי כל שאר מראה אדום הוא רק תולדה מאחד מד' מראות הנזכרים לעיל וידוע שבכל מראה ומראה יש ג' מינים אחד נקרא פאנס האמיתי וכן ראזע האמיתי וכן כולם ובכל אחד ואחד יש עמוק מזה והוא נקרא טונקיל פאנס ודיהה ממנו ונקרא בלאד פאנס וכן בכולם וכן חלקו חז"ל מראות הדם לד' חלקים בדרך משל נאמר דם הקזה הוא בדרך משל כעין אינקארנאט וכקרן כרכום בדרך משל דומה לפאנס וכן כולם והסימן שנתנו חז"ל הוא הצבע האמיתי וכיון שבכל אחד יש עמוק ודיהה על זה נחלקו האמוראים אם טמא או טהור.

והנה כמו שמראה האדום נחלק לכמה מינים כן כל צבע וצבע נחלק לכמה מינים והם האבות והשאר כולן תולדות כידוע לכל הבקיאין בסחורות צבועים והנה גם מראה געל נחלק לכמה מינים שאנו קורין גאלד געל זאפרען געל שוועבעל געל ועוד כמה מינים וכל צבע וצבע יש בו גם כן עמוק ממנו ודיהה ממנו וחז"ל חלקו המראה געל לג' אבות והם ככשותא וכמוריקא וכביעתא והם הכוללים כל מיני געל ואם כן פריך שפיר אלא ירוק דכשרה היכי דמי שהרי ג' אלו הם הכוללים של כל צבע געל ומסיק דבאמת דהכל אסור אלא ירוק ככרתי רצה לומר בלאו.

ערוך השולחן יורה דעה סימן קפח

סעיף ג

כל המראות האלו אם היה מראה הדם כאחד מאלו וכ"ש עמוק מהם כלומר יותר אדום טמא ואם היה דיהה מהם כלומר לא אדום כמוהם טהור וכן בשחור היה הדם עוד יותר שחור מדיו יבש טמא היה דיהה ממנו כגון שהיה כזית השחור או כעין הזפת או כעין העורב טהור וזהו באלו הד' מראות אבל במראה שכיין המזוג דין אחר יש בו דדווקא כמראה זו טמא אבל לא כמראה זו אפילו עמוק ממנו טהור ומהו כיון המזוג חלק אחד יין מן היין השירוני של ארץ ישראל חי וחדש ושני חלקים מים וזה שאפי' עמוק ממנו טהור היינו שלא הגיע האדמומית למדרגת השלשה מיני אדום שנתבאר אבל בהגיע לאחד מהם טמא [רש"י כ' א ד"ה עמוק]:

ויש בזה שאלה והרי כל ארבע מיני דמים אדומים הם אלא שזה למעלה מזה וכפי הנראה מלשון המשנה הוי דם הקזה מעלה ראשונה ומזוג הוי אחרונה א"כ לימא כל שממזוג ולמעלה טמא וכה"ג פריך הש"ס בשבועות [י' א] לעניין ד' מראות נגעים ויאמרו מקרום בצה ולמעלה טמא ע"ש ובשם מתרץ הש"ס לומר לך דכל כהן שאינו בקי בהן ובשמותיהן אינו רואה את הנגעים ע"ש וה"נ אפשר לומר כן דכל חכם שאינו בקי בהן ובשמותיהן אינו רואה את הדמים שהרי באמת כמה מחכמי הש"ס דלא הוי בקיאי בדמים ומטעם זה האידנא כל מראה אדם טמא כמו שיתבאר בס"ד [וזה שהקשינו דלימא כל שממזוג ולמעלה טמא ל"ק כל כך דהא במזוג גם עמוק מכאן טהור כמ"ש אבל הא יכול לומר כל שממימי אדמה ולמעלה טמא]:

ויותר נ"ל לומר דכל אלו מיני דמים הם מדרגות חלוקות לגמרי זה מזה כלומר לא שזה יותר אדום מזה בעומק אלא שהוא מין אחר באדמיות לגמרי ואינם שייכים זל"ז כלל ותדע לך שכן הוא דאל"כ הא קי"ל דבכל הג' מינים דיהא מכאן טהור ואם נאמר דכולן מדרגה אחת הן אלא שזה עמוק מזה א"כ בדם הקזה למה טהור בדיהא מכאן ליהוי כמדרגה שנייה או שלישית אלא וודאי שאינן ממין אחד כלל ועוד ראייה מהא דקי"ל במזוג דאפילו עמוק מכאן טהור ולכאורה הוא נגד הסברא דלמה יהיה יותר אדום גריעא מאינו אדום כל כך אלא וודאי דכך באה הקבלה מדכתיב דמיה דמיה תרי זימני כמבואר שם בש"ס ולמדו מזה שיש ד' מיני דמים וכולהו מינים חלוקים הם ובאה הקבלה דבג' מהם דיהא מכאן טהור ואף ע"ג דאפשר דבעצם אדמיות עדיין יותר אדום מלמטה הימנו מ"מ במין אדם זה טהור כשהוא דיהא ובמזוג באה הקבלה דדווקא כמראה זו טמא ולא כמראה אחר אף בעמוק הימנה [כנלע"ד]:

ומצאתי ראייה לדברינו מירושלמי פ"ב דנדה [הל' ז'] וז"ל שמואל אמר כל מי שאינו יודע לראות דמים טהורים לא יראה דמים טמאים רב אמר עד שיהא בקי בהן ובשמותיהן מילתיה דר' יוחנן אמרה כן כל דמים טהורים אני יודע וכל דמים טמאים אני יודע אם טהור שבאדם הוא הוא טמא שבמימי אדמה מאן דלא ידע הא לא ידע חמי וכו' עכ"ל וה"פ דשמואל אמר דלא תימא דגדר טהורים וטמאים הוא רק גדר אחד באיכות האדמיות דלזה א"צ רב בקיאות אלא מינים רבים יש בזה וגדרים רבים יש בזה ולכן אם אינו יודע גדרים הטהורים ממילא שאינו יודע גדרים הטמאים ורב אמר צריך שיהא בקי בהחמשה מיני דמים בהן ובשמותיהן לידע גדר כל אחד באיכותו ודי בזה ור"י אמר שבקי הוא בשניהם וגם בקי הוא שהטהור שבמדרגה ראשונה והיינו שהוא דיהא מדם המכה הוא במדרגת אדמיות שבמימי אדמה ומ"מ הוא טהור מפני שזהו מין אחר באדמיות ובמין הזה אינו טמא רק כדם המכה וממילא מאן דלא ידע הא אין לו לראות דמים שיבא לטמא את הטהור וזהו ממש כדברינו [ונ"ל שזהו כוונת רש"י בדף כ' א במזוג בד"ה עמוק מכאן טהור אם מאותו מראה הוא וכו' עכ"ל כלומר אם היא מגדר מראה זו אבל מגדר אחר טמא במראה זו וז"ש אבל אם האדים הרבה עד שבא לכלל אחד משאר המראות וכו' עכ"ל וכוונתו כמ"ש ע"ש ודו"ק]:

חידושי הרמב"ן מסכת נדה דף יט עמוד א

ואנו עכשיו כיון שבטלו רואי דמים כל שיש בו מראה אדמימות ואפילו כמימי בשר צלי ודיהה ממנו יושבת עליו שבעה נקיים, וכן בכל מראה שחור ואפילו כזית ודיהה ממנו ואפילו דיהה מן הדיהה, אבל בדם הירוק ואצ"ל לבן ושאר מראות ודאי אינה יושבת כלום שלא גזרו אלא על דם ותולדותיו אבל אלו אינן בכלל לדברינו שפסקנו הלכה כר' יוסי בירוק, וכן כתב הרמב"ם ז"ל שהאשה שראתה לובן או דם ירוק הרי היא טהורה אף בזמן הזה, אלא שהוא סומך אף על דברי ב"ה לכתוב בחבורו שאין לך דמים טמאים כלל אלא חמשה ולא חשש לסתם תנא קמא.

הלכות נדה לרמב"ן פרק ג

ג. המראות שהיו חכמים מטמאין בהן חמשה הן, האדום כדם הקזה והשחור כדיו וכקרן כרכום וכמימי אדומה ממקום ידוע בארץ ישראל וכמזג יין השרוני, ואין אנו צריכין לכתוב משפטי בדיקתן שכבר גזרו עליהן. בזמן הזה כל שיש בו מראה אדמומית כלל בין שהיה עמוק הרבה או דיהה הרבה טמא וכן כל מראה שחרות, אבל הירוק והלבן אף על פי שסמיכתו כדם הרי זה טהור.

הר"ן על הר"ף מסכת שבועות דף ג עמוד א

ומראית דמים הללו מפורשות בפרק כל היד היאך הן וכולן נוטין למראה אדמימות ולא הוצרכתי לפרשן לפי שאין אנו עכשיו בקיאים במראה אדמימות דמים וכמו שכתב הרב אלפסי ז"ל בסמוך ולפיכך אפילו היה כמראה בשר צלי כל שיש בו מראה אדמימות כלל יושבת עליו ז' נקיים. וכן בכל מראה שחור ואפי' כזית אף על פי שטהרו אותו בפרק כל היד [דף כ א] וכן אפי' דיהה ממנו ואפי' כיהה מן הדיהה ואף על גב דתנן התם דיהה מכאן טהור כלומר שאינו שחור כ"כ אבל בדם הירוק ואין צריך לומר הלבן ושאר מראות אינה יושבת כלומר שלא גזרו כלל אלא על דם ותולדותיו אבל אלו אינן בכלל [כיון] דקי"ל כר"י בירוק

בית הבחירה (מאירי) מסכת נדה דף יט עמוד א

המשנה השביעית והכונה בה בענין החלק הרביעי במראות הדמים והוא שאמר חמשה דמים טמאים וכו' פירוש שאע"פ שסתם דם אינו אלא אדום וכפשוטו של מקרא שאמר ויראו מואב מנגד את המים אדומים כדם מ"מ הואיל והתורה אמרה וטהרה ממקור דמיה למדנו שיש כאן מיני דמים הרבה שהם טמאים וממה שנאמר דמיה שתי פעמים ר"ל וטהרה ממקור דמיה והיא גלתה את מקור דמיה דרשו בה שהם ארבעה מינים ומנו במשנה זו חמשה מפני שהאדום והשחור מין אחד הוא וכמו שאמרו האי שחור אדום הוא אלא שלקה ושאר הצבעים שהוזכרו בכלל החמשה כלן למראה אדמימות הן נוטים ועל זו אמרו חמשה דמים טמאים באשה האדום ר"ל אדום לגמרי כדם הקזה והשחור שאף הוא בכלל אדום ירקרק כרכום ר"ל שאינו אדום לגמרי אלא נוטה לאדמימות כקרן כרכום ר"ל כמוצהב שבכרכום ר"ל אותו שמופלג בצבעו וקרן פירושו לשון זוהר ופירשוהו בגמרא שהוא עשוי שלש שורות זו למעלה מזו כל אחת משלשה עלים כגון זו והמוצהב שבו הוא העלה האמצעי שבשורה האמצעית

מפני שהוא לח ביותר וכן הצריכו לדמות ככרכום שלא נעקר מגושיו שאף זה לחותו קיים ומוצהב יותר וכמימי אדמה ר"ל אדמה שיש לו אדמימות ממקומות ידועים ונותן ממנה לתוך קערה של מים והמים מתאדמים מכחה ובארץ ישראל היה מקום ידוע לאדמה הזאת במקום הקרוי בקעת כרם וכמזג ופירש בו במזג היין השרוני כשהוא מזוג על חד תרין שאין אדמימות שבו חזק וכל אלו הן מראה אדמימות אלא שצבעיהם משתנים זה מזה בית שמאי אף כמימי תלתן ר"ל המים שהתלתן נטבל לתוכו וכמימי בשר צלי שהם גם כן נוטים לאדמימות ובית הלל מטהרין מפני שאדמימותן חלוש והלכה כבית הלל ועל צדדין אלו היו בדורות הראשונים החכמים טרודים במראות הדמים לדין על פי הראיה ומ"מ בדורות האחרונים נתמעט הבקיות וטמאו כל מראה הנוטה לאדמימות או לשחרות כלל אפילו היה בתכלית חולשת האודם או השחרות:

בעלי הנפש שער הפרישה סימן א

כתב הרב ר' יצחק בהלכותיו (שבועות ד א) שאין לנו דם טוהר בזמן הזה. מאי טעמא, כיון דאיכא יולדת בזוב שאין דמה טוהר עד שתשב שבעה נקיים ואף על פי שנכנסה בימי טוהר. הלכך כל דם דחזיא בימי טוהר נמי טמא עד שתשב שבעה נקיים⁹. ונראין דברי הרב ז"ל¹⁰ ד* כיון דכולהו נשי האידנא טועות משווין להו דלא ידעי בין ימי נדה לימי זיבה¹¹ (נדה סו א), הכי נמי איכא למיחש ליולדת דילמא לא ידעא בין ימי טוהר¹² לימי טומאה משום דמשכי להו יומי מקמי דתטבול ואתי למיגע באיסורא דאוריתא. ואל תתמה, שהרי בימי החכמים הראשונים¹³ גזרו על דם בתולים ואמרו שאפילו תינוקת שלא הגיעה זמנה לראות ונשאת בועל בעילת מצוה ופורש. וכל זה כדי שלא ישתבשו בשאר דמים טמאים, וכ"ש בדורות הללו שיש לנו לפרוש מכל הדמים כדי שלא נבוא לידי איסור.

הלכך כל מראה אדמימות שבדם טמא וצריכה שבעה נקיים, בין ביולדת בין בשאינה יולדת, חוץ ממראה ירוק ומראה לבן. ודם השחור נמי טמא¹⁴ וכל מראה שחרות נמי טמא לפי שאין אנו בקיאים בין החרת לדיהה ממנו. הנה השלמנו דין הנדה והיולדת ופרישתן לכל ימי השנה.

⁹ . במהדורות הקודמות נוסף אלו דברי הרב. אבל בעל הלכות (ח"ג עמ' 342) ורב אחא משבחא (פ' תזריע שאלתא פו)

כתבו דאיכא דם טוהר כדינא דגמרא. אבל נראין וכו'.

¹⁰ . במהדורות הקודמות נוסף ולא מטעמיה.

¹¹ . הרשב"א (תוה"ב, כט עמ' ד) הביא בשם רבנו נמוק הנ"ל במקצת תוספת (ונראה שזו נוסחת המהדורה קמא) ובין רואה יום אחד לרואה שלשה, כ"ש שיש לחוש וכו'.

¹² . במהדו' הקודמות כתוב בלשון אחר לבתר ימי טוהר. (וכעין זה מובא בתוה"ב. מיהו בהג"מ קושטנטינא פ"ז ה"ח משמע כנוסחת המהדו"ב).

¹³ . במהדורות הקודמות נוסף שהיו בקיאים בכל דבר.

¹⁴ . במהדו' הקודמות נוסף מדר' חנינא דאמר (נדה יט א) האי שחור אדום הוא אלא שלקה. הלכך כל מראה וכו'.

רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יא

הלכה ג

ובימי חכמי הגמרא נסתפק הדבר הרבה בראיית הדמים ונתקלקלו הוסתות, לפי שלא היה כח בכל הנשים למנות ימי נדה וימי זיבה, לפיכך החמירו חכמים בדבר זה וגזרו שיהיו כל ימי האשה כימי זיבתה ויהיה כל דם שתראה ספק דם זיבות.

הלכה יב

וכן האשה שראתה לובן או דם ירוק או שהשליכה חתיכה אדומה שאין עמה דם הרי היא טהורה אף בזמן הזה שלא החמירו אלא ברואה דם טמא [ואין זה דם טמא].

הלכה יג

וכן אם היתה בה מכה והיה הדם שותת ממנה או שבא הדם עם מימי רגלים ה"ז טהורה ולא נתחדש דבר אלא ספירת שבעת ימים נקיים לכל רואה דם טמא כמו שאמרנו ושהיו כל מראה דמים טמאים.

שו"ת הריב"ש סימן קסג

... לפי שקצת מהמון העם בקצת העתים ביום שימצאו כל הבהמות שישחטו באותו יום סרוכות בסירכא דקה שבדקות וטורפין אותה הם בועטין ומרחיבים פיהם ואומרים דברים שלא כהוגן נגד דברי רבותי ז"ל. ואומרים ראו כמה לחצונו בגלותנו זה עד שלא יכולנו להרים ראש מרוב הגדרים אשר גדרונו וצררו אותנו על האדמה. ואומרים שהדקדו' ההם בסרוכות הדקות בכל הדרכים ההם אין אבוד ממונם של ישראל גדול מזה, ואין זה לפי דעתם אלא תקנה וגזרה שתקנו וגזרו האחרונים ז"ל להרחקה יתירה. כמו"ש = כמו שמצינו = בענין מראות הדמים למעוט בחינתנו בהם אמר רבי זירא בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים.

ספר אור זרוע חלק א - הלכות נדה סימן שמז

מתני' חמשה דמים טמאים באשה האדום והשחור וכקורן כרכום וכמימי אדמה וכמזג ב"ש ואומרים אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי ב"ה מטהרין הירוק עקביא בן מהללאל מטמא וחכמי' מטהרין א"ר מאיר אם אינו מטמא משום כתם מטמא משום משקה ר' יוסי אומר לא כך ולא כך איזהו אדום כדם המכה שחור כחרת דיהה מיכן טהור וכקורן הכרכום כברור שבו וכמימי אדמה מבקעת בית כרם ומציף מים וכמזג שני חלקים מים ואחד יין מן היין השרוני.

ובגמרא מפרש להו להלכות דמים על הבירור. ובעבור שבזמן הזה אין אנו בקיאים להבחין. בעבור כך לא הארכת בפירושם שאין לנו לסמוך על ידיעתנו ולהורות בין דם טמא לדם טהור דאפילו אמוראים לא עמדו על דעתם ולא סמכו על ידיעתם בדבר זה כדאמר בגמרא ר' חנינא פלי קורטא דגרגושתא ובדיק בה לייט עלה ר' ישמעאל בר' באסכרא ר' חנינא הוא דחכים כולי עלמא לא חכימי הכי אמר ר' יוחנן חכמתי דר' חנינא גרים לי דלא אחזי דמא מטמאינא מטהר מטהרנא מטמא א"ר זירא טיבעא דבבל גרים לי דלא חזאי דמא אמרי בטיבעא לא ידענא בדמא ידענא למימר דבטיבעא תליא מלתא והא רבא דידע בטיבעא ולא ידע בדמא כש"כ קאמר מה רבא (דחזי) [דידע] בטיבעא לא חזי דמא אנא אחזי. ואמרי בירושלמי דנדה ס"פ כל היד ר' אבין ר' שמואל בשם ר' חנינא מן בגין דאנן ידעין דר' חנינא כשר בגין כן אנו סומכין עליו ר' חנינא הוי שרי (בצלי אש) [בציפורן] והוון אתאי קומי עובדין ומפיק מן תרתן זמנין והוון ר' יוחנן ורשב"ל שריין תמן ולא הוה מצרף לון עמי אמרין חכים הוא ההוא סבא דפרזילוי חריפין חד זמן [צרפון] עמי אמרין מה חמא ר' משגחא עלינן יומא דין אמר לון תיתי עלי אם לא כל מעשה ומעשה שהייתי מוציא אם לא שמעתי מרבי להלכה כשערות ראשי ולמעשה שלשה פעמים והן עובדא לא אתי קומי רבי אלא תרין זמנין מן בגין כן צריפתכון עמי ילתא אייתית דמא לקמי דרבה בר בר חנה וטמי לה לקמי דרב יצחק ברי דרב (יהושע) [יהודה] וטהרי. [רבי] ראה דם בלילה וטמא ראה ביום וטהור המתין שעה אחת חזר וטמא אמימר ומר זוטרא [ורב אשי] הוה יתבי קמיה [אומנא] שקלו לי קרנא קמיייתא לאמימר חזייה אמר להון אדום דתנן כי האי הדר שקלו ליה אחריתי אמר להו אשתני אמר רב אשי כגון אנא דלא ידענא בין האי להאי לא מבעיא לי למחזי. הלכך הואיל וחזינן דתנאים ואמוראים לא עמדו על הדבר אין נכון לשום אדם בזמה"ז להורות בדמי האשה לטהר אלא כל דם שתראה טמאה

טור יורה דעה הלכות נדה סימן קפג

שרבו הגליות ותכפו הצרות ונתמעטו הלבבות חשו שמא יבאו לטעות באיסור כרת שמא תראה אשה בימי נדתה ששה ימים ויהיה הכל דם טהור ובשביעי שמא תראה דם טמא וסבורה לטבול בליל שמיני וצריכה עוד שבעה ימים החמירו לטמא כל מראה דם אדום וכדי שלא יבאו לידי טעות בין ימי נדה וימי זיבה הוסיפו חומרא אחר חומרא עד שאמרו שאפילו אם לא תראה אלא טיפת דם כחרדל תשב עליה ז' נקיים כזבה גדולה:

בית יוסף יורה דעה סימן קפג

משרבו הגליות ותכפו הצרות ונתמעטו הלבבות חשו שמא יבואו לטעות באיסור כרת וכו' החמירו לטמא כל מראה דם אדום כדי שלא יבואו לידי טעות בין ימי נדה וימי זיבה. אף על פי שלא מצינו בפירוש שגזרו על כל מראה דם אדום מכל מקום מדאמרין בסוף פרק כל היד (כ:) דרבי יוחנן ורבי זירא ועולא לא חזו דמא ממילא שמעינן שדורות הבאים לא לחזו דמא:

סימן קפה

האור ע"ה הבגד גרמו להתאדם, יעוין שם שמביא מופת לזה. ובספר שבות יעקב חלק ב' סימן ע"ד חולק עליו בזה, ומיהו אין ראייתו מוכרחת, ועיין[1].

כתב בשליה בשער האותיות דף ק' ע"ב (אות ק קדושת היוג), וזה לשונו: והגאון מהרש"ל (בהגהות על הטור הו"ד בדרישה סק"א) כתב בירוק צריך עיון, כי מוה"ר מ"מ מ"נ כתב בתשובותיו בשם הגדולים דאסרין בירוק, עד כאן לשונו. על כן אין להקל במהירות אם הוא כמראה שעוה ומכל שכן כמראה זהב, אלא אם כן יש צדדים אחרים וסברות מוכיחות שאינו נדות. ואם מצאה מראה ירוק הזה על ידי הרגשה, נראה לי להחמיר. ואם בלא הרגשה מצאה כתם, יש להקל. ואם בקנח ממנה בלא הרגשה קנחה מראה זו, אזי יש לצדד כך וכך והכל לפי ראות העיני, עד כאן לשונו. והאחרונים השמיטו זה, אלא דלא סבירא להו הכי, מכל מקום בעל נפש יחמיר לעצמו לפי ראות העיני[2].

ב (ג) אין סומכין ע"ה. וכתב הרשב"א (תורת הבית ב"ז ש"א) הביאו הבית יוסף הטעם וזה לשונו: דלמא כי היכי דלדין לא איברר לן ולא יכלין למיקם עליה, איהי נמי לא קים לה וסברה כזה היה, ואינו, עד כאן לשונו. משמע מדבריו דדוקא היכא שהאשה הביאה הדם לפני החכם והוא מסופק, אז לא מהני נאמנות שלה, משום דאיכא ריעותא לפנינו שאנו מסופקים, אבל האשה עצמה אפשר שיכולה לסמוך שהוא כזה, ואינה צריכה להביא ולהראות לפני חכם אחר, שידועת שכזה טיהר לה החכם.

אב"ל מפירוש רש"י בגמרא מוכח דאפילו האשה עצמה אינה יכולה לסמוך על זה, כיון שהדם לפנינו צריכה להראות לחכם. דגרסינן בסוף פרק כל היד (נדה כ:) איבעיא להו כזה טיהר איש פלוני חכם מהו, תא שמע

א (א) כל מראה אדום. בגמרא בסוף פרק כל היד (נדה כ:) אמרין דאין בודקין אלא בין חמה לצל, וכן פסק הרמב"ם פרק ה' מהלכות איסורי ביאה (ה"יב), וכן הוא במסכת מגילה (יד). בעובדא דאביגיל דאין רואין דם בלילה. והפוסקים השמיטו כל זה משום דאנן אין בקיאים במראות דמים, ולא מטהרין אלא מראה ירוק ולבן, משום הכי שריא לראות בכל מקום ובכל זמן. וכן כתב בספר מנחת יעקב בסימן זה (תורת השלמים סק"א)[3], ועיין מה שכתבתי בסימן ק"ץ (סוף ס"ק צג) מזה"א.

מצאתי כתוב[2], דם הנוטה לצבע ברוין בלשון אשכנז, שהוא כעין קליפות ערמונים וכמשיקה הקאווי שהוא טהור, ואין צריך לומר בכתם, לפי שאין נוטה לאדמיות כי אם לשחור, וכבר שנינו (נדה יט.) דיהה מכן טהור[4].

(ב) וכן מראה ירוק. כתב הבי"ח שכשיבוא מראה ירוק או לבן לפני המורה בעודו לח, לא יורה דבר עד שנתביש, עד כאן. והשי"ך (סק"ג) כתב שאין נוהגין כן, וכן כתבו בט"ז (סק"א) ובספר מנחת יעקב (תורת השלמים סק"ג)[5]. וכן נראה לי להוכיח מלשון הרמב"ם פרק ה' מהלכות איסורי ביאה דין י"ב, וזה לשונו: ובעת שיראה מיד יטמא או יטהר, עד כאן לשונו. מדכתב, מיד יטמא וכו', מבואר דלא כב"ח"י.

וגדולה מזה כתב בשו"ת חכם צבי סימן מ"ו דאפילו אם ראה המורה כשהוא לח והיה לו מראה טהור, ואחר כך כשנתביש נמצא מראה טמא, לא מטמאין לה, דאם לא כן אין זה דרכי נועם, שהרי אתה מתירה, וזו הולכת ושימשה עם בעלה ונתעברה, ואחר כך תמצא בקצוות הכתם אדום ותטמאנה, והרי בנה וכן בנה בן הנדה, וכי זו דרכי נועם, אלא תלין שינוי

דעת מהרה

[ד] **אנבם** בלחם ושמלה (שמלה סק"ג) כתב שאם ראתה בהרגשה יש להחמיר כהב"ח. [ה] **בפ"ת** (סק"ג) כתב שגם החו"ד (ח"י סק"ג) הסכים עם החכם צבי בזה, וציין לשאלת יעב"ץ (ח"א ס"י ב) שכתב דמסתפי למעבד עובדא כדעת אביו החכם צבי ז"ל, ודעתו להחמיר דכי איתרמי דהדר למראה טמא אחר שיבש, יש להורות דטמאה, ואע"ג דכבר הורה בו להתירא, ולזילתא לא חיישינן. וכן החמירו בזה הכרתי ופילתי (סק"א) והגרש"ק בשי"ר טהרה (סי' קפח סוף תשובה ה). ועיין בפרדס רמונים (מקשה זהב סק"א) שכתב להקשות על החכם צבי דלדבריו יקשה בכל מקום דאזלינן בתר רוב או חזקה כמו ביבוס קטן וקטנה וכן בשאר עריות או בדיני טריפות ניהוש שמא יזדמן נגד הרוב או החזקה ונמצא זה פגע בערוה או בכל טריפות, אלא ודאי דמאחר דמן התורה אזלינן בתר רובא וחזקה אין אנו אחראין לחוש כלל להמיעוט ואמרין דודאי לא יהיה כן, ואם לפעמים יזדמן כהמיעוט יצא מן הכלל והתורה לא דברה רק על הכלל. ועיי"ש עוד שהאר"ן בזה. [ו] **בפ"ת** (סק"ב) הביא דברי רבינו. וכדברי רבינו נקט גם בלחם ושמלה (לחם סק"ה). אך בשו"ת תשובה מאהבה (ח"א ס"י שסב) כתב ששאל מרבו הנוב"י ואמר שאין לזון משו"ע **שומנך**, וכ"כ בשערי דעה (סק"ז) שכן נהגו כל בעלי הוראה להתיר. ובחכמת אדם (כלל ק"ז ט) כתב דבהפסק טהרה יש להחמיר אף במראה געה"ל כשעוה, דאע"ג דקיי"ל דירוק טהור, מ"מ כיון דהשליה כתב בשם הרש"ל דאין לטהר במהירות, לכן עכ"פ בבדיקה זו שרידין היא בחזקת רואה יש להחמיר.

עיון מהרה

א. **בדבריו** שם הביא את דברי הרמ"א (סי' קצו ס"ד) שכתב לענין ראיית העד אם יש בו דם שהבדיקה תהיה לאור היום ולא לאור הנר ורק בדיעבד מהני אפילו לאור הנר, וכתב רבינו דעכ"פ ב' נקיים לכתחילה אלא לראות את מראה העד בלילה כי אם ביום ורק כשהיא בחזקת טהורה דהיינו בשאר בדיקות חוץ מהפסיט וז"ל הוא שאפשר לראות בלילה, ועיי"ש מה שכתב אודות מראה שבלילה נדמה למראה טמא וביום שהוא יבש נראה שהוא מראה טהור, ועיין בזה גם בפ"ת (סק"א). ב. **בדרכי** תשובה (סק"ג) כתב, המעיין בסדרי טהרה (סי' קצ ס"ג) יראה שהס"ט עצמו לא סמך עצמו על דעתו להקל במראה ברוין, כי אם בכתמים דרבנן, אבל בראיה גמורה או שני" בדיקת עד נטה להחמיר. וכך ביאר בעל הבית אפרים בספרו ראש אפרים (סי' לח ר"א ס"ק נט) בדברי רבינו. אך יש שכתבו שדברי רבינו בסימן ק"צ אמורים רק לענין נידון שם בכתם הנוטה לשחור, אך במראה ברוין מיקל גם בבדיקה. וראה עוד בהערות להלן. ג. **ב"ח**ם ושמלה (שמלה סק"ב) הביא דברי רבינו, וכתב: לא נהירא, דהא עינינו הוראות דמראה ברוין הוא מהול מאדום ושחור, ואם כן מסתבר לומר דאדום הוא אלא שלקה קצת. וכ"כ בספר ראש אפרים (שם): ואנוכי לא ידעתי מה ענין ברוין לשחור, קליפת הערמונים נוטה לאדום יותר משחור ואפילו תאמר שנוטה לשחור המצחצח, כבר כתבתי בשם הירושלמי דשחור המצחצח טמא. ד. **בכפר** ראש אפרים (שם) כתב להקשות דהא קיי"ל כל מראה שחור טמא בנדה אפילו

אם צריך
לבדוק ביום
ובין חמה לצל

דם הנוטה
לצבע ברוין

בדיקת מראה
כשהוא לח

כשנתייבש
נמצא מראה
טמא

מראה ירוק
כמראה
השעוה או
הזהב

אם האשה
יכולה לסמוך
על עצמה
שכזה טיהר
לה

דעת שם, ולזה אם ישבע שמעון שלא הרויח, או שחצי הרויח הוא פחות מכפי שיווי השכירות, מחויב ראובן להשלים לו כנ"ל.

ועל דבר שאלתו השניה בארבעה אנשים שחתמו עצמן על כתב שלא ישכרו עסק מהאדון זה בלא זה, וגם לא יהיו שותפים עם ראובן בעסק זה, וכעת עבר אחד מהם ושכר העסק עם ראובן בשותפות, ועתה הוא מבקש מהשני שיהיה גם הוא שותף, אם רשאי השני להיות שותף, עד כאן שאלתו. הנה לא ביאר לי ר"מ חומר ותוקף שיש בכתב הנ"ל, אם יש בו שבועה באופן המועיל אין להתיר, דאף אם שנים עברו על השבועה אין להתיר להשלישי לעבור כיון שיש עוד אחד חוץ

מזה שלא עבר, וזה אף שנשבעו זה לזה כמבואר ברמ"א (י"ד סוף סי' רלו), ומכל שכן אם נאמר דנידון דידן הוי כמו שנשבעו יחד לעשות דבר, דאף אם כולם חוץ ממנו עברו, אסור לזה לעבור כמבואר ברמ"א שם, ואף התרה לשבועתו אינו מועיל אם השבועה הוא באופן המועיל כיון שהיו ארבעה מקרי על דעת רבים כמבואר ברמ"א (סי' רכח סכ"א), וע"ש ברמ"א (ס"ל), ובש"ך (שם), וגם יש להחמיר אי מקרי נשבעו זה לזה מטעם דהוי כמו נודר על דעת חבירו כמו שכתב רמ"א (שם סוף ס"ך), אלא שבשבועה בכתב רבו הדיעות והחילוקים, על כן ימחול ר"מ להעתיק לי לשון הכתב, ואז אשיב חוות דעתי בזה.

תשובה ד

בענין כתמים בנדה

סקאלא. יום ג' כ"ה שבט תרכ"ה לפ"ק

שפעת שלום וברכה לכבוד אהובי ידידי הרב המופלג בתורה ובחסידות איש חמודות מ' משולם נ"י אב"ד ביישוב בארא האמארא

דברי תשובה

תמוז קבלתי מכתבו, ועל דבר העובדא דאתי קמיה באשה שטבלה אחר לידתה ושמשה עם בעלה ואחר כך מצאה כתם גדול ממראה אדמומית על כתונת שלה, ושאלה את ר"מ וטימאה ואח"כ שאלה את אחר וטיהרה באמרו שש"ז של האשה הוא אדום כדאיתא (נדה לא, א) אשה מזרעת אודם, ומשום הכי יש לתלות בזה הכתם ע"כ. הנה בקראי הדברים רחפו כל עצמותי וארכבותי דא לדא נקשן, שאם כנים הדברים שכן הורה

המורה שכנגדו, הורה כבן סורר ומורה, וכי טחו עיניו מראות משנה שלימה (נדה יד, א), וגם לעיל מזה (בדף י"א ובדף י"ב) משנה וש"ס מפורש, וכן (בדף ס"ו) ברייתא וש"ס לענין רואה מחמת תשמיש, ולדידיה הא יכולים לתלות בש"ז שלה, אבל הבל יפצה פיהו דש"ז של האשה ג"כ לבן הוא (א), ואשה מזרעת אודם היינו האודם שכולד כדאיתא בש"ס התם.

ואשר חזר המורה ונתן טעם לפגם שלא היה מראה הכתם אדום רק מראה ברזין, (חוס), הנה אף אם היה כן ובספר סדרי טהרה (ריש סי' קפח) הביא בשם מ"כ לטהר במראה ברזין, אין מקום לסמוך על זה, כי המ"כ כתב שם שמראה ברזין נוטה לשחור, וכבר

הגהות מבן המחבר

גוף דברי השואל בזה אינו אמת וכמו שכתב אאמו"ר הגאון זללה"ה, ולזאת לא השיב הר"ש על זה כלל. אולם במעריך הנספח לספר הערוך (אות ד) דרך כרמים כתב שם וז"ל דע כי זרע האשה אדום נקרא יין ע"ש. וכן מצאתי במהרש"א בחידושי אגדה (נדה דל"ב) על

(א) כזה מצאתי בתשובת חוט המשולש הנספח לספר התשב"ץ (טור הראשון סי' מט) שכתב שם השואל חכם רופא אחד שגוון זרע האשה הוא אדום, אבל הר"ש דוראן לא השיב לו על זה כלום. ונראה שחוץ שאין בזה שום סמיכה ונסתר מדברי הש"ס וכל הפוסקים, גם

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

בית שלמה <מהדורה חדשה> - י"ד ג: דרימר, שלמה בן יעקב (1) {} עמוד מס: 18 הודפס ע"י אוצר החכמה

על כן אם הבעל והאשה סמכו על המורה הנ"ל שטיהר
אחר שטימא רו"מ, צריכין כפרה על כל ביאה וביאה
שבעל באיסור נדה דרבנן, ואף שבנתיבות המשפט (סוף
סי' רלד) כתב דבאיסור דרבנן בשוגג אין צריך כפרה,
אמנם מדברי המג"א (סוף סי' שלד) מבואר להיפך^(ב), וכן
מבואר להדיא מדברי מהרמ"מ שבפסקי מהרא"י (סי' נה)
^(ב), מכל שכן בנידון דידן שקרובין למזיד, כי לא היה
להם לסמוך על משענת קנה רצוף, בפרט אחר שכבר
אסר רו"מ.

שנינו דיהה מכן טהור, וזה אינו דהא עכשיו טימאו
חז"ל כל מראה הנוטה לשחור כמבואר בהלכות הרמב"ן,
וכן כתב הר"ן בחידושו (נדה דף יט), וכן מבואר
להדיא מדברי הב"י והש"ך שם, שלא התירו רק אם
אינו לבן לגמרי רק שמראיתו כמראה בגד לבן שהוכחה
לבנינותו ע"ש. אבל בנוטה מעט לשחור אין להתיר
בשום אופן, וכבר האריך בספר ראש אפרים (סי' לח)
לתמוה על המ"כ, בפרט שמראה ברוין נוטה נמי קצת
לאדום^(א).

הגהות מבן המחבר

לדינא אין נפקא מינה מזה לשום קולא לענין רואה מחמת מ"ת כמו
דמבואר בש"ס וכל הפוסקים.
(ב) ואני אומר (על הגאון בעל נתיבות המשפט) ולא עוד שדבריו

הא דאין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה שנאמר הן בעון חוללתי,
כתב ויותר נראה לפרש כי אודם של אשה שממנו נוצר הולד כדאמרין
לעיל הוא מדם נדה ועל כן מעוברת מסולקת מדמים ע"כ. אך עכ"פ

השלמות

סקנ"ט), אע"פ שיש מקילים כסדרי טהרה, וגם בערה"ש (אות ט')
כתב דחלילה להחמיר בחום, אך קשה לומר כן, ורוב מורי ההוראה
החמירו, וכן נראה מהנסיון שאין להקל במראה גמור של חום, כי
אפילו דם אדום ממש, לאחר זמן נהיה כעין חום שהמקילים היו
מטהרים, דמזג האויר וחום וקור משנים את הצבע לפעמים אפילו
לחום בהיר יותר מכערמונים, ולכן בפרט בחום יש לנהוג לשאול
אם כך היה בשעת יציאה או יותר כהה, כיון שמצוי באופן הנ"ל
שאדום משתנה.

יש להחמיר בזה במראה או בעד הבדוק, אבל כתם טהור,
דאף הראש אפרים שם שפקפק על הסדרי טהרה מסיק דבכתם
אפשר לסמוך עליו להקל, ורק הבית שלמה החמיר גם בכתם, ולכן
יש להקל בכתם אם היה בודאי בלי הרגשה.

אמנם יש נשים שרואות תמיד מראה חום והוי מקום עיגון,
ואצלם יש להקל לפסוק כדעת המקילים גם בבדיקה שלא תאסר
לעולם, וגם דאצלם מוכח שאינו דם שהרי א"א לומר שתמיד רואה
דם, ומ"מ רק אחרי הכירור הנ"ל אם כך היה בשעת יציאה. (שבט
הלוי ח"ג סקכ"א וח"ד סק"ג).

ובדומה לערמונים (כבורדו) ודאי יש להחמיר גם למקילים כיון
שנוטה מאד לאדום, ובכתם אפשר דיש להקל לפי הענין.

והדומה לקאו"י דהיינו כמראה הקפה (בלי חלב) אם הוא
כהה יש להחמיר, ואם הוא בהיר, הנטיה יותר להקל, אך צריך
הבחנת חכם, ויש גוונים רבים בחום. ובהפסק טהרה מחמירים גם
בחום בהיר כמו שיש מחמירים בצהוב הנוטה לזהב.

ולמעשה אין מקילים בחום אלא בבהיר מאד וכו' עכ"ד.

(ב) בנידון זה האריכו הרבה האחרונים. וראה בספר נשמת שבת

(א) הגאון ר' מאיר אריק זצ"ל בספרו מנחת פיתים (יו"ד סי' קפ"ח
ס"א) כותב על דברי רבינו זצ"ל המחמיר בכתם ברוין: ואין דבריו
מוכרחים עכ"ל.

ובפתחא זוטא (יו"ד סי' קפח) כתב בזה:

אולם בראש אפרים (סי' ל"ח ס"ק י"ד וס"ק נ"ט) והעצי לבונה
והשו"ת בית שלמה סי' ד' ובפר"ד ולחם ושמלה כתבו להלכה
להחמיר במראה ברוין, אי משום דאי נוטה לאדמימות בודאי אסור,
ואי דנוטה לשחורות ג"כ אסור כמ"ש הרמב"ן והר"ן [והנה אף שיש
לומר שהיעב"ץ נשמר מקושייתם עכ"ז מי יעמוד נגד כל הני גדולים
המחמירין ובפרט באיסור נדה וכמו שמצינו ברבינו יונה בברכות,
ומובא בב"י סוס"י קפ"ג] להחמיר במראה החרדל ועי' במעדני
יו"ט פרק עשירי ס"ק ע"ז שלא מצא חומרא זו, עכ"ז להלכה צריכין
אנו לשמוע לדבריהם ועי' בדברי חמודות פ"ב ס"ק כ"ד עכ"ד.

ובספר הנ"ל (מהדו"ת ס"ק ב') כתב לפרש כוונת הגר"מ אריק
זצ"ל הנ"ל שכתב דאין דברי רבינו זצ"ל (כאן) מוכרחים "משום
דברו"ן קיל מנוטה לשחור, דברו"ן הוא מראה בפני עצמו", ור"ל
כמו שכתב המנחת פתים קודם לזה וז"ל: "ומדברי הסדרי טהרה
ושאלת יעב"ץ נראה דקיל להו מראה ברו"ן מנוטה לאדום ושחור,
ואולי טעמם משום דברו"ן מראה בפני עצמו הוא, וכיון שמראה
בפני עצמו הוא טהור, דכל המראות טהורים חוץ מאדום ושחור"
עכ"ל, ולפי זה, טענה זו שייכת גם בבדיקת עד ודו"ק.

רואה בשו"ת קב חיים (סי' ס"ט) מש"כ הרבה בענין זה והביא
מדברי רבינו כאן. ובספר שיעורי שבט הלוי (הל' נדה סי' קפ"ח
ס"א) כותב: ולהלכה יש להחמיר בברו"ן, והבית מאיר כתב להחמיר
לגמרי, וכן מחמיר בבית שלמה (ח"ב ס"ד) וראש אפרים (סל"ח

מקשה זהב

ד"ה הרואה דם ע"ש. והס"ט כתב דאפי' בזמן הש"ס שהיו תולין בקטנה עד שתחיי המכה עכ"ז הי' שיעור לדבר והיינו שאין תולין בדם בתולים כ"א עד משך שנה ולא יותר. והוציא זה מדברי הר"מ בפ"ה שכתב וכן קטנה שנותנין לה עד שתחיי המכה אפי' לא חיתה שנה ה"ז בועל כל השנה כו' ומדכתב אפי' לא חיתה שנה מכלל דיותר משנה אין תולין בבתולים אפי' לא חיתה וכדדייקי' בברכות ט"ו א' בהא דאמרינן שם אפי' מיל אינו חוזר עיי"ש וכן דייק הריב"ש סי' ל' במ"ש הר"מ בה' ס"ת אפי' שלש יתפור מכלל דטפי לא וכ"פ הרב בהג"ה לקמן סי' ר"פ ע"ש. אולם לעיל בסי' ל"ו בט"ז ס"ק י"ד משמע דלית לי' האי כללא ועי' בספר בית אפרים להגאון מוהר"ז מבראד בביאורו לט"ז שם ובקנו' הראי' שלו אות נ' שהאר"י הרבה בענין זה אי לישנא דאפי' הוא דווקא או ל"ד והביא כמה לשונות מש"ס ופוסקים מענין זה ובסוף העלה שאין לבנות יסוד על דקדוק זה דזימנין הוא בדווקא וזימנין הוא לאו דוקא כל חד לפי ענינו עיי"ש ע"כ נראה דגם כאן כ"ז שלא פסקה מלראות בש"ת ובכל עת שמשמשת מרגשת צער וכאב מהתשמיש תלי' לעולם בדם בתולים לענין זה שלא תאסר לבעלה וכמו שהעלו האחרונים בספריהם אולם הדם ודאי טמא וצריכה לספור ז' נקיים וכמבואר לקמן בסי' קצ"ג דלענין טהרת הדם לא תלי' בדם בתולים אפי' בביאה ראשונה ועיין במנ"י שכתב ע"ד הרב כאן ומבואר בש"ס פ' תינוקת דיש חילוק בין קטנה או נערה ובוגרת ובין הגיע זמנה לראות או לא הגיע זמנה לראות כו' עיי"ש מבואר מדבריו דס"ל דמ"ש הרב דאם א"ל צער כלל ה"ה ככל הנשים כו' היינו דבזה לא תלי' בדם בתולים לעולם אבל מ"מ אפי' בא"ל צער מוקמינן לה אדינא דש"ס דבקטנה תלי' בדם בתולים עד שתחיי המכה ואם בתוך כך הגיעה לימי נערות נותנין לה ג' לילות בימי נערותה ולא יותר ונערה שלא ראתה עדיין נותנין לה ד' לילות ואם בתוך כך הגיעה לימי בגרות אין נותנין לה בימי בגרותה

מקשה זהב

רק לילה אחת ולא יותר ונערה שראתה אין נותנין לה רק לילה אחת ולא יותר ובוגרת אם לא ראתה עדיין נותנין לה לילה אחת ואם ראתה אין לה רק ביאה ראשונה ולא יותר עיי"ש בסוגי' ועי' תשו' מ"ב סי' מ"ז נתבאר דינים אלו בארוכה מתוך סוגי' הש"ס דפ' תינוקת. ועיין תשו' נו"ב מה"ת סי' הנ"ל. דלכאורה יראה מדבריו דלית לי' כל הני חילוקי דינים הנ"ל עיי"ש היטב. אך מ"מ אין לדחות דברי המ"ב והמנ"י מפאת דברי הנו"ב שם ועי'. וראיתי בחו"ד שכתב דאפי' א"י אם פסקה מלראות בש"ת רק שלא בדקה פעם א' אחר התשמיש שוב אינה תולה בד"ב וראיתו מדלא פרכינן בש"ס י"א ב' דתיבדוק א"ע שמא פסקה מלראות דשוב אינה תולה א"י דאפי' אם לא תבדוק ג"כ אינה תולה עיי"ש. ולפי דבריו גם בתוך הזמן שאמרו חז"ל כמו בקטנה עד שתחיי המכה ובנערה ד' לילות אם לא בדקה פ"א אחר תשמיש שוב אינה תולה בבתולי' וכדמוכח מהראי' שהביא מש"ס הנ"ל. ודין חדש כזה הי"ל להראשונים לבאר דבר זה. אמנם באמת אין דינו מחזור כלל ולפי דבריו למה אמר שמואל י"א ב' אבל פסקה מ"ת כו' הו"ל למימר רבותא יותר דאפי' א"י אם פסקה כל שלא בדקה א"ע אחר תשמיש אחד ה"ה טמאה. ועוד יש להקשות כמה קושיו' ע"ד החו"ד. ואין רצוני להאריך בזה. כי לדעתי הדין פשוט דכיון ששיערו חז"ל דתוך זמן זה אפשר שיהי' הכל דם בתולים א"כ כ"ז שלא נתברר לה שפסקה מלראות תלי' הכל בד"ב. והראי' שהביא החו"ד מש"ס הנ"ל אינה ראי' כל עיקר ונעלם ממנו דברי המהרש"א שם שנתקשה בזה ותי' דמ"מ עד שלפני התשמיש א"צ דבין תראה דם בין לא תראה וטהורה היא ע"ש ועי' ס"ט בחי' למס' נדה מ"ש בביאור דברי המהרש"א הנ"ל וכאן בס"ק כ"ט כתב לתרץ קושי' המהרש"א הנ"ל דבתוך הזמן שנתנו חז"ל ל"ח שמא תפסיק דשירפה מצוי תוך זמן זה כמ"ש בד' י' ב' ע"ש וזה עולה כמ"ש למעלה ודלא כהחז"ל שנעלם ממנו כ"ז ועי' :

סימן קפח

שפתי חכם

א כל מראה אדום. ע"פ. דמס"ת אינו טמא רק ה' מיני מראות כו' והוא מש"ס י"ט א' דה' מיני דמים טמאים והם אדום וקחור וקקין כרכום וכמימי אדמה וכמזוג ע"פ. ודרך כלל א"ל מראות טמאות רק ב' מיני מראות והוא האדום והקחור רק דבאדום גופא י"ט כו' ד' מיני מראות אדום כדם המכה או קקין כרכום או כמימי אדמה או כמזוג. ומפאת דאין לנו בקיאות במראה אדומות הנ"ל החמירו לאסור כל מראה הנוטה למראה אדום ולא החמירו רק מראה לבן וירוק וע' לקמן. ע' ס"ט שם"כ דמראה כרו"ן דומה למקסה הקאוווע טהור דאין זה נוטה לאדומות רק נוטה לקחור וקנינו לקחור אינו טמא רק קחור כדיו דיהא מין טהור

מקשה זהב

(א) וב"ש הירוק. ע"פ דכ"ש לבן דכשר. ולכאורה הוא תמוה דמה בא לחדש הא מבואר הוא בדברי המחבר דלבן כשר והנראה ככוונתו דהנה לפי מ"ש המחבר מתחילה דמראה לבן כשר ואח"כ כתב וכן ירוק כזהב ועל ירוק ככרתי כתב דכ"ש הוא דכשר משמע מזה דמראה לבן דומה לירוק כזהב וירוק ככרתי עדיף משניהם. אמנם באמת זה אינו וכמבואר בש"ס ובב"י דבירוק כזהב נחלקו בו עקביא ורבנן. אמנם במראה לבן וירוק ככרתי טהור לכ"ע עי' בב"י ולפי"ז כך הו"ל להמחבר לומר דאין קי"ל דירוק כזהב כשר וכ"ש

מקשה זהב

שפתי חכם

ע"פ. אולם התב"ש סי' ל"ח כתב דבגדה כל מראה שחור טמא אפי' דיהא לא"א בקיאות במראה דמיס' ע"פ. והס"ט כאן בסס"י זה הביא דברי התב"ש הנ"ל וחלק עליהם. אולם בסי' ק"ץ סס"ק נ"ב נראה דגם הס"ט לא סמך בזה על דעתו להקל כ"א בכתמים דרבנן אבל בראי' גמורה או ע"י בדיקה עד נטה להחמיר כדעת התב"ש עיין סס. ובאמת הראי' שהביא המ"כ הנ"ל ממה ששנינו דיהא מכן טהור. הוא לכאורה תמוה דהא הפוסקי' כתבו בסתימות דכל מראה שחור טמא ולא חילקו בו בין עמוק לדיהא ומשום דהשתא לא בקיאות במראה הדמים. ואיך הביא ראי' ממתני' שהיו אז בקיאות במראה דמים. ואולי ס"ל להמ"כ הנ"ל שלא כתבו הפוסקי' שאין לחלק בין עמוק לכהא כ"א במראה אדום. ומשום דחזי' שיש בלדום כמה מינים שהם ממראה הטמא כדחתן במתני' וגם בדיהא מהם איכא מחלוקת בש"ס כ' א'. ואיכא מ"ד דס"ל דגם דיהא מהם טמא. והא דחתן במתני' דיהא ממנו טהור לא קאי רק אשחור ע"פ בש"ס משא"כ בשחור דליכא פלוגתא בהא כלל ולכ"ע דיהא מכן טהור. וע"כ טיהר במראה ברו"ן כו'. וקל"ת סמך יס' לזה מדקדוק לשון הטע"ע ע"ע. שוב ראיתי בספר בית אפרים להגאון מוהר"א מבראד סי' ל"ח ס"ק י"ד הביא דברי הס"ט הנ"ל. ולפי הנראה מדבריו הבין שהס"ט חולק על התב"ש להחמיר וס"ל דגם ברואה מחמירי' בכל מראה הנוטה לשחור כמו בגדה ונעלם ממנו דברי הס"ט כאן ובסי' ק"ץ דמבואר בדבריו להיפך לדעתו להקל אפי' בגדה במראה שחור כהה וכנ"ל. אולם לדינא תמיהני על הס"ט שהביא כאן בפשיטות דברי המ"כ ובאמת הוא דעת יחידית ודברי הפוסקי' הראשונים מבואר להיפך דאין חילוק בין מראה אדום לשחור וכמו דאמרי' בלדום דאין חילוק בין עמוק לכהא וכל מראה אדום טמא כמו כן אמרי' במראה שחור. וכ"ה מבואר להדי' בבעה"ז להראב"ד בשער הפרק"ש ע"פ שכתב וז"ל ודם השחור טמא מדר"ח כו' הלכך כל מראה שחור נמי טמא לפי שא"א בקיאות עכשיו בין שחור לדיהא ממנו עכ"ל. וכ"כ בחי' הרמב"ן לנדה י"ט ב' וז"ל ואנו עכשיו שכתבו רואי דמים כל שיש בו מראה אדמיות כו' וכן בכל מראה שחור ואפי' כזית ודיהא ממנו ואפי' דיהא מן הדיהא כו' ע"פ וכן הוא בחי' הר"ן בגדה סס. ובחי' הר"ן על הר"ף בשבועות דלדידן כל מראה שחור טמא ואפי' דיהא מן הדיהא ע"פ. ועי' בספר בית אפרים הנ"ל בקונ' הראיות עלו בסי' ל"ח אות ז' ח' ט' שהאריך בזה ע"פ. עכ"פ העיקר בזה דלדידן כל מראה שחור טמא ואפי' דיהא מן הדיהא וללא כהמ"כ שהביא בס"ט ובאמת:

ב לבן. ע"פ. דאפי' אינו לבן לגמרי והוא כהה שקורין טונקיל בל"א עכ"ז הוי מראה טהור וללא כהה"ד שפקפק בזה. והנה במראה לבן הסכימו כל האחרונים להכשיר שאינו נוטה כלל לאדמיות אולם בירוק שקורין געל פקפקו בו קל"ת מהאחרונים ויבואר להלן בסק"ד בס"ז. ועי' מנ"י סק"א שכתב דמה שהשמיטו הפוסקי' הנגהת החכם לראות דם נדה אם מותר לראות בלילה ואם לר"ך לעשות לו בידו כשרואה נגה החמה וכמבואר כ"ז בש"ס ס"פ כה"י הוא מטעם דלדידן אינו טהור אלא מראה לבן וירוק וזה א"ל עיין כ"כ כי בקל יוכל להבחין בזה. ע"כ יוכל החכם לראות בלילה ענין שיראה אם לטהרה או לטמאה וכ"כ הראב"ד בפ"ה מה' א"ב עכ"ל המנ"י והביאו בס"ט כאן. ובסי' ק"ץ סס"ק ז"ג כתב על המנ"י הנ"ל דמ"ש בשם הראב"ד ליתא להראב"ד שם לא קאי רק עמ"פ הר"מ שם דאם נסתפק לו כו' לר"ך להקיף ולערוך לדין או לדם הקזה עז"כ הראב"ד שא"ל עכשיו דם טהור דכל מראה אדום טמא. אבל כהא דאם רואין דם בלילה האידנא לא איירי בזה הראב"ד כלל ע"פ. ואחר המחילה דבריו בזה שלא בדקדוק ודברי המנ"י נכונים. כי הר"מ שם

מראה לבן או ירוק ככרתי דהני ב' מראות בני חדא בקתא הן דוודאי טהורים הם לכ"ע. וזהו שכתב הט"ז עמ"ש המחבר וכ"ש הירוק כו' דהאי כ"ש לא קאי רק נגד ירוק כזהב ולא נגד מראה לבן דמראה לבן ג"כ כ"ש דכשר וכנ"ל. ושרש כוונת הט"ז בזה להורות דבמראה לבן אין בו שום פקפוק דוודאי טהור לכ"ע ואינו דומה לירוק כזהב שנחלקו בו עקבי' ורבנן וכוונתו לחזק בזה מ"ש אח"כ להשיג על הב"ח דאין להחמיר כלל המראה לבן וכמ"ש אח"ז ועי'. ומה שחלק הט"ז על הב"ח במה שהחמיר במראה לבן שיש בו סמיכות ועב ונמצא אחר יציאתה ממרחץ הנה הב"ח כתב זה בשם כמה זקנים שקבלה בידם שדרך הדם להתלבן אחר הרחיצה במרחץ ע"ש והט"ז חלק ע"ז דא"כ איך לא אשתמיט בש"ס או בא' מפוסקים הראשונים להזכיר דבר זה וכן במ"ש הב"ח שלא יורה במראה לבן ירוק עד שיתייבש שלפעמים ימצא אדום אחר שיתייבש חלק ע"ז הט"ז מפאת ד' קושיו'. א' ממ"ש לעיל סי' קפ"ו דאשה שאין לה וסת צריכה בדיקה לפני התשמיש ומה תועיל הבדיקה בעודו לח ושמא אח"כ יהי' אדום. ב' מהא דתני' ס"פ כל היד לא יאמר אילו הי' לח הי' טמא דאין לדון אלא מה שענינו רואות וכמו כן נאמר להיפך שלא יאמר אלו הי' יבש הי' טמא דאין לדון כו'. ג' מהא דאמרין שם דרבי ראה דם בעודו לח כו' ולמה לא המתין מלראותו עד אחר שיתייבש וא"ל דבאמת לא ראה אותו רק לחומרא שאם יהי' אדום יטמאנו דמש"ס ופירש"י משמע להדי' דהוי בדיקא מעלייתא אפי' לקולא. ד' ממ"ש בסי' נ"ב בנפלה לאור דא"צ לשלכם שמא ישתנו מראיהן ע"י שליכה דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן ע"ש. והח"ן בסי' מ"ו חלק ג"כ ע"ד הב"ח וכתב עליו דדבריו אינן רק דברי נביאות ואם היה הדבר כן לא הו' שתקי רבנן בעלי התלמוד להודיענו דבר גדול כזה והוסיף עוד דאפי' אם רואין שאחר שנתייבש נעשה אדום עכ"ז ה"ה טהורה דתלי' דשינוי האויר עם הבגד גרמו לו להתאדם ע"ש. ובחור"ד דחה ראי' הא' של הט"ז מסי' קפ"ו דשם א"צ לבדוק לאור הנר ע"ש ואזיל לטעמי' בסי' קפ"ו. אולם למ"ש שם דלדעת הרא"ש וסיי' צריכה לבדוק לאור הנר ע"ש נצטמרו דברי הט"ז כאן *) אך לפי מ"ש החור"ד בסי' קפ"ו דבדיקה

דלפני התשמיש אינו רק קינוח מבחור' יש לדחות ראי' הט"ז הנ"ל דשם איירי שאינה מוצאת שום דבר על העד וה"ה נקי

הגדה"ה

(*) ע"י מ"ש סי' הפ"ד בט"ז ס"ק י"ב וס"ק י"ג ובפ"כ ח"ד אות ג' ואות ו' ע"פ:

כמו שהי' בהתחלה דליכא למיחש למידי וע' מ"ש עוד בזה להלן בס"ד. וראי' ב' של הט"ז מהא דתני' לא יאמר אלו הי' לח כו' ראיתי בספר תפלי"מ שדחה זה דש"ה שא"ל תקנה משא"כ כאן שאפשר להמתין עד שיתייבש. גם הראי' הג' דחה בתפלי"מ שם דשם בעובדא דרבי הי' מראה אדום רק שרבי ראה אם הוא ממראות הטמא' שבאדו' או ממראות הטהורות דבזמן הש"ס לא היו מטמאים רק ד' מראות שבאדום וכנ"ל ובזה לא שייך ליקרי שנאמר דבתחילה הוא כהה ואח"כ יהי' אדום דאדרבה לאחר שנתייבש דרכו להיות כהה כמ"ש בעובדא דרבי דמפכת הוא דקמפכת משא"כ הב"ח איירי במראה הירוק דאיכא למימר מילקי הוא דלקי וכמ"ש בש"ס

בית מאיר יורה דעה סימן קפח

[ש"ך ס"ק ב] ואפילו וכו' שנפל עליו אבק. נ"ב דמראה כזה אינו כלל מצד שחרורית וטפי ראוי לחשבו ממראה לבן ואין שחרורית כזה בא ממראה אדמומית דנימא אדום הוא אלא שלקה עכ"ל. ומזה משמע ברור דלא כמו שהעתיק בס"ט בשם מ"כ קולא גדולה במראה שחור ע"ש. וזה נמי לשון בעל הנפש שער הפרישה הלכך כל מראה שחור טמא לפי שאין אנו בקיאים בין שחור לדיהא ממנו עכ"ל. ובזה הברור דכל מראה בראה טמא דתמיד או דנוטה למראה אדום או למראה שחור:

חכמת אדם שער בית הנשים כלל קיא

דין מראות הדמים (סימן קפ"ח) א. מן התורה אינו טמא אלא חמישה מיני דמים שקיבלו חז"ל (נדה דף י"ט א) וכולם אדומים אלא שכל אחד יש לו צבע אחר ועכשיו אין חכם בישראל שיבחין זה ולכן כל מראה אדום בין אם הוא כהה הרבה או עמוק כל מראה הנוטה לאדמומית טמא. וכן כל מראה שחור דקיבלו חז"ל דשחור אדום הוא אלא שלקה ואף על גב דמדינא אינו טמא אלא שחור כחרת אבל דיהא הימנו טהור מכל מקום בדורות האחרונים טמאו כל מראה שחור (כמו שכתב בטור ובשולחן ערוך סימן קפ"ח וכן כתב הראב"ד בספר בעלי הנפש) ומראה הנוטה לצבע ברזל בשלשון אשכנזי היא כעין קליפת ערמונים (שקורין קאשטאניס) וכמשקה קאווע טהור וכל שכן בכתם שזה אינו נוטה לאדמומית (סדרי טהרה ריש סימן קפ"ח ס"ק א' בשם מצאתי כתוב אך מה שכתב שזה נוטה לשחור וכבר שנינו דיהא מכן טהור צריך עיון שהרי לדין כל מראה שחור טמא כן כתב הר"ן בחידושי דף י"ט וזה לשונו: כל מראה שחור אפילו דיהא דדיהא טמא וכן כתב רמב"ן (בהלכותיו פ"ג הלכה ד') כל שיש בו אדמומית אפילו דיהא הרבה וכן כל מראה שחור) וכן כל מראה שאין לספק באדמומית כלל כגון הלבן ואפילו אינו לבן לגמרי אלא כמראה בגד לבן שנפל עליו אבק שהוכחה לבנינותו טהור וכן מראה ירוק אפילו כמראה שעוה או זהב או חלמון ביצה וכל שכן ירוק ככרתי שקורין גרין או כתכלת שקורין בלאו דכל אלו אין נוטין לאדמומית כלל ואפילו יש בו סמיכות והוא עב הרבה ואפילו הרגישה שנפתח מקורה ובדקה ומצאה מראות הללו טהורה אף על גב דאם לא נמצא כלום כיון שהרגישה שנפתח מקורה טמאה דאמרינן שהדם שיצא נאבד מכל מקום כיון שמצאה מראות הללו וגם דם זה בא מן המקור תלינן שנפתח בדמים הטהורים האלו (סעיף א' וש"ך וסימן ק"צ סעיף א').

ערוך השולחן יורה דעה סימן קפח

סעיף ט, כתב אחד מהגדולים שמצא כתוב דם הנוטה לצבע ברזל שהוא כעין קליפת ערמונים וכמשקה הקאווע שהוא טהור ואצ"ל בכתם לפי שאינו נוטה לאדמומית אלא לשחור וכבר שנינו דיהא מכאן טהור [ס"ט סק"א] והנה זה וודאי דאין כוונתו להביא ראיה גמורה מן המשנה דהא אנן לא בקיאים בין מראה למראה ואף על גב דעיקרי הדברים הם במראה אדום מפני שיש באדום כמה מדרגות מ"מ מלשון הטור והש"ע משמע דגם בשחור לא מפליגין אך כוונתו כן הוא דהנה במשנה שנינו שחור כחרת ואמרו בגמ' [כ' א] כזית וכזפת וכעורב טהור ע"ש ואף על גב דשחרות גמור יש בהם מ"מ אינם כחרת והנה בזה וודאי אין אנו בקיאים עכשיו וזהו כוונת הטור והש"ע אבל הנוטה לצבע ברזל דאין זה ממינס כלל ורק נוטה מעט לשחרות פשיטא שאין לנו להחמיר בחנם וכוונת המצא כתוב כן הוא וכבר שנינו דיהא מכאן טהור כלומר דרך דיהא מחרת טהור מדינא אפילו הוא כזית וכזפת וכעורב ונהי דבזה יש להחמיר עכשיו מ"מ בצבע ברזל חלילה להחמיר [כנ"ל ובזה אתי שפיר כל מה שדקדקו בזה וכן יש להורות]:

כדברי ר"י וכן נוהגין באשכנ"ז ובצרפ"ת ונראה דודאי יש להחמיר כר"י דבשל תורה הלך אחר המחמיר וכ"ש באיסור כרת וחומרות יתירות נוהגין בו בנות ישראל בהלכות נידה:

שאלה רמו אשה שהרגישה בעצמה שנפתח מקורה להוציא דם והלכה ובדקה את עצמה מיד ומצאתה על העד לחלוחית לבן ולא לבן לגמרי אלא כמראית בגד לבן שנפל עליו אבק שהוכחה לבנוניתו יש לטהר האשה או לאו:

תשובה יראה דצריך להתיישב בדבר דסמ"ק כתב בדורות הראשונים לא היו מטמאין רק חמשה דמים אבל בדורות האחרונים שנתמעטו הלבבות טמאו אף מראות אחרים ע"כ ובהלכות נידה כתב הספר מונה חמשה דמים טמאים באשה האדום והשחור כו' עד זה היה בימים קדמונים אבל השתא כל מיני דמים טמאים שאין אנו בקיאים בדמים ע"כ ובאשירי פ' כל היד כתב ובדורות הללו אין בקיאים לראות דם לישען על חכמתו ואין ליטהר שום דם הנוטה למראה אדמומית אם לא שיהא לבן וירוק כמראה הזבה ע"כ. ועתה צריך לדקדק בדברי סמ"ק והלכות נידה אם רוצה לומר אף משאר מראות וכל מיני דמים דהיינו אפילו ירוק ולבן או רוצים לומר כמו האשירי שאר מראות ומיני דמים הנוטים לצד אדמומית אע"פ שאינה ממראה חמשה דמים הטמאים

ורמב"ם נמי כתב דאף בזמן הזה אין להחמיר בלבן וירוק וכ"ת דבנ"ד הואיל ואינו לבן לגמרי יש לומר דנוטה לצד שחור שהוא מחמשה מראות הטמאים ובסמ"ג כתב בשם רבינו שמואל דעמוק מכאן טמא דתנן השחור פי' שהוא לבן יותר משחורית דמתניתין ודיהה מכאן טהור פי' שהוא שחור יותר מ"מ נראה דמראה כזה אינה כלל מצד שחורית וטפי ראוי לחושבו ממראה לבן ואין שחורית כזה בא ממראה אדמומית ותלמודא קאמר דהא דתנן דמראה שחור טמא דהיינו משום דהאי שחור אדום הוא אלא שלקה ואי לאו דדם נידה איסור כרת היא היה נראה הואיל ורמב"ם ואשירי כתבו בהדיא היתר בירוק ולבן וסמ"ק והלכות נידה לא פירשו דבריהם דאיירי גם בלבן וירוק נלמוד מן המפורש ולא מן הסתום (*):

וא"ת בנ"ד יש לטמאות טפי מטעם אחר שהרי הרגישה ונראה דאשה דהרגישה ובדקה אח"כ ולא מצאתה כלום יש לטמאה דודאי יצא טיפת דם כחרדל ונתקנח או נימוק דהרגשה סברא דאורייתא היא היכא דליכא למיתלי ההרגשה במידי אחריני כדמוכח בפרק הרואה כתם דפריך אנמצא לאחר זמן פטורין מן הקרבן אי דארגישה אמאי פטורין אלמא דסברא דאורייתא היא מדחייב עלה קרבן וכיון דסברא דאורייתא היא הוי כלמ"ד וסתות דאורייתא דאפילו בדקה ומצאתה טהורה טמאה כדאיתא פ' כל היד מ"מ בנ"ד הואיל

(* הנה"ה. קצת משמע בהלכות נידה דאין לחוש אלא למראה אדמומית דכתב גבי בדיקת האשה בימי נקיים שצריכה לדקדק יפה בעד אם נראה בו שום אדמומית משמע אם נראה לובן או ירוק אין קפידא. ע"כ:

ומצאת ליחלוחית דלובן על העד אמרינן דההיא טיפת לובן היא דארגשה דלובן וירוק נמי מן המקור קאתי כדמוכח בפשיטות בכמה דוכתא פ' כל היד וכ"כ הרמב"ן וז"ל לא כל משקה החדר טמא אלא הדם בלבד לפיכך אם שתת מן הרחם לובן או ירוק אע"פ שסמיכתה כדם טהור ע"כ וכיון דנוכל למיתלי ההרגשה במידי תלינן כדאמרינן פ' הרואה כתם אימור הרגשת עד אימור הרגשת השמש כל שכן דפתיחת המקור גופא כך נראה לפי התלמוד ומתוך ההלכה. אמנם ירא אנכי להקל אם נמצא על העד ליחלוחית דסמך ושיש בו משום קצת אע"ג דלובן הוא מפני הטועים שאינת יודעים להפליא בין דם לדם אבל אם אינו אלא מראה וכמו צבע בעלמא וגם לא ארגישה דלפעמים כה"ג בא מלכלוך וזהמות בית החיצון הואיל ומראה טהור בודאי כגוון לובן יש לטהר:

אוצר החכמה

שאלה רמו אשה שרגילה לראות בענין זה שלעולם לא בפחות מ"ד ימים אחר טבילתה אבל לאחר ארבע עשרה ימים אין לה קבע לפעמים בט"ו או בט"ז או י"ז ולפעמים בכ"א בכ"ג בכ"ד לאחר טבילה אין לה קביעות לדלוגים הללו כלל אי חשיבי ככה"ג אשה שאין לה ווסת להצריכה בדיקה לבעלה בכל תשמיש או לאו:

תשובה יראה דזו אינה צריכה בדיקה כלל לכל אשר תשמש קודם ארבע עשרה יום לטבילתה ואפי' לפי ר"ח ור"ת דפסקו דאין לה ווסת בעי בדיקה לבעלה. וכתב א"ז ואשירי שיש להחמיר כדבריהם מ"מ נראה דהך אשה לאו אין לה ווסת מיקרי קודם הארבע עשרה ימים ואע"ג דבפ"ק דנידה לא משמע תלמודא

הכי דקאמר התם עברה עליה שלשה עונות וראתה ועוד עברה עליה ג' עונות וראתה ועוד עברה שלשה עונות וראתה מטמא מעת לעת ולא שכיונה אלא שפיתתה והותירה ופירש רש"י פיתתה כגון שראתה בתחילה ליום תשעים ושלש ואח"כ לתשעים ושנים ואח"כ לתשעים ואחד ומפורש התם דבכה"ג הרי היא כאשה שאין לה ווסת שמטמאה מעת לעת והיינו משום דחיישינן דילמא מאתמול ביום תשעים ראתה דם לבית החיצון והשתא אמאי חיישינן להכי הא אשה זו לא ראתה כלל תוך תשעים יום ותיהוי כיש לה ווסת לענין זה שלא תחוש לראיית דמים תוך תשעים יום ואמאי מטמאין מעת לעת טפי בפיתתה מבכיונה דמסיק תלמודא דאם כיונה קבעה לה ווסת ודייה שעתה כרבי דוסא אע"כ הואיל ואין אורח שלה בזמנה ^{אוצר החכמה} בא אע"פ שיש לו זמן שאינו מקדים כלל לבא בו לא חשבינן יש לה ווסת:

אמנם נראה דאין ראייה כלל דודאי לענין מעת לעת דטהרות אחמור רבנן טפי ובעינן טעם וסברא ברורה דלא אתי דם כגון שיש לה ווסת מכוון דודאי אין אורח בא אלא בזמנו כה"ג דייה שעתה לרבי דוסא אבל לענין בדיקה לבעלה לא בעינן אלא סברא בעלמא דראוי לומר דלא קאתי דם ותדע דהא רבנן דר' דוסא מטמאין מעת לעת אפי' באשה שיש לה ווסת ובדיקה לבעלה תנן דכל הנשים בחזקת טהורה לבעליהן וההיא ע"כ ביש לה ווסת לכל הפחות איירי וליכא מאן דפליג אההוא מתניתין אע"כ במעת לעת מחמירינן טפי וה"נ מוכח פ' בנות כותים דתנן התם כל אחד עשר יום בחזקת טהור הן וקאמרינן בגמרא למאי הלכתא אמר רב

ראוי לחשבו ממראה לבן ואין שחרורית כזה בא ממראה אדמומית כי היכי דנימא ביה אדום הוא אלא שלקה ע"כ, וּבְשׁוּ"ע פסק ואין לטהר אלא מראה לבן וכו'. וכתב הש"ך על מה שפסק השו"ע "ואין טהור אלא מראה לבן" וז"ל: "ואפילו אינו לבן לגמרי אלא כמראה בגד לבן שנפל עליו אבק שהוכה לבנוניתו טהורה" עכ"ל, משמע שר"ל דבכלל לבן הוא ודוקא בכה"ג שרי. וכן ראינו כתוב משם הבית שלמה שכתב לחלוק על הסדרי טהרה, [שהתיר מראה חום], וראייתו מדברי הב"י וש"ך שלא התירו אלא מראה בגד לבן שהוכה הלובן שלו, אלמא דבנוטה מעט לשחור אין להתיר בשום אופן, ע"כ. וכ"כ בבאר משה לדקדק מלשון תה"ד והב"י דמשמע שרק שחרורית כזו אינה באה ממראה אודם, אבל שחרורית יותר מזה אפשר שתבוא מהאודם שלקה.

לכן הנראה במראה האפור, שאין להתיר אלא כמראה בגד לבן שנפל עליו אבק שהוא אפור בהיר, והיינו אפור שניכר בו להדיא שנוטה ללבן יותר מלשחור, דדוקא זה בכלל מראה לבן שמותר אף בזמננו.

ג

והנה הר"א [שהוא מתלמידי הרמב"ן] כתב וז"ל: "ואנו עכשיו, כיון שבטלו רואי דמים, ואין מי שיכיר במראיהם, יש לנו להחמיר בהם, ולומר דכל דבר שהיא רואה

נט. מבואר שהשווה את הנוטה לשחור לנוטה לאדום ונביא עוד מלשונות כמה ראשונים שהשוו את הנוטים לשחור להנוטים לאדום. הרמב"ן כתב בהלכותיו פ"ג ה"ג: "שכבר גזרו עליהן כל שיש בו מראה אדמומית כלל, בין שהיה עמוק הרבה או דיהה הרבה, וכן כל מראה שחרות..." עכ"ל. וכן משמע מלשון הר"א שהבאנו

שיש בו מראה אדמומית, ואפילו כמימי בשר צלי ודיהה ממנו טמאה ודאי, וצריכה שתשב עליו ז"נ. ומיהו, דווקא על דבר שיש בו מראה אדמומית, אבל על דם הירוק ואצ"ל על דם הלבן, ושאר מראות שאין בהם מראה אדמומית כלל, הרי היא טהורה ודאי, ואינה יושבת עליו כלום, דלא גזרו עליה, אלא על דם אדום ותולדותיו, שיש בהם מראה אדמומית, או על שחור ותולדותיו, ואפי' יש בו מעט שחרות, כיון דהשחור אדום הוא אלא שלקה. אבל דם ירוק, ושאר מראות כיו"ב, אינן בכלל דם אדום ותולדותיו, לדברינו אנו שפסקנו הלכה כר' יוסי דמטהר לגמרי עכ"ל נ"ט.

והנה צריך להבין מש"כ "ואפי' יש בו מעט שחרות", אם תאמר כבגד לבן שנפל עליו אבק, שעיקרו לבן אלא שמעט שחרות מעורבת עימו, הלא כתב להתיר את הלבן ולא התנה שיהיה לבן כשלג דוקא, אלא נראה שר"ל ששחרוריתו קלושה ביחס לשחור ולדיהה ולדיהה דדיהה וכו', אבל כל שכבר נטה ללבן יותר, הרי הוא בכלל לבן.

ד

והנה לפי מש"כ, דבגונוי האפור כל הנוטה יותר ללבן הוא בכלל לבן, לכאורה כמו כן צריכים אנו לומר בוורוד שיש להתיר כל שנוטה ללבן יותר מלאדום, דהא הורוד באדומים כנגדו הוא האפור בשחורים,

לעיל וכן במאירי כתב: "ומ"מ בדורות האחרונים נתמעט הבקיאיות, וטימאו כל מראה הנוטה לאדמומית או לשחרות כלל. ואפילו היה בתכלית חולשת האודם או השחרות, מ"מ כל שיצא ממנה מראה שאינו נוטה לאדמומית ולא לשחרות כלל עדיין הוא טהור. ואין לנו בזה אלא שניים, והם: הירוק והלבן" עכ"ל. וכן משמע לשון הטור

דהורוד מורכב מן האדום והלבן, והאפור מורכב מן השחור והלבן, וקשה לומר כן^ס.

ויקרא

ונראה שיש לחלק ולעולם הורוד יש לאוסרו אפילו הוא בהיר הרבה, לא כן האפור ומה שדימינו את האפור לורוד יש לדחות, כי הנה הצבעים כגון אדום וירוק נקראים בשמות אלו בין כשהם בהירים הרבה ונוטים ללבן, בין אם הם עמוקים הרבה ונוטים לשחור, דוגמא לדבר בירוקים כגון מלפפון שתוכו ירוק בהיר עד שקרוב ללבן יותר וקליפתו ירוק עמוק עד שקרוב לשחור יותר, ובאדומים כגון הרימונים שפעמים תמצא שגרגריהם בהירים מאד בצבע ורוד בהיר עד שקרובים יותר ללבן ופעמים צבעם עז ביותר קרוב לצבע הסלק, והנה כל אלו נקראים ירוק ואדום, בין העמוק בין הדיהה ולא רק בפינו נקראים כן, שהרי אמר^י על דם המכה שהוא אדום שבאדומים והלא צבעו עמוק מאד ומתקרב לשחור, וכדמוכח בהרמב"ם, שנותן דם

ועוד ראשונים להשוות את הנוטה לשחור לנוטה לאדום. הרי מבואר שהשוו לגמרי הנוטה לשחור להנוטה לאדום.

ס. וראה תשו^י צ"צ שהבאנו לעיל סימן ג', דפשיטא ליה שמש"כ השו"ע לאסור כל אדמימות אפילו דיהה הרבה, דכוונתו לאסור אפילו מראה אדמימות קלוש ביותר, כמו כל המראות שהם למטה מן היין החלש בצבעו שהיה בזמנו של הצ"צ הנקרא: "פראנץ" שמזגו בד' חלקי מים וחלק אחד יין, וה"ה לשחור.

סא. ומ"מ נראה שיש מראה הנוטה לשחור שעם היותו מאדים מעט הוא כבר בכלל שחור וכבר אינו בכלל אדום, כמו שמצינו בשחור שיש בו מעט כחול ויתבאר עניינו לקמן.

סב. והנה גבי מראות נגעים יש לנו ד' מראות לבנים, לבן כשלג, לבן כצמר נקי, וכסיד ההיכל. וכקרום ביצה. וכנגד אלו יש עוד ד'

ההקזה בתוך כוס ומסתכל עליו מלמעלה, ובכה"ג הגוון הנראה לעיניים הוא אדום עמוק ביותר המתקרב לשחור, [ולא כמו הגוון שאנו רואים בדם לח הספוג בבגד], ובכל זאת נקרא גוון זה אדום ולא שחור, ועוד יש לנו עמוק מדם המכה שגם הוא בכלל אדום ומסתבר שכמו כן כשנוטה האדום ללבן, גם זה שמו אדום ממש כשם שנקרא שמו אדום כשנוטה לשחור^{סא} וראה תוס' יו"ט (נגעים פ"א מ"ב) שכתב משם הראב"ד וז"ל: ואם אמר יין בחלב היין מחזיר מראיהם למראהו שהלובן אינו ניכר בטבעו עכ"ל. וכן יש לומר גבי כל שאר הצבעים חוץ משחור ולבן, שכל שניכר בהם הצבע על שמו הם נקראים^{סב}.

אבל השחור והלבן אין עיקרם על שם הצבע שהרי אם הלבן יהיה נוטה לשחור כאותו שיעור דם המכה נוטה לשחור, והיינו אפור עמוק הקרוב לשחור אזי כבר אין אתה קורא לגוון זה לבן, וכן כל שנוטה

פתוכים מלבן ואדום דכתיב "לבנה אדמדמת" (ויקרא י"ג י"ט) והנה האי לבנה אדמדמת מפרש לה בשבועות (ו' ע"א) אמר ר' חנינא משל דרבי עקיבא למה הדבר דומה לארבעה כוסות של חלב אחד נפלו לתוכו שתי טיפין של דם ואחד נפלו לתוכו ארבע טיפין של דם ואחד נפלו לתוכו שמונה ואחד נפלו לתוכו שתיים עשרה טיפין ואמרי לה שש עשרה טיפין עיי"ש, והנה אפי' בשש עשרה טיפין של דם בכוס חלב אפי' אינו מחזיק אלא רביעית, הנסיון מורה שתערובתם מולידה מראה ורוד - כתום בהיר מאד קרוב ללבן, הרי שאפי' למראה בהיר כל כך קרוב ללבן קרי "לבנה אדמדמת" וראה ברש"י על תהלים (ס"ח י"ד) שכתב: כמו לבן אדמדם שאינו לא לבן ולא אדום, וראה עוד בפירוש המשנה להרמב"ם (נגעים פרק י"א משנה ד') דתנן התם הבגדים מטמאין בירקרק שבירוקים ובאדמדם שבאדומים ווהיינו מדכתיב

ללובן אע"פ שיש בו שחרות מועטת ודאי אין אתה קורא לזה שחור, וטעם הדבר כי השחור והלבן אין ענינם כשאר צבעים, אלא ענינם שהמשחיר היינו מחשיך ומעמיק, והמלבין היינו מאיר ובוהק^{סג}. ובזה יובן מה שמצינו בהרבה מקומות שקראו שחור ולבן לדברים שאין צבען שחור ולבן, כגון בתוספתא שהובאה בחולין (קלו:): "היו לו שני מיני תאנים שחורות ולבנות", אע"פ שהשחורות אינן שחורות וכש"כ הלבנות אינן לבנות אלא ירוקות, בכל זאת נקראות שחורות ולבנות, כי בתאנים, שאין לנו אלא ב' סוגים ויש ביניהם הפרש ניכר במה שאלו מאירות ואלו חשוכות, לא הוצרכו להכנס לפרטי צבעם, לכך אמרו שחורות ולבנות, וכדרך שאנו אומרים על הענבים שחורים ולבנים, אע"פ שהלבנים אינם לבנים.

נמצא דהאדום והירוק והכחול ועוד כל

אלו שמות צבעים ונבדלים בשמותיהם מפני חלוקת הגוונים, אך לא באו שמות אלו לחלק בין עמוק לדיהה [מלבין ומשחיר], כי בכל אחד מהם יש מן הבהיר ועד העמוק ולא ישתנה שמו מפני כך, לא כן השחור והלבן עם היותם משמשים כשמות צבעים, עיקרם החלוקה בין המחשיך למאיר, לכן אין אתה אומר על הלבן שהשחיר כל כך עד שקרוב לשחור שהוא לבן עמוק, ולא על השחור שהלבין כל כך עד שקרוב יותר ללבן שהוא שחור בהיר, אבל אם יתערב צבע אחר עם אחד מהם מיד יקראו על שם אותו הצבע, כדם המכה הנקרא אדום עם היותו משחיר, וכורוד שגם הוא נקרא אדום עם היותו מלבין.

ומעתה לנידון דידן, האפור שהוא מורכב מן השחור והלבן, י"ל שאין זה נקרא נוטה לשחור אא"כ קרוב יותר לשחור מקרבתו

באותו שיעור, נראה ברור שנקרא שמו לבן, ולא יקרא "לא שחור ולא לבן" אלא כשהוא ממוצע בין שחור ללבן, כך נלע"ד.

סג. ונראה שזו כוונת הראשונים שהבאנו לעיל בסימן ב' במה שכתבו בהגדרת עמוק ודיהה דשחור, וזה לשון הריטב"א: "דהזית והעורב אף על פי שנראים שחורים הרבה, מכל מקום יש צהיבות על פניהם וכזה איננו שחור אמיתי כי השחור האמיתי הוא חשוך ואין לו קרינה ושום צהיבוב". וזה לשון הרשב"א: "והזית והעורב אף על פי שהם שחורים הרבה מכל מקום כיון שמצהיבים ומבהיקים יותר מן הענבה לפיכך קראן דוהים [ר"ל פחות שחורים] והענבה מפני ששחוריותה כוהה קראו עמוק". מבואר שעם היות גוף הצבע של הזית שחור הרבה, אינו נקרא שחור אמיתי אלא כשמחשיך בלא קרינה, כי ההשחרה אינו עניין גוון בלבד כי פירוש משחיר היינו מחשיך, וכמו כן יש לומר בלבן, שהמלבין פירושו שבוהק ומקריץ.

גבי נגעי בגדים בויקרא (י"ג י"ט) ירקרק או אדמדם] ופירש הרמב"ם שתוספת אותיות אלו באה לחיזוק והפלגה וכיון שאמר ירקרק או אדמדם ולא אמר ירוק או אדום ידענו שהוא רוצה בכך הירוק שירקותו עזה והאדום שאדמימותו עזה, וכן אמרו בנגעי אדם לבן אדמדם ולבנה אדמדם גם הוא ענינו החזק באדמימות כלומר שיהא אותו מראה מעורב מן המראה הלבן עם האדמימות העזה ויתהוו ממנו המראה אשר קראו פתוך כמו שביארנו בתחילת המסכתא עכ"ל, וראה פרק ראשון (שם משנה ב') ששם הביא המשל דר"ע הנז' בשבועות, מעתה נראה שמה שאמרה תורה "לבנה אדמדם" הרצון בזה לומר כיצד מורכב הצבע, שהוא מורכב מלבן ואדום עז, שהוא הדם [לאפוקי מאדום קלוש כמימי אדמה וכיוצא בזה] ומזה מתהווה המראה הפתוך אליו נתכוונה התורה ומ"מ הפתוך הזה מראה בהיר מאד קרוב ללבן ואע"פ"כ אינו נקרא לבן ולכל היותר הרי הוא ממוצע בין האדום ללבן, לא כן האפור הבהיר

להלבן, משא"כ ברור שהוא מורכב מאדום ולבן, אע"פ שיש בו רק אדמומית מועטת שפיר יש לומר שנקרא אדום והוא בכלל דיהה דאדום, ונמצא שאע"פ שבאמת השוו הראשונים את הנוטה לשחור לנוטה לאדום, שפיר יש לחלק בין האפור הבהיר שאנו מתירים לבין הורוד הבהיר שיש לנו לאסור, ואפשר שזה עיקר הצורך של תרומת הדשן להורות היתר באפור הבהיר [אע"פ שללא ספק קרוב ללבן יותר] כי בתערובת הלבן והאדום לא אמרין הכי כי מיד כשניכרת אדמימות מיקרי נוטה לאדום ואינו בכלל לבן שהתירו, לא כן גבי האפור הבהיר דטפי ראוי לחושבו ממראה לבן.

ובעין מה שאנו אומרים גבי השחור והלבן שהם שני הפכים מצד עמיקותם שבתערובתם יתגבר האחד ועל שמו יקרא אותו גוון, כך ג"כ בין שני צבעים כגון האדום והצהוב ששונים הם מצד הגוון ובתערובתם יתגבר האחד, וכאשר יתגבר האדום על הצהוב יקרא נוטה לאדום וכבר לא יקרא שמו צהוב, וכאשר יתגבר הצהוב הרי הוא בכלל הצהוב, וכמו שביארנו כל זה באורך לקמן (בסימן ו') ע"פ מה שמבואר בראשונים שמראה הזהב מותר עם היות שמעורב בו מעט אדמומית, מ"מ מותר הוא כיון שודאי עיקרו ירוק, ולכן נקרא ירוק כזהב ולא אדום כזהב.

ה

ולעצם הטעם שעליו נתלו המתירים דעד כאן לא אסרו אלא השחור ואפילו דיהה הרבה, אבל האפור [הנקרא גרוי] אינו נקרא שחור כי הוא צבע אחר והוא צבע בפני עצמו, נתבאר אצלינו לקמן (בסימן ו') דטעם זה אינו נראה, כי אמנם בלע"ז המציאו שם

מיוחד לגוונים שבין שחור ללבן ומעתה אחר שניתן להם שם מיוחד כבר כל מה שאינו שחור לגמרי או לבן לגמרי נקרא גרוי וגם בלשון הנוהג אצלינו היום אזי השם "אפור" הוא שם מחודש, אך בלשון תורה ובלשון רבותינו לא מצינו שם צבע מיוחד למה שאנו מכנים אפור ורק בדורות האחרונים נכנס השימוש באפור כשם צבע והוא מחידושי המשכילים שרצו ליחד שם לכל דבר שמיוחד לו שם בלע"ז וכנגד גרוי [גראי] שבלע"ז המציאו את השם אפור [מלשון אפר] לא כן בלשון תורה ובלשון רבותינו שלא היה לזה שם מיוחד, לכן נראה ברור שהאפור העמוק הקרוב לשחור נקרא שחור והאפור הבהיר הקרוב ללבן נקרא לבן, כי ודאי גם בזמננו היו נכנסים תחת אחד השמות, ורק הממוצעים כל כך שהנטיה לא ניכרת בהם אם לכאן אם לכאן היו נקראים לא שחור ולא לבן, אבל כאשר הנטיה ללובן ניכרת היו נקראים לבן וכאשר הנטיה לשחור ניכרת היו נקראים שחור. ומעתה אחר שנתבאר שגם האפור העמוק נקרא שחור, וקימ"ל לאסור השחור אפילו דיהה הרבה, י"ל שבכלל זה המראה האפור העמוק הקרוב יותר לשחור, ובזה ג"כ מדוקדק הלשון שכתב בתה"ד "דטפי ראוי לחושבו ממראה לבן" דמשמע שרוצה לומר שזה נקרא שמו לבן [ולא משמע שכל רצונו לומר שרק דיינינן ליה להיתר כשם שדנים במראה לבן] וה"ה די"ל בקרובים לשחור דאלו נקרא שמם שחור, ודוקא בלע"ז ובלשון המחודשת אצלינו כבר אין האפור העמוק נקרא שחור ולא האפור הבהיר נקרא לבן, ועיין באורך בזה בסימן ו' כי כאן קיצרנו.

וראה עוד לעיל (בסימן א') מה שהוכחנו שם דדיהה דשחור הוא לכל צד ר"ל בין

כזה טיהר לי פלוני חכם

חידושי הרשב"א מסכת נדה דף כ עמוד ב

ומי מהימנא אין והתניא נאמנת אשה לומר כזה ראיתי ואבדתיו. וא"ת א"כ למה הביאתו לפני חכמים, ו"ל לפי שאינה יכולה לראות לעצמה במקום תלמידי חכמים משום כבודן וכדאמר ר' לעיל דעולא לא חזא דמא בפומבדיתא ולא ר' אלעזר באתריה דרב יהודה.

הא דאיבעיא לן כזה טיהר לי פלוני חכם. לא איפשיטא ולחומרא, וקשיא לי אמאי לא מהימנא והא לא מחזקינן לה בטועה בדמיונות ולא במשקרת מדתניא נאמנת אשה לומר כזה ראיתי ואבדתיו, ואפי' בדאית חזקה סמכינן עלה מדכתיב וספרה לה לעצמה וכדאמרין בכתובות (ע"ב א') פלוני חכם טהר לי את הכתם, וי"ל דכל היכא דאיתיה לדם ושור שחוט לפניך לא סמכינן עלה דפלוני חכם טהרו כל היכא דאיכא חכם דמטמא ליה אי נמי דמסתפקא ליה, אלא דאכתי קשיא לי דא"כ היכי אתינן למפשטה ממעשה דילתא והא התם לא הוה מסתפק ביה בטומאה רב יצחק דאדרבה מעיקרא דכיה ואיהי היא דאמרה ליה דרבה בר בר חנה טמא לה וכיון דהדר אמרה ליה דכל יומא מטהר והשתא הוא דחש בעיניה לא אדיבורה בלבד הוא דסמך אלא אחזותיה ידיה ואדנפשיה הוא דסמך למטהר, וי"ל דמ"מ כיון דמטמא מסהדותה ואי לאו דהדרה ואמרה ליה דהשתא הוא דחש בעיניה לא הוה מטהר ליה אלמא איהי היא דמהימנא למימר כזה טיהר לי וסומכינן אדיבורה.

חידושי הריטב"א מסכת נדה דף כ עמוד ב

והיכי עביד הכי. פי' דמסתמא סיפרה לו ילתא הענין כמו שהוא, ויש שואלין למה לא הראתה ילתא דמה לרב נחמן בעלה דהא בקי בדמים הוה וכדאמרין לעיל (י"ט ב') רב נחמן אמר כדם הקזה, והיו סוברין ללמוד מכאן שאין אדם רואה דמי אשתו, ובתוספות אמרו שזה אינו מדתנן בנגעים (פ"ב מ"ה) כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ר"מ אומר אף לא נגעי קרוביו כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו ר' יהודה אומר אף לא נדרי אשתו, ולא קתני שאינו רואה דמי אשתו מכלל שהוא רואה אותם, והכא אולי לא היה רב נחמן בעיר או שלא היה רוצה לראותם דמגניא באנפיה, וכן הסכימו רבותי.

והתניא חכם שטימא וכו'. פירשתיה בפ"ק דעבודה זרה (ז' א') יפה בס"ד.

והאידינא הוא דחש בעיניו דכי לה. פי' שהכיר בתוך דבריה דהוראה בטעות הות ולא חשיבא הוראה לשוויה חתיכא דאיסורא, והוי יודע שכל שאמרו שאין חבירו רשאי לטהר או להתיר אינו אלא באותו נדון עצמו, ומודיעין לו לשואל שאין הדין כן אלא שהם עושין כן מפני הוראת חכם ראשון דשוויא חתיכה דאיסורא בחתיכה זו בלבד, וכשטעה בשקול הדעת דוקא כדפרישנא התם, ומודיעין לאשה שאם תחזור ותראה דם שתמנה ממנו, ושאין לה לחוש לדם כזה בפעמים אחרים, דאי לא חומרא דאתי לה קולא דהדר חזיא דם אדום ומשלימתו לדם ירוק זה.

ומי מהימנא וכו' איבעיא להו כזה טיהר לי חכם פלוני מהו. איכא למידק מאי קמבעיא לן דהא מלישנא משמע שאין אנו חוששין שהאשה טועה במראות הדם, וא"כ אמאי לא מהימנא והלא עד אחד נאמן באיסורין, וגבי דם אמר רחמנא וספרה לה לעצמה ואף על גב דאתחזק בטומאה, ואמרין (כתובות ע"ב א') גבי עוברת על דת ומשמשות נדה היכי דמי אי דידע ליפרוש ואי דלא ידע מנא ידע, ופרקינן כגון דאמרה לו פלוני חכם טיהר לי את הכתם ואזיל ושייליה ואשתכח שקרא, דוקא דאשתכח שיקרא הא לאו הכי מהימנא, ואיהו נמי (לכתם) [לבתר] דמשמשותו הוא דאזל ושייל דאי לא ליפרוש, ובירושלמי אמרו וכולהון בעדים וכדכתיבנא התם (ד"ה לא צריכא), ומה שפירש רש"י ז"ל גבי הא דאיבעיא לן כזה טיהר לי פלוני חכם מהו, דמיירי שאמרה כן לחברתה ששאלה לה על כתמה, אינו מספיק לענין שאלתינו, דכולה סוגיין גם לענין עצמה היא כדמוכח עובדא דילתא.

והנכון שלא אמרו בשמועתנו אלא במי שהיתה נדונת כנדה על פינו אלמלא עדותה, כדאמרין בעובדא דילתא דמעיקרא טמיי טמי לה וכשהעידה לו דכזה טיהר לי פעמים אחרות רבה בר בר חנה חזר וטהרה על פיה, וכן כשהביאה היא או חברתה דם לפנינו והיה מסופק או היה נוטה לטומאה וזו העידה שכזה ממש טיהר לי חכם ראוי להוראה, בהא הוא דשקלינן וטרינן אם תהא נאמנת להוציא הדין מטומאה לטהרה אם לא, ואתינן למפשטא מדתניא נאמנת אשה לומר כזה ראיתי ואבדתיו ואף על גב דאי לא דבורה היינו מטמאין אותה כיון שאמרה דודאי ראתה ואין הדם לפנינו נאמנת לטהרה על פיה, ודחינן (התם) דדילמא שאני התם דליתיה לדם קמן ולית ליה שום [ד]בר הכחשה מה שאין כן כשהדם לפנינו והיה נראה לנו שהוא דם טמא והיא אומרת כזה טיהר לי פלוני חכם, הדר אתינן למפשטא מעובדא דילתא שהדם לפנינו וטמא רב יצחק וחזר וטהרו על פיה, ופרקינן דהתם נמי ליכא הכחשה כי הדם טהור היה לדעתו וכדבעין לפרושי, ולא אפשר פשיטא בעיין ולחומרא, הא כל היכא שאין דם לפנינו או שהוא בפנינו ואין אנו רואין בו שום סימן טומאה פשיטא שהיא נאמנת בין לעצמה בין לחברתה, ונראה דכל שהיא נאמנת אין צריכה שתאמר טיהר לי פלוני חכם ודי לה שתאמר טיהר לי חכם, והא דנקטינן בבעיין פלוני חכם דאפי' בהא דלא עבידא דמשקרא הוא חיישינן היכא דאתחזק לן טומאה בדם קצת.

מהרש"א חידושי הלכות מסכת נדה דף כ עמוד ב

בד"ה כזה טיהר כו' שתסמוך עליה חברתה כו' עכ"ל ולא בעי לפרושי מהו שתסמוך עליה עצמה ברואה דם אחר דאפשר דאין אדם רואה דם עצמו מיהו הוה מצי לפרש מהו שיסמוך הרב הנשאל עליה היכא דלא אגמריה סמוך וכפי' רש"י למסקנא דהא נמי קמבעיא ליה:

סדרי טהרה סימן קפח

(ג) אין סומכין עליה. וכתב הרשב"א [תורת הבית הקצר ריש בית ז ג, א; ארוך שם ב, א] הביאו הבית יוסף [עמוד מב ד"ה אבל] הטעם וז"ל, דדלמא כי היכי דלדידן לא איברר לן ולא יכלינן למיקם עליה איהי נמי לא קים לה, וסברה כזה היה ואינו, עכ"ל.^[ד] משמע מדבריו דדוקא היכא שהאשה הביאה הדם לפני החכם והוא מסופק, אז לא מהני נאמנות שלה משום דאיכא ריעותא לפנינו, שאנו מסופקים, אבל האשה עצמה אפשר שיכולה לסמוך שהוא כזה, ואינה צריכה להביא ולהראות לפני חכם אחר שיודעת שכזה טיהר לה החכם. אבל מפירוש רש"י בגמרא מוכח דאפילו האשה עצמה אינה יכולה לסמוך על זה, כיון שהדם לפנינו צריכה להראות לחכם, דגרסינן בסוף פרק כל היד [נדה כ, ב] איבעיא להו כזה טיהר איש פלוני חכם מהו, תא שמע נאמנת אשה לומר כזה ראיתי ואבדתיו, שאני התם דליתא קמן. ופירש רש"י [ד"ה דליתיה] וז"ל, אבל הכא דאיתא קמן נחזי אנן, עכ"ל. משמע דאע"ג דהיכא דליתא קמן, סמכין עליה משום דכתיב [ויקרא טו, כח] וספרה לה. אבל היכא דאיתא קמן לא סמכין עליה, כיון דאפשר לברורי. ואין לומר דדוקא היכא דחברתה רצה לסמוך עליה, בהא אינה

^[ד] משמע מדבריו. ויותר מבואר ברשב"א בחידושו [נדה כ, ב ד"ה הא דאיבעיא] וז"ל, הא דאיבעיא כו' לא איפשטא ולחומרא, וקשה אמאי לא מהימנא וכו', ויש לומר דכל היכא דאיכא חכם דמטמא או דמסתפק לא, עכ"ל. הרי להדיא דמפרש באיבעיא דוקא בכהאי גוונא, ודו"ק: (מהר"ם בנעט - כת"י)

נאמנת כיון דאפשר לברורי,^[ה] אבל היא עצמה נאמנת משום דמעשה לא עבדה לעבור על איסור כרת, וכי האי גוונא כתב בספר פני יהושע בריש מסכת גיטין [ב, ב בד"ה בא"ד וא"ת], זה אינו, דא"כ מאי מייתי הש"ס וראיתי ואבדתי, וגם מה מייתי ראייה מהא דילתא, דלמא שאני התם דהיא על עצמה נאמנת אבל חברתה עדיין מבעיא ליה אם יש לה לסמוך עליה, אלא ודאי דהחילוק זה ליתא. ואין לומר דלמא שאני התם^[ו] כיון דחברתה מסופקת במראה, זה מיקרי ריעותא לפנינו, זה דוחק, דאטו נשי הילכתא גמירי, וספק שלה לא מיקרי ריעותא לפנינו. גם יש להוכיח מן המהרש"א [נדה שם ד"ה בד"ה כזה] דלא היה מקשה לפי זה מידי, שהקשה אמאי לא פירש דם של עצמה. דלפי זה לא היה מקשה מידי. וגם מלשון רש"י משמע דעיקר הטעם משום דאפשר לברורי הוא. על פי זה קשה לי על בעל תשובות צמח צדק סימן פ"ו שכתב וז"ל, אמנם לפי שאלתך שבארת שידוע שדם מכתה משונה מן דם נדתה, אם כן צריך דקדוק גדול, ומסתברא לי שיש להחמיר בכי האי גוונא שלא תהיה האשה סומכת על עצמה להכיר הדם וכו', ואף על פי דאיתא בפרק כל היד [נדה כ, ב] נאמנת אשה לומר כזה ראיתו ואבדתי, הרי מבואר שהאשה נאמנת לעצמה ולחברתה להבחין בדמים, מכל מקום נראה דבכי האי גוונא שיש לה מכה בגופה וכו' בקל תטעה וכו'. מלבד מה שהוא מושג בדבריו אלו בתשובת חכם צבי, קשה, דהוה ליה לומר דמן הגמרא דפרק כל היד [שם] אין ראייה, דדוקא היכא דליתא קמן נאמנת, אבל היכא דאפשר לברורי לא, וכפירוש רש"י. ועיין בב"ח [עמוד מב ד"ה ומ"ש] ובש"ך ס"ק ז' שהעתיקו להלכה דברי רש"י, וכן כתב בספר מנחת יעקב [תורת השלמים ס"ק ה]:

^[ה] אבל היא עצמה נאמנת. ודאי דחילוק זה מיוסד על פי דברי תוספות ריש גיטין [ב, ב ד"ה עד אחד] דהא נאמנת על עצמה משום דבידה לטבול, וכמו שפירשו המפרשים שם, מה שאין כן על חברתה אין עדותה עדות. אבל כאן לא נפקא מינה מידי לפירוש רש"י, שהרי רש"י [נדה כ, ב] כתב בד"ה נאמנת, אלמא קים לה במראה דמים, עכ"ל, הרי דהאיבעיא דש"ס אי חיישינן דאמרה בדדמי, לכן כיון דלא איפשריטא בעיין כל אשה המסופקת בראייתה צריכה שאלת דמים, ורק בדליתא קמן סמכינן ולא חיישינן בדדמי, ודו"ק: (מהר"ם בנעט - כת"י)

^[ו] כיון דחברתה מסופקת במראה. אינו מובן, דהא גם בנדון דידן שאנו דנין אם היא נאמנת על עצמה ג"כ פירושו על דרך זה, אלמלא לא הראה כזה מקדם לחכם וטיהר, גם היא היתה מסופקת כעת ורק ע"י טהרת חכם אז באתה לטהר את עצמה, דאם לא כן אין צריך לכזה טהר לי חכם, ודו"ק: (מהר"ם בנעט - כת"י)

מוהר"א ברודא ז"ל בספר אשל אברהם בחולין, והובאו דבריו כולם בשו"ת פנים מאירות ח"א סי' ב', ויעושה מה שהשיבו הגאון בעל פ"מ, ועיין גם באורים ותומים סי' כ"ה ס"ק י"ג דף ל"ב בד"ה אך אי קשיא כו' ועיין ברכות דף ס"ג ע"ב ודוק. רש"י ד"ה הורמיז: כמו כו', כלומר יופי שדים הי' לה, עכ"ל. עיין גטין דף י"א ע"א תוס' בד"ה הורמין כו'.

ד"ה כזה טיהר לי פלוני: מהו שתסמוך עלי' חברתה שהראת דמה לזו כו', עכ"ל. וכתב הב"ח בסי' קפ"ח אות ב': נראה דקשיא לי', דלכאורה משמע דבאת לפני חכם ואמרה לו כזה טיהר איש פלוני חכם (וכקו' שניי' דמהרש"א כאן בלשון רש"י), וא"כ קשה מה היתה מבקשת מזה החכם, הלא כיון שטיהר לה איש פלוני חכם וודאי טהורה היא, ולכן פי' דלחברתה שמסופקת בדם זה והראת לזו, א"ל כדם זה טיהר לי פלוני כו', ואה"נ היכא דאנו מסופקים בדם זה, והאשה אמרה כזה טיהר לי, קמבעיא לן נמי, מהו לסמוך עליה, ולא אפשר, הלכך אזלינן לחומרא, ואמרינן כי היכי דלדידן מספקא לן האי דמא' ה"ג מספקא לאחרנא, והאשה שאמרה כזה טיהר איש פלוני חכם טועה היא, לא כזה הי' מה שטיהר לה כו', עכ"ל הב"ח יעושה. ולפי' מתורץ גם קושיא קמייתא דמהרש"א על רש"י, שלא פי' מהו שתסמוך על עצמה ברואה דם אחר, דז"א דהאשה עצמה, סובר רש"י, וודאי דנאמנת לעצמה כל שלא באת לפני חכם, ודוקא בבאה אל החכם והחכם הוא מסתפק בדם שהביאה לפניו או מבעיא לי' להש"ס, דדילמא לא נאמינה בזה, ונימא דטועה היא, אבל אם תרצה לסמוך על עצמה ולא לבוא לחכם רשאי, ותדע מדכתב הב"ח: "וא"כ קשה מה היתה מבקשת מזה החכם, הלא כיון שטיהר לה איש פלוני חכם, וודאי טהורה היא", ולכאורה קשה לדבריו, הא כיון דקאמרה כזה טיהר, ש"מ שאינו אותו דם עצמו שטיהר לה, וא"כ הלא צריכה לבוא לחכם, דהא אינה רשאי לסמוך על עצמה, א"ו ס"ל להב"ח בדעת רש"י, שאם תרצה שלא לבוא לחכם, בדם אחר שהוא כזה שטיהר לה החכם, שאינה צריכה לבוא. וזה ברור ומוכרח להב"ח ז"ל. כל זה כתבתי במהדורא קמא, שנת תקמ"ז, וכעת ראיתי גם למ"ו הרב המאה"ג מוהר"ר ליב פישלס נ"י בחידושו כתב שקושיא ב' דמהרש"א מתרץ לה הב"ח בסי' קפ"ח, ומתורץ נמי קושיא ראשונה יעו"ש. עכ"ל הוהב של מ"ו הרב המאה"ג נ"י, וקיצר מ"ו הרב נ"י במובן איך מתורצת קושיא ראשונה דמהרש"א, ואולי כוון לדברי אלה, ואם כך הוא, אודה לה' חסדו, שזכיתי לכוון לדעת הגדול, כמותו ירבו בישראל. ודע שהדבר הזה שאמרת, דאף דמבעיא לי' להש"ס בכזה טיהר לי פלוני חכם אם נאמנת, ולא אפשר, וקיי"ל לחומרא, אבל האשה עצמה א"צ שתבוא לחכם, ויכולה לסמוך שהוא כזה, ודוקא בבאה לפניו ואנו מסופקים אז לא סמכינן עלה, הי' לבי נוקפי לומר דבר זה, דזה יהי' קולא גדולה יותר מדי, ולא נתקררה דעתי, עד כי מצאתי לי און בדבר, דהכי מוכיחין דברי הרשב"א בתהה"א דף קס"ב ע"ב, יעו"ש שהאריך, והביאו הרב"י סי' קפ"ח, שכתב דלמאי דלא אפשר, בעיין, אם הביאה מראה דם לפנינו, ונסתפקנו אם הוא מראה טמא, ואמרה חכם פלוני טיהר לי כזה דאין סומכין עליה, וכתב הרשב"א הטעם, כיון דהדם לפנינו ואנו מסופקין בו, א"כ כי היכי דלדידן לא איתברר ולא יכלינן למיקם עלי', דילמא אף היא לא קים לה, וטעתה בדמיונה וסברה כזה הי' ואיננו, עכ"ל הרשב"א, וכתב על זה הסד"ט סי' קפ"ח ס"ק ג', דמשמע מדבריו דדוקא היכא שהאשה הביאה הדם לפני החכם, והוא

מסופק, אז לא מהני נאמנות שלה, משום דאיכא ריעותא לפנינו שאנו מסופקין, אבל האשה עצמה אפשר שיכולה לסמוך שהוא כזה, ואינה צריכה לבוא ולהראות לפני חכם אחר שידועת שכזה טיהר לה חכם, עכ"ל. ושמחתי מאוד שהנחני ה' בדרך אמת, דמעתה ברור דגם כוונת רש"י כך היא ומתורץ אף קושיא ראשונה דמהרש"א וכדכתיבנא לעיל, ובוה נחה דעתי.

אך דלכאורה הוא אלי' וקוץ בה, כי אחרי הדברים הנ"ל כתב הסד"ט: אבל מפרש"י בגמרא משמע, דאפילו האשה עצמה אינה יכולה לסמוך על זה, וכיון שהדם לפנינו צריכה לבוא לחכם, מדפרש"י בד"ה שאני התם דליתא קמן, אבל הכא דאיתא קמן ניחוי אנו, עכ"ל. משמע דאע"ג דהיכא דליתא קמן סמכינן עלה משום דכתיב וספרה, אבל היכא דאיתא קמן לא סמכינן עלה, כיון דאפשר לברורי, גם יש להוכיח מן מהרש"א שהקשה, אמאי לא פרש"י על דם עצמה, דלפ"ז לא הי' מקשה מידי, ועיין בב"ח ובש"ך ס"ק ז' שהעתיקו להלכה דברי רש"י, עכ"ל הסד"ט. וזהו לכאורה סתירה מבוררת לדברינו בכוונת רש"י ז"ל.

ואולם על משמרתי אתיצבה, ומוצא שפתי אשמור, כי לפענ"ד כל דברי הסד"ט בזה תמוהים ולא ירדתי לסוף דעתו, שהוציא ממשמעות לשון רש"י שכתב „אבל הכא דאיתא קמן ניחוי אנו“, שיהי' משמע מזה, שאין האשה יכולה לסמוך על עצמה, ולא ידעתי משמעו, דהא בזה דמיירי, שכבר באה עם הדם לפני החכם, בוודאי שפיר פרש"י ניחוי אנו, אבל מאן לימא לן דמוכרחת לבוא אל החכם, זה לא שמענו מעולם. ומ"ש להוכיח מן מהרש"א דא"כ לא הי' מקשה מידי, אדרבה א"כ הביא חובה לנפשי', דאם היות אמת הדבר, דמהרש"א הי' סובר כוותי', אבל כדי ליישב קושיית מהרש"א, אדרבה דוק לאידך גיסא דאינה צריכה לבוא, ומיושב פרש"י מק' מהרש"א, דתירוצו דמהרש"א בלא"ה תמוה, כאשר נבאר בסמוך בחידושינו בשם מ"ו הרב המאה"ג הנ"ל, ובכן אזלה לה נמי שיחתו דהסד"ט מה שמסיים, שהב"ח והש"ך העתיקו דברי רש"י להלכה, דוודאי הלכה היא, אם כבר באה האשה עם הדם לפנינו, אבל עכ"פ אין מוכרח שצריכה לבוא עם הדם להחכם, ועד כאן לא כתבו אלא שאין אשה רשאי שתסמוך על חברתה, אבל האשה לעצמה תסמוך ותסמוך, וכמשמעות פרש"י כדי להצילו מק' מהרש"א. והגני מוסיף להפליא על הסד"ט, איך עלה על דעתו לומר דהב"ח סובר כוותי', מדהעתיק דברי רש"י אלה בדיבור זה להלכה, ואדרבה מזה תיובתא לו, דהא הב"ח עכ"ל ס"ל בכוונת רש"י, שאינה צריכה לבוא להחכם, וכהוכחתי לעיל מדבריו, והוא מוכרח, ומה גם דדברי הרשב"א הכי משמע, וכמ"ש הסד"ט בעצמו, והמעין בלשון הרשב"א הנ"ל בתה"ה, כמעט הדבר מפורש בו להדיא, ונלאיתי להעתיק כל לשונו מפני האריכות, שלא להכביד יותר מדי על המעיין, והנלע"ד כתבתי ודוק.

אמנם אף שדברי הב"ח טובים ליישב פרש"י, מכל מה שהקשה מהרש"א ז"ל, עדיין אנו צריכין למודעא, מה שיש לדקדק על דבריו, שכתב דקשיא לרש"י, מה דמשמע לכאורה דבאת לפני חכם, ואמרה לו כזה טיהר איש פלוני חכם, וא"כ קשה מה היתה מבקשת מזה החכם, הלא כיון שטיהר לה איש פלוני חכם, וודאי טהורה היא, ומכח זה כתב, הוכיח רש"י לפרש לענין חברתה, ולכאורה תמוה, דאין זה מוכרח עדיין, דהל' הרמב"ן בחידושו הקשה אהא דמייתי הש"ס מילתא, דאדרבה איפכא מסתברא, דא"כ דנאמנת אשה לומר כזה טיהר לי פלוני חכם, ולטהר אפילו לחברתה.

א"כ למה הביאתו ילתא קמי' דרבב"ח, תטהר לנפשה, דהא כל יומא נמי מטהר לה, ותירץ הרמב"ן, דקס"ד השתא דאיהי סברה דלא מהימנא לנפשה, אי נמי מחמירה על נפשה, אי נמי משום כבודם של חכמים הללו, אינה רואה במקומן, עכ"ל הרמב"ן. וכ"כ הרשב"א והר"ן בחידושיהם, וא"כ איך כתב הב"ח דהי' קשה מה היתה מבקשת מזה החכם, הא י"ל על דרך אחד משלש תירוצים הנזכרים, והיינו שראתה שוב מראה כזאת, שטיהר לה החכם כבר, ובאתה ואמרה כזה טיהר לי חכם, כי סוברת שאיננה רשאי לסמוך על עצמה, או מחמירה על נפשה, או משום כבודו של חכם, ועדיין לא הי' צריך רש"י לפרש לענין חברתה, וצ"ע לכאורה, ואם אמנם בימי הב"ח ז"ל, עדן לא יצאו לאור עולם חידושי הרמב"ן והרשב"א והר"ן, ה"ל לאסוקי דבר זה מדעתי' דנפשי', דאל"כ מה יתירץ לקושייתם אהא דמייתי הש"ס הך עובדא דילתא, וי"ל ודוק.

בא"ד: מהו שתסמוך עליה חברתה כו', עכ"ל. כבר זכרנו בסמוך קושיית מהרש"א, אמאי לא פירש"י מהו שתסמוך על עצמה ברואה דם אחר, ומתהרש"א תירץ בזה, דאפשר דאין אדם רואה דם עצמו, עכ"ל. ויפה השיגו מ"ו כבוד הרב המאה"ג מוהר"ל פישלס ג"י בחידושו, דהא אדם רואה דם עצמו, כמו שהוכיחו התוס' בד"ה כל יומא כו' ממתני' דנגעים, מדלא קתני נמי כל הדמים אדם רואה חוץ מדמי אשתו, ואי משום דאין אשה בקיאה, א"כ גם לחברתה אין לסמוך, עכ"ל רבנו הגדול, המקום יהי' בעזרו, ואני תמה על שלא הועתק דין זה דהתוס' בש"ע, זולתי הש"ך הביאו בסי' קפ"ח ס"ק ז', וכתב שגם האגודה והרש"ל בהגהותיו העתיקוהו, ואולי כוונת מהרש"א ז"ל לאצדודי ולומר דרש"י אפשר לא ס"ל דין זה דהתוס'.

ד"ה חזר וטימא: קס"ד דלא חזר וראהו כו', עכ"ל. עיין מהרש"א שהאריך בזה מאוד, ואודה ולא אבוש שלא זכיתי לירד לסוף דעתו בכל דבריו בזה, דמאי שהקשה אמאי לא פרש"י דהשתא קס"ד דבלילה לא אחזקי' בטמא אלא מספק טימא, הא באמת סובר רש"י הכי, וכדמוכח מפירושו בד"ה מעיקרא אחזקי' בטומאה, כלומר אמש לא מספק טימא כו', עכ"ל. הרי גילה רש"י דעתו דעד השתא הוה קס"ד דמספק טימא, ואם כוונת קושיית מהרש"א, דרק זה ה"ל לרש"י הכא בדיבור הזה להעלות על לשונו, וכדדייק לישנא דמהרש"א, אמאי לא סגי' לי' למימר כו', ור"ל ל"ל לרש"י למימר דלא חזר וראהו כו', אם כן אין זה מתורץ בתירוץ מהרש"א, דעדיין תיקשי מי הכריח רש"י לומר שלא חזר וראהו, ודי הי' באמרו, דס"ד דמספק טימא, דוק ותשכח. סוף דבר לא ידעתי תת מובן נכון לדברי מהרש"א בזה.

תוספות ד"ה כל יומא הוה מטהר לי כה"ג: משמע כו' א"נ היתה חוששת שמא הי' מחמיר על עצמו כו', עכ"ל. ראיתי מקשים ומטו בה משמ"י דהגאון מוהר"א ברודא, דא"כ הי' לה לומר לו שדם חברתה היא, ובעיני אין זו קושיא כי יראה שירגיש ר"נ בדבר וידע שממנה הוא, כי ילתא בת ריש גלותא היתה, ואין מהדרך עולם שחברתה תעשיה לשלוחה בזה, וסברה ילתא דוודאי ירגיש ר"נ שהיא מסתרת לפניו לומר שדמה הוא ויחקור על הדבר ויטמא אותה.

ד"ה אגמרי' סמך: לפי הפשט כו' וקשה כו' גבי התוא מחט כו', עכ"ל. וכתב מהרש"ל בשם גליון התוס' דהתם באה השאלה לפני שניהם כשהיו יושבים בביתם, עכ"ל. וכ"כ התוס' והרא"ש בע"ז דף ז' ע"א ובחולין מ"ד ע"ב, ועיין בחידושי הרשב"א כאן ובחולין שם.

(ה) שאלה אשה שבאה לחכם ואמרה בדקתי עצמי בעד והיה עליה מראה לבן או ירוק ונאבד העד או שאמרה ראיתי בו מראה ואני מסופקת אם היה אדום או לא מה דינו:

תשובה בנדה דף כ' אין /איתא/ נאמנת אשה לומר כזה ראיתי ואבדתי וכן כתב בטור ושולחן ערוך סימן קפ"ח וסיים ואם הוא מראה לבן או ירוק טהור והנה מדכתב השולחן ערוך כזה ראיתי ולא כתב סתם נאמנת אשה לומר דם לבן וירוק ראיתי ואבדתי משמע דוקא שצריכה להביא דם אחר כיוצא בו אם לבן לבן ואם ירוק ירוק וכן כתב רש"י שם בהדיא וזה לשונו: כזה ראיתי מביאה דם אחר שלה או של חברתה ואומרת כזה ראיתי וכו' עיין שם והטעם כתב רשב"א הביאו הבית יוסף דלא אמרין שהיא טועה בדמיונות עד כאן לשונו. ואם כן יש לומר דוקא כשמביאה לפנינו דם אחר ואומרת כזה ראיתי שפיר יש לומר אמרין שאינה טועה בדמיונות מה שאין כן כשאין דם לפניו לומר כזה ראיתי אמרין דטועה בדמיונות ואמנם נראה לי דליתא דברייטא זו דכזה ראיתי נשנית בימים קדמונים שהיו מטהרין כל דם אפילו אדום אם אינו מה' מראות ובזה בודאי אמרין שטועה בדמיונות ולכן צריכה לומר כזה ראיתי דרוצה לומר שמביאה דם אדום ואומרת כזה ראיתי אבל בזמנינו שאינו טהור רק מה שאינו נוטה לאדמומית כלל ולכן אין צריך שתאמר כזה ראיתי אלא כשתאמר ראיתי לבן וירוק נאמנת (ועיין שם ברש"י שיש טעות סופר וכך צריך לומר לא מספקין לה בטומאה) ומה שכתב הטור ושולחן ערוך כזה ראיתי הם נמשכין אחר לשון הברייטא אבל אין הפירוש שזה אלא שכוונתם שנאמנת לומר איזה מראה ראתה לבן או ירוק ולפי זה כיון דלא תלינן לה שטועה בדמיונות אפילו לקולא כל שכן לחומרא אם ראתה איזה מראה ואמרה כמדומה לי שהיה נוטה לאדמומית או אפילו אמרה שמסופקת בזה ונאבד טמאה.

ונראה לי עוד שאם מראה דם זו שהיא מסופקת בה לחברתה וחברתה אמרה שאינה נוטה לאדמומית מותרת לסמוך עליה דאף על גב דאינה נאמנת לומר כזה טיהר לי פלוני חכם זהו דוקא בימיהם שהיו מטהרים אפילו מראה אדום דלזה צריך בקיאות ואמרין כיון דאיתא קמן אין סומכין עליה אבל עכשיו שכל הנוטה לאדום טמא שאינה צריכה לזה בקיאות גדולה ודוקא כזה טיהר לי חכם אינה נאמנת דכיון שהיה זקוק למראה זה לשאול לחכם או משום שצריכה לדמות בזה אמרין דאינה בקיאה אבל אם אומרת שאינה צריכה בזה שאלת חכם אלא שאינו נוטה לאדמומית כלל גם חברתה נאמנת שהרי סומא וחרשת חברותיה בודקין אותה כדאיתא בסימן קצ"ו סעיף ח' ובאמת נראה לי דאף על גב דבעי בגמרא על אשה אם נאמנת הוא הדין דמבעיא באיש ובזמן הזה שכל הנוטה לאדמומית טמא ואין חילוק עכשיו בין חכם לשאינו חכם ואם כן אפילו כשהחכם מסופק אם נוטה לאדמומית ואשה אומרת שבדאי אין נוטה נאמנת דדוקא במה שאינו לפניו שתאמר כזה טיהר לי חכם אף שהיה בו אדמומית אינה נאמנת ועיין בתשובת מהרי"ו סימן כ"ה שכתב דאין לסמוך על הנשים שאומרות שכבר התירו רבותינו שאין נותנין לב לדקדק באיזו דרך שהתירו עיין שם שאני התם שסיפרו מעשה על אשה שראתה דם עם מי רגלים ולידע איך היה המעשה שהתירו על זה אתי שפיר דאין נותנין לב אך מה שסיים שם והא דנאמנת לומר כזה התיר לי היינו דוקא לעצמה לא משמע הכי ועוד שהרי החרשת חברתה בודקת אותה וצריך עיון:

קפח א דבר תורה חמשה דמים טמאים וכו'. משנה פרק כל היד (דף י"ט): **ומ"ש והאידנא וכו'.** כן כתב הרא"ש לשם וזהו כוונתו לאו דוקא דהוא הדין כמראה שעה או כחמורג וכחלמון ביצה דהכל היו בכלל ירוק וכמו שכתבו המוספות בפרק לולב הגזול (סוכה לא: ד"ה הירוק) אלא רבותא קאמר דאפילו כוזה דנוטה לאדמומיות טפי מכל שאר ירוקין נמי טהור ותימה דכיון דמן התורה אין דם טמא אלא ארבע מראות אדום ושחור נמי אדום הוא אלא שלקח למה אמרו ואין טהור אלא בשמי מראות שהן הלבן והירוק הלא כל המראות כולן טהורים חוץ ממראה אדמומיות ונראה דלכן ירוק לרבותא נקטינהו וכל שכן שאר מראות דירוק אשכחן לעקביה בן מהללאל דמטמא ליה וקאמר בפרק כל היד (יט:): דטעמו דכי היכי דשחור אדום הוא אלא שלקח הכי נמי ירוק מלקי הוא דלקי ולכן נמי אמרינן ריש פרק גזות כותים

(לכ: דילפינן מוא"ס ב) אשר תלא ממנו שכתב זרע (ויקרא טו טו) למעט אשה מלובן ופירשו המוספות ד"ה למעט אשה דא"ג דנפקא לן מדמיה דמיה ד' דמים טמאים ותו לא הוה אמינא דלמא צל וסומר מאיש דלא מטמא צאודם מטמא צלובן אשה לא כל שכן ועיין שם (דף ל"ז) והשתא ניחא דכיון דנקט אפילו ירוק ולכן טהור כל שכן כל שאר מראות: **וביחא נמי דגריש פרק המפלת (כא).** קמחי בצרייתא המפלת חתיכה אדומה שחורה ירוקה לצנה אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה רבי יהודה אומר צין כך וצין כך טמאה דלא נקט אלא ירוקה ולצנה להיתירא משום דצהני תרמי איכא טעמא לטמאניהו טפי משאר מראות דלית זהו שום נטייה למראה אדמומיות: **ומציאתי כחוב על שם גדול אחד מה"ר זנויל כ"ץ** שקיבל מאשה חכמה כשנמא כחם לצנה לאחר שרחצה האשה בחמין דהיא טמאה שדרך הדם להחלצן לאחר הרחיצה ע"כ. אחר כ"ה שנים צא אלי חכם וזן אשכנזי והראה לי כתוב בשם מה"ר יעקב מרגלית שקיבל מפי הרב מה"ר דוד לנאהו קודם נסיעתו לארץ ישראל שהאשה שילא ממנה סמיכות לכן ועד לאחר שרחצה במרחץ כמו שנים ושלש שעות היא טמאה שדרך הדם להחלצן מחמת רחיצה ותלינן דדם נדה הוא וטמאה מספק ונראה שעל פי הוראה זו נהגו הנשים שלא לילך למרחץ בימים שבין לבשמה לצנים לטבילה והוא שחששו פן תראה דם ויתלבן לאחר הרחיצה ומהיה טמאה והיא לא ידעה: **ובת"רובות הדשן סימן רמ"ו** נוטה להחמיר אף צלובן אם יש בו סמיכות והוא עז ומשמע דכל שכן צירוק כוזה **דיש להחמיר מפני הטועים** וכן כתב בהגהות דמהרש"ל (על הטור) [ח"ל] גם צירוק צריך עיון כי מהר"ם מיי"ץ כתב בשם הגדולים דאסרינן גם צירוק ומכל מקום ירוק ככרמי אינו ראוי להחמיר כדמוכח מהגהות מיימוניות פרק ה' דאיקורי ביצה (אות 6) דכתב האי ירוק דמטמא עקביה בן מהללאל לאו ירוק ממש כעש כרמי דאין זה נוטה לאדמומיות אלא כעין חלמון ביצה וכן משמע בפרק אלו טרפות (חולין מו:): דקאמר דביעתא טרפה ופריך אלא ירוקה כשרה היכי דמי ככרמי וצמכת נגעים חנן ג' ירוק כשעוה וכן משמע בפרק לולב הגזול דקמחי (סוכה לד:): הירוק ככרמי וכו' משמע ירוק סתם לאו היינו ירוק ככרמי עכ"ל וכן כתב הר"ן. ונראה דהוא הדין מראה הנקרא צל"א צלשון אשכנזי דינו ככרמי דאין להחמיר מפני הטועים אלא במראה שהוא כוזה וכשעוה וכחלמון ביצה שנקרא גע"ל צלשון אשכנזי לפי שהן נוטין לאדמומיות אבל לא מראה שנקרא גרי"ן או צל"א

צלשון אשכנזי ד' אין להחמיר בהן כלל אף ליש מחמירין אבל מדינא כל דם ירוק טהור צלי בגמס וכן דעת בית יוסף וכן פסק בשלחן ערוך (פ"ה) וכתב הרב בהגהות שכן עיקר והכי נקטינן: **ועוד נראה דאף ליש מחמירין היינו דוקא בראה ירוק דרך מקרה אבל אשה שרואה חמיר מראה ירוק אין להחמיר דאם כן היא מתקלקלת בכך על צלה וכמו שכתבתי בסימן קפ"ו (פ"ו) על שם הרא"ש בדין ראה מחמת תשמיש: **ואש"ה** שרואה מראה ירוק ולאחר שנתייבשו הכתמים נעשו קלותיו אדומים מכל כצדיו נראה **דמדינא טמאה** היא וכדאמרינן בפרק כל היד בשחור דכשנעקר מן הגוף הוא לוקה ומשחיר משל לדם מכה לכשנעקרה הוא משחיר ודכוותיה חיישין צירוק זה דכשנעקר מן הגוף הוא לוקה ונעשה ירוק (ולכשיתייבש) [וכשנתייבש] ה' חזר קצת למראהו שהיה אדום מתחלה ואיכא למימר דעד כאן לא פליגי חכמים אעקביה בן מהללאל דאמר ירוק מילקי לקי אלא כשאר ירוק מתחלמו**

סימן קפח

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] מראות דמים טמאים וטהורים: [ב] אמרה כזה ראיתי ואבדתי או שאמרה חכם פלוני טיהר לי כיצא בזה: [ג] הכניסה שפופרת והוציאה דם או שראתה דם בחתיכה: נעקר מקורה וכמין חתיכות בשר נופל לה בבית החיצון ואז היתה רואה: אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם: [ד, ט] דם יבש או בצורת בריה או כמין קליפות או שערות או כמין יבחושיין או חתיכת דם קשה כאבן:

א דבר תורה חמשה דמים טמאים באשה ותו לא אבל האידנא שנתמעט הבקיות חזרו לטמאות כל

קפח פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן
[א] לבן שאמרו לאו דוקא דהוא הדין לכל מראה שאין לספקו במראה אדמומית כלל דשרי: לבן כזה שרי: לית דחש למי שגמגם לאסור בירוק ולבן: הרגישה שנפתח מקורה ובדקה ומצאה לחלוחית לבן דסמך ויש בו מישוש קצת: [ג] המפלת חתיכה ונקרעת ונמצאת מלאה דם: הפילה חתיכה לבנה ונקרעה ונמצא בה עצם: [ג, ו] כמה שיעור חתיכה גדולה: [ה, ב] המפלת כמין קליפה או שורה אף על פי שלא נימחו או יש עליהם שום לחלוח דם טמאה: דין מפלת כמין דגים וחגבים שקצים ורמשים: דין אשה שיוצא ממנה חצץ אדום עם המי רגלים ואחריהם:

א דבר תורה חמשה דמים טמאים באשה ותו לא. בפרק כל היד (יט:). תנן חמשה דמים טמאים באשה האדום והשחור וכן כרכום

וכמימי אדמה וכמוזג בית שמאי אומרים אף כמימי חלתן וכמימי צמר צלי וצית הלל מטהרים הירוק עקביה בן מהללאל מטמא וחכמים מטהרים אמר רבי מאיר אם אינו מטמא משום כתם מטמא משום משקה רבי יוסי אומר לא כך ולא כך איזהו אדום כדס המכה והשחור כחרת עמוק מכאן טמא דיהיה מכאן טהור וכן כרכום מן הצרור שיש בו כמימי אדמה מצקעת בית כרם ומינף מים וכמוזג שני חלקים מים ואחד יין מן היין השרוני. ובגמרא (שם) מנא לן דאיכא דם טהור באשה דכתיב (דברים י"ח) כי יפלא ממך דבר למשפט צין דם לדם צין דם טמא לדם טהור ממאי דהני טהורים והני טמאים אמר רבי אבהו דאמר קרא (מלכים ג' ג' כג) ויראו מואב את המים אדומים כדם למימרא דדם אדום הוא ואימא אדום ותו לא אמר רבי אבהו אמר קרא דמיה דמיה הרי כאן ארבעה, פירוש והיא גלתה את מקור דמיה (ויקרא כ' יח) וטהרה ממקור דמיה (שם י"ז) הרי ד' מיני אדמומיות טמאה אבל שלמטה מהם לאו דם הוא, והא אכן חמשה תנן אמר רבי חנינא שחור אדום הוא אלא שלקח וגרסינן תו בגמרא (שם) וחכמים מטהרים היינו תנא קמא כלומר דתנא קמא נמי מטהר את הירוק מדקמחי חמשה דמים טמאים ולא מנה הירוק עמהם ומשני איכא צינייהו לתלות כלומר דלתנא קמא חולין ולדברי חכמים טהור לגמרי ופסק הרא"ש ז"ל (פ"ב סי' ד) דהלכה כחכמים וכן פסק הרשב"א ז"ל בתורת הבית (הארוך ריש ב"ו) וקצר שם ע"כ) והר"ן ז"ל בפרק צ' דשבוט (ג' ד"ה שהוא אומר) והציאו כמה ראיות וכן פסק הרמב"ם ז"ל (אסו"צ פ"ה ה"ו) וה"ל טמאי משכב ומושב פ"ה ה"ח) א: **ולענין כמימי חלתן וכמימי צמר צלי** צעי בגמרא (שם) וצית הלל מטהרים היינו תנא קמא איכא צינייהו לתלות כלומר דלתנא קמא חולין מספק ולצית הלל טהור לגמרי וכתב הר"ן בפרק צ' דשבוט בשם הרמב"ן ז"ל (במי"ט: ד"ה הא דאמרינן) דהלכה כתנא קמא אבל הרא"ש כתב דהלכה כצית הלל וכתב הר"ן ז"ל שכן נראה שהוא דעת הרמב"ם ז"ל שכתב (אסו"צ פ"ה ה"ו) חמשה דמים טמאים צלצד מיהו האידנא לא נפקא לן מידי צהאי ספיקא דכל מראה אדום טמא כמו שיכתב בסמוך בסייעתא דשמיא: **ומ"ש רבינו והאידנא שנתמעט הבקיות חזרו לטמאות ב"י שיש בו מראה אדמומית.** בסוף פרק כל היד (כ:): מייתי בגמרא כמה חכמים דלא חזו דמא משום דלא צקאי וכבר כתבתי זה בסימן קפ"ג (מא. ד"ה משרט):

הגהות והערות

קפח [א] וחזר בו ממה שפסק בפירוש המשניות כתנא קמא (הערה בגליון הרמב"ם). ועיין שם (פ"ב מ"ו) בתוספות יום טוב: [ב] צ"שון הפסוק הוא "כי תצא" וכן העתיק שם רש"י ב"ה איש אין: [ג] א"א מצאתי, ובמדרכי (שבועות ס"י) תשלה דף א ע"ד) כתב בזה הלשון "ובע"ל כשעוה שהוא ירוק דאיתא בתוספתא דנגעים (פ"א ה"ג) ירקק ירוק שבירוקי כשעוה": [ד] נכון לגרוס דאין. ויש להעיר דבשו"ת הב"ח ס"י פד משמע דבול"א דינו כגע"ל ולא כגרי"ן עייני שם: [ה] ע"פ לשון הב"ח בתשובתו (סי' פג):

ועד סופו הסם הוא דלא חיישין ללקוי אצל כשנשמה לאחר שנתיבש ונעשה אדום בקצותיו שפיר חיישין ללקוי אף לרצון ומדינה היא טמאה ולכן כשיצאו מראה ירוק ולבן [ו] לפני המורה בעודו לא לא יורה זו דבר עד שיחייש: **כתב** בתרומת הדשן סימן רמ"ו אס האשה הרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדקה אח"כ ולא מנאה כלום איכא לחוש דילא טיפת דם כחדל ונתקנה או נימוק ועמאה עכ"ל והכי נקטינן אצל אס מנאה על העד לתלומות לכן השמא תלינן ההרגשה בלובן שילא מן המקור ונמנא על העד וטהורה ואף על גב דהוא ז"ל החמיר בלובן מפני הטועים מכל מקום אכן דחופסים לקולא צירוק ולכן לא חיישין נמנא על העד לכן או ירוק וטהורה:

ב ונאמנת האשה לומר כזה ראיתי ואבדתי. נרימא סוף פרק כל היד פירוש שראתה דם מחלה ואז ומורה וראתה ואמרה שהאבד היה גם כן כזה אס דם זה טהור נאמנת על האבד שהיה כזה ולא חיישין דילמא טועה היא והאבד לא היה כזה:

מטהרין: **כתב** המוספות (יט: ד"ה הירוק) אמנתיה דהירוק עקבא בן מהללאל מטמא האי ירוק היינו כאתרוג ולא ירוק ככרתי דאין זה נוטה לאדמיות וסמם ירוק כן הוא כדמשמע בפרק לולב הגזול (סוה"ל: ט) וגם הרא"ש ז"ל (סס) כתב פירש ר"י דמכלן משמע דירוק סמם הוא לזע הדומה לתלומות בזה או להב הנוטה למראה אדמיות וכן משמע בפרק אלו טריפות (פולין מ:ו) עד כאן ומשמע דאי שדעתם לומר דצירוק ככרתי לא עלה על דעת שום אדם שיהא טמא דהא אין לו נטיית מראה אדמיות כלל ולא איפליגו אלא צירוק כזה דכבר עקבא שיש בו נטיית מראה אדמיות ורבנן סברי שאין זה נטיית מראה אדמיות והלכה כוותיה וכו"ה הר"ן ז"ל בפרק ב' דשבויות (ג. ד"ה ומראה) וכן כתב הרשב"א ז"ל בתורת הבית (ארוך ריש ב"ו ב) זה לשון ומה הירוק שאמרנו כתב רבותינו הנרפטים דהיינו אפילו גאלני כמראה הזהב וכל שכן הירוק הדומה לכרתי דהוא אפילו עקבא מטהר דאינו דומה לאדום כלל עכ"ל. והשתא מה שכתב הרא"ש ז"ל דהאידנא אין לטהר שום דם אס לא שיהא לכן וירוק כמראה הזהב, מראה הזהב אינטריך ליה לאשמועינן דאילו ככרתי ליכא לספוקי ביה כלל דהוי בלובן מאחר שאין שום דם נטיית מראה אדמיות ולפיכך כתב רבינו דבין ירוק ככרתי בין להוב כזה טהור וכן כתב המרדכי בפרק שני דשבויות (פי' משנה דף א ע"ד) דירוק ככרתי או כעשבים או כשעור טהור וכן כתב הרב המגיד בפרק י"א (ה"ב: י): **ובשמי** דהוא הדין לכל מראות שאין לספק בהן באדמיות כלל דטהורים דומיא דכרתי ולא הזכירו ירוק אלא משום דכשהוא כגון הזהב איכא למאן דאמר דנוטה לאדמיות הוא לפיכך הוצרך להשיענו בו ולכן שאמרנו לאו דוקא דהוא הדין לכל מראה דאין לספקו במראה אדמיות כלל דשרי דככלל לכן הוא וכן נראה מדברי הר"ן ז"ל בפרק ב' דשבויות (סס): **ומ"ש רבינו אפילו אם יש בו מביכות דם והוא עב הרבה**. כן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק ה' (ה"ו) וכן כתב הרמב"ן ז"ל בהלכותיו (פ"ג ה"ד): **ודע** שבתרומת הדשן [א] כתב דלכן שאינו לכן לגמרי אלא כמראה גנד לכן שנפל עליו אצק שהוכה לנטייתו נראה דמראה כזה אינו כלל מזד שחוריות וטפי ראו לחשוש ממראה לכן ואין שחוריות כזה בא ממראה אדמיות כי היכי דנימא ביה אדום הוא אלא שלקה ואע"פ שהוא ז"ל מגמגם להסיר צירוק ולכן מפני שדברי סמ"ק (ריש סי' רג) סתומים לית דחש ליה בזה וכל מי ששמעתי וראיתי נהגו להתיר להדיא בלא שום גמגום כלל: **וכתב** עוד [ב] בתרומת הדשן שאע"פ שהרגישה האשה שנפתח מקורה ונדקה מיד ומנאה על העד לתלומות לכן לא חיישין שמה ינאה טיפת דם כחדל ונתקנה או נימוק [ג] דהרגשה דאורייתא היא כדמוכח בפרק הירואה כחם (מ:ו) דהני מילי היכא דליכא למיתלי (ההרגשה) [ההרגשה] במידי אחרינא אצל כשנמנא לתלומות דלובן על העד אמרינן דהיא טיפת לובן היא דארגישה לובן וירוק מן המקור קא אמו ע"כ ואחר כך כתב אמנם ירא אנכי להקל אס נמנא על העד לתלומות דסמין ויש בו מישוש קלם אע"ג דלובן הוא מפני הטועים אצל אס אינו אלא מראה וכמו כצע בעלמא וגם לא הרגישה יש לטהר עכ"ל (א) ונראה לי שחומרות יתרות הן ולית דחש להו (ב):

ב ונאמנת אשה לומר כזה ראיתי ואבדתי. נרימא סוף פרק כל היד (כ:ו) וכתב הרשב"א ז"ל (פ"ה"ק ריש ב"ו ג. וארוך סס ב) דטעמא מפני שאין מחזיקין אותה במסקנת לפי שהמורה האמינתה שנאמר (ויקרא עו כח) וספרה לה ואמרו חכמים (כמוט עב) וספרה לה לעמא וכן אין מחזיקין אותה בטעם דמיונות מן הסמם:

דרכי משה

קפח (א) וכן הוא במרדכי דף (של"א ע"א) (א ע"ד סי' תשלח) יב) דמראה בל"א גע"ל גרי"ן כולן הן ירוק וכשר עכ"ל וכו"כ בית יוסף בשם שאר הפוסקים: (ב) וכן הוא בדברי הטור ריש להכשיר אפילו בסמין ועב הרבה ולכן נראה דיש לסמוך עלייהו להכשיר. גם מה שכתב מהר"א דהרגשה דאורייתא כדמשמע פרק

פרישה

קפח (א) שהן הלבן והירוק. שאין בו נטייה כלל למראה דם שהוא אדום כדכתיב ויראו את המים אדומים כדם: (ב) **בין צהוב כזהב**. שנוטה קלם לאדמיות ומה דוקא (פליגי) [פליגי] יא עקבא בן מהללאל. מוספות: (ג) **כזה ראיתי ואבדתי**. שהי המורה האמינתה שנאמר וספרה לה לעמא:

דרישה

קפח [א] והירוק. כתב רש"ל צ"ע כי מהר"ם מינץ כתב בשם הגדולים דאסרין אף בירוק כו' ומ"מ ירוק ככרתי אין ראוי להחמיר כדמוכח בהג"מ (פ"ה אות א):

חדושי הגהות

קפח [א] סימן רמ"ו: [ב] סס: [ג] אף על גב דהרגשה דאורייתא וכו' הני מילי היכא דליכא וכו' כן ז"ל לענ"ד:

הגהות והערות

[ח] ר"ל בית הלל: [ט] **דאמרינן** ירוק ככרתי מכלל דסתם ירוק לאו הכי הוא. כן הוא בתוספות: [י] **אך** "כעשבים" לא הזכיר הרב המגיד: [יא] **כן** נראה דצ"ל, או דצ"ל "פליגי" עקבא בן מהללאל וחכמים: [יב] **לשון** המרדכי ג' מראות הללו בל"א גע"ל גרי"ן כולן בכלל ירוק וכו' וכשרה" (ונקראים כיום: כחול, צהוב, ירוק): [יג] **ומ"מ** למעשה לא הקיל הרמ"א שהרי כתב בסעיף א' בהגה ואם הרגישה שנפתח מקורה ובדקה מיד ולא מצאה כלום ע"ל סי' קצ עכ"ל, ושם ריש סי' קצ הביא המחבר פסק התרומת הדשן ולא השיג עליו הרמ"א:

מפתח סדרי טהרה

קפח (א) ס"ט סי' קצ ריש סק"ג: (ב) ס"ט סי' קצ סק"ג בד"ה ועתה חל:

ו"ש אב"א אם הביאה לפנינו דם וכו'. שם איננו להו כזה מיהר
איש פלוני חכם מהו (ופירש רש"י מהו שמסמך עליה חזרתה שהראתה
דמה לזו ואמרה לה כדס זה שלך הראיתי גם אני לפלוני חכם וטירה) נראה
דקשיא ליה דלכאורה משמע דנאה לפני חכם ואמרה לו כזה מיהר איש פלוני

חכם וא"כ קשה מה הימה מבקשת מזה
החכם הלא כיון שטיהר לה איש פלוני
חכם ודאי טהורה היא ולכן פירש
לחזרתה שמסופקת בדם זה והראתה
לזו אמרה לה כדס זה מיהר לי וכו' ואין
הכי נמי היכא דלאנו מסופקים בדם זה
והאשה אמרה כזה מיהר לי קמיעיאל לן
נמי מהו לסמוך עליה ולא איפשיטא

הלכך אוליין לחומרה ואמרין כי היכי דלדין מספקא לן האי דמא הכי
נמי מספקא לאחרינהו והאשה שאמרה כזה מיהר איש פלוני חכם טועה היא
לא כזה היה מה שטיהר לה ולא דמי להא דחניא נאמנת אשה לומר כזה
ראיתי ואבדתי דשאי החס דלימיה לדם קמן תלין מסתמא דלימיה טועה
אבל הכא דלימיה קמן ומספקא לן אי טהור הוא אם לא איכא רגלים לנדר
טועה היא וסברה דכזה היה מה שטיהר לה החכם ולא היה כזה:

ג הכניסה שפופרת וכו'. צריש הפרק המפלת תניא המפלת חמיכה
אע"פ שמלמא דס אם יש עמה דס טמאה ואם לאו טהורה דצרי רבי
אליעזר שרבי אליעזר אומר בצנצרה (ולא בצפיר) (פ"א ולא בצפופרת) ולא
בחמיכה וחכמים אומרים אין זה דס נדה אלא דס חמיכה ופרכין תנא קמא
נמי טהורי מטהר אלא דפלי פלוני איכא צנייהו וכו' ואסקנא אמר אביי
בשפופרת כולי עלמא לא פליגי דטהורה כי פליגי בחמיכה מר סבר דרכה
של אשה לראות דס בחמיכה ומר סבר אין דרכה של אשה לראות דס בחמיכה
רבא אמר דכולי עלמא אין דרכה של אשה לראות דס בחמיכה והכא צאשה

טהורה ומקור מקומו טמא קמיעלגי וכו' ופירש רש"י כי פליגי בחמיכה ודפלי פלוני
טמא דהא בצנצרה קריין ציה ורצנן בחמיכה כצרי אפילו פלי פלוני טהורה דאין זה דס נדה דאין דרכה של אשה לראות דס בחמיכה עכ"ל משמע לפי
פירוש רש"י דאם היה דס נדה בחמיכה לכולי עלמא טמאה היכא דפלי פלוני:
והרא"ש הביא פירוש רש"י והקשה על פירושו ואח"כ כתב ופירש
ה"ר שמשון מקולי דבא פליגי דצרי אליעזר סבר דרכה של אשה לראות דס בחמיכה וכיון שראתה כדרך נשים רגילות לראות טמאה ורצנן סברי אין
דרכה של אשה לראות דס בחמיכה ואע"ג דפלי פלוני וכיון שלא ראתה כדרך שהנשים רגילות לראות טהורה אע"ג דהו דס נדה ודס נוגע בצנצרה
ופליגי רצנן ורבי אליעזר בטעמא דקרא דדרשין בצנצרה ולא בשפופרת רבי אליעזר סבר דממעטין שפופרת מטעם הפסקה וכן חמיכה היכא דאין הדס
נוגע בצנצרה אבל אי פלי פלוני קריין שפיר בצנצרה ורצנן סברי טעמא דממעטין שפופרת משום דאין דרכה של אשה לראות כך וכן חמיכה נמי אפילו
אי פלי פלוני לפי שאין דרך הנשים לראות כך והא דקאמרי אין זה דס נדה הכי פירושו אין זה דס נדה יין רגיל לבוא בזה הענין וכן עשה מעשה
רבינו שמשון באשה שנעקר מקור שלה וכמין חמיכות בשר היה נופל לה בצית החיזון וטיהר אותה לנעלה כיון שאין דרך נשים לראות כך עכ"ל א פירוש
כיון דלפירושו של ה"ר שמשון אפילו היה דס נדה בחמיכה ואפילו פלי פלוני נמי טהורה לפי שאין דרך נשים לראות כך הלכך הך אשה שנעקר מקור
שלה וכמין חמיכות בשר היה נופל לה בצית החיזון ובחור אותן חמיכות היה דס היה מטהר אותה משום דאפילו אם חממי לומר דהיה דס נדה בזהותן
חמיכות וגם פלי פלוני ונוגע הדס בצנצרה טהורה היא לנעלה כיון דאין דרך נשים לראות כך אבל לרש"י טמאה מספק דשמא דס זה שחמיכות מן
המקור שנעקר דס נדה הוא ורצנן לא מטהרי אלא היכא דודאי הוא דאין דס נדה. ונמצאו דברי רבינו שמה שכתב הכניסה שפופרת והואילא זה דס
טהורה פירוש דאפילו היה דס נדה טהורה ולא מיבעיא שפופרת דאית צה חרתי טעמי חדא דאיכא הפסקה בין הדס לצנצרה ורחמנא אמר בצנצרה שיהא
הדס נוגע בצנצרה איך דאין דרך הנשים לראות כך אלא אפילו ראתה דס נדה בחמיכה ופלי פלוני צנין שהדס נדה נוגע בצנצרה אפילו הכי טהורה
כיון שאין דרך הנשים לראות כך, וכן עשה רבינו שמשון מעשה וכו', שעל פירוש זה דלא כפירוש רש"י סמך ועשה מעשה להחיר האשה וכו': וצריך
לומר שאשה זו היה לה וסת ומכה זו שנעקר מקור שלה היה צין וסת לוסת רחוק מן הוסת והחמיכות נפלו בצית החיזון ובשעת נפילה לצית החיזון
בדקה ולא ראתה שום דס כלל אלא דלאח"כ כשהיו בצית החיזון לא הימה פוסקת לראות דס כל זמן שאותן החמיכות היו בצית החיזון וטיהר אותה
משום דמיד שנפלו בצית החיזון חשיב כאילו נפלו לחור וכיון דלא היה עמה דס בשעה שנפלה אם כן הדס שילא אח"כ שלא פסק ממנה כל זמן שהיו
בצית החיזון היה בחור החמיכות דהשמה אפילו היה דס נדות בחור החמיכות וגם היו נקעים בחמיכות טהורה היא מטעם דאין דרך וכו'. וצ"ח יוסף לא
פירש כך אלא כתב בסוף דבריו שלא הימה רואה דס כלל אלא לא הימה פוסקת מלראות חמיכות בשר וכו' וש"י ליה מאריה דודאי מייירי שלא הימה

פרישה

דרך כותלי צית הרחם ואינו מפסיק (והא שפופרת מפסיק) חזי לשון הרמז"ס
בפרק ה' שנאמר דס יהיה וזנה בצנצרה עד שמראה בצנצרה כדרך שהנשים
רואות ואין דרך אשה לראות בשפופרת עכ"ל ורבינו נראה שהוא סובר כפירוש
הרמז"ס טז:

הגהות והערות

לראות דס בחמיכה הלכך בבשרה קרינא ביה דמין במינו לא חייץ עכ"ל ועיין היטב
בכל הסוגיא ופירוש רש"י שם, ומה שכתב "ורבינו נראה שהוא סובר כפירוש
הרמב"ם" אולי דייק כן ממה שכללו עם דין חמיכה וכתב "וכן וכו' כיון שאין
דרך אשה לראות כך" משמע דטעם אחר לשניהם שאינו כדרך ראייה: יין הכי
גרסינן אין דרך דס נדה וכו', כ"כ במעד יו"ט (אות ס) וכנראה שצ"פ הגהות
הדפיסו כן בפנים ברא"ש, וכן הוא בב"י (אך בהשמטת תיבת רגיל), ובתוס' הרא"ש
שם הגירסא אין דס נדה רגיל לבוא בזה הענין:

מפתח סדרי טהרה

ג) ט"ס טק"ד ד"ה אמנם דעת, והנני משיב, ואולם גם, ומה שהק' מעלתו, ולפענ"ד תמוה, וגם מה שהשיג, עוד כתב מכ"ת על מה, תו כתב מעכ"ת:

חכם שטימא אין חברו רשאי לטהר

שולחן ערוך יורה דעה הלכות כבוד רבו ותלמיד חכם סימן רמב סעיף לא

חכם שאסור, אין חבירו רשאי להתיר משקול הדעת, **לה אבל אם יש לו קבלה שטענה**, (רצינו ירוחם זקס י"א).
או שטענה בדבר משנה, יוכל להתיר. (הר"ן פ"ק לעבודת כוכבים זקס ראב"ל ורמב"ן ז"ל ותוס' ורא"ש ור' ירוחם סוף נתיב ז'). ואפילו אם טעה בשקול הדעת, יכול לישא וליתן עם המורה עד שיחזור בו. (סכרת הר"ן).
ולכן אין איסור לשואל (לשואל) לשני (זקס זמרלכי ואגודה ותוס' ורא"ש ור' ירוחם זקס), ובלבד שיודיע אותו שכבר הורה הראשון לאסור. (רצינו ירוחם נתיב ז' ותוס' ורא"ש). ואפילו אם התיר הראשון וכבר חלה הוראתו, אין לשני לאסור מכח שקול הדעת. (כן משמע זאקסיר"י פרק קמא לע"א). וכל זה באותה הוראה עצמה, אבל במעשה אחר, פשיטא שיכול להורות מה שנראה אליו. (מהרי"ק שורש קע"ב /קע"א/ וחלוסי קצ"א וע"פ).

ש"ך יורה דעה סימן רמב ס"ק נה

נה. אבל אם יש לו קבלה כו'. היינו על פי מ"ש בד"מ בשם ר' ירוחם בשם י"מ ובשם רש"י אבל לא שם לבו לעיין בתוס' פ' אלו טריפות דף מ"ז ע"ב ובהג"א ממהרי"ח שם שחולקין ע"ז וס"ל דאפילו יש לו קבלה אינו יכול להתיר וכ"פ מהרש"ל זקס ס"ח וכתב שכן המסקנא בפסקי תוס' ובפסקי מהר"מ וכן נראה עיקר בש"ס שם ובסוף פרק כל היד וכן דעת הר"ן פרק א"ט וכ"כ בחידושי הרשב"א שם בשם דעת רבותינו בעלי התוס' ועוד אפילו ר' ירוחם שכתב שי"מ להתיר היינו משום שנמשך על פי דברי התוס' פרק א"ט שם שכתבו כן בשם רש"י דס"פ כל היד וכ"כ הרשב"א בחידושו שם בשם רש"י ולפע"ד משמע ברש"י ס"פ כל היד איפכא שהרי פי' אגמריה סמך דפשיטא ליה דטהור והא דהוי מטמא מעיקרא משום כבודו דרבה בב"ח אבל אי הוי מספקא ליה לא הוי סמך עליה עכ"ל אלמא דלא סמך אגמריה להתיר נגד כבודו של רבה בב"ח אלא משום דסמך עלה דרבה בב"ח נמי כל יומא ויומא מטהר כו' ונ"ל שגירסא אחרת היה להם ברש"י ומ"מ כיון שלפי גרסתנו דעת רש"י ג"כ הכי אין לזוז מזה ועוד דכן נראה ג"כ דעת התוס' פ"ק דעבודת כוכבים והסמ"ג עשין קי"א שכתבו דהא דאמרי' בפ' אין מעמידין נפקי שיפורי דרב ואסר ושיפורי דרב הונא ושרי וכן הך עובדא דפ' אלו טריפות (דף מ"ט) במחט שנמצא בסמפון הכבד דרב הונא טריף ורב אדא מכשיר מ"ירי כגון שהיו יחד בב"ה ונחלקו שם ולא נתפשט לא דברי זה ולא דברי זה ע"כ והיינו כמסקנת התוס' פרק אלו טריפות ולא כמו שכתבו שם בתחלה לדעת רש"י דהך עובדא מ"ירי דאגמריה סמך וגם הרא"ש אף על פי שכתב בפ' א"ט כמ"ש התוס' לדעת רש"י מ"מ נראה מדבריו דלא ברירא ליה הכי להלכה אלא נמשך אחר דברי התוס' שם שהרי בפ"ק דעבודת כוכבים כתב דלא מתוקם הא דנפקי שיפורא כו' אלא כגון שבא הדבר לפני שניהם יחד בבית המדרש ואי איתא הא מיתוקם דאגמריהו סמכי וגם מדברי ר' ירוחם גופיה סוף נתיב ב' נראה שכן עיקר:

42

מחצית השקל

(ש"ע סעיף יד) **אשה כו' שאינה יכולה לטבול כו'**, מחמת שהמים מזיקין למכות ופצעים:

קפח (פ"ק א) **כ"ל כו'**, **א"ל כו'**, המובאים בש"ס [גדה יט, א], הובאו בביי סימן קפ"ג [עמוד א ד"ה ומ"ש ולא]: **והכמים החמירו כו'**, שגם בימי האמוראים שוב לא היו בקיאים בכך: (פ"ק ב) **ל"ב כו'**, שהוכחה **ל"בנוניתו כו'**, דכיון דאמרינן [גדה שס] במראה שחור דטמאה דהאי שחור אדום הוא אלא שלקה, ואם כן כל שנוטה לשחורות אסרו גם כן חז"ל, כמו שאסרו כל מראה הנוטה לאדמימות, וסלקא דעתך אמינא דהאי מראה בגד לבן שנפל עליו אבק שהוכחה לבנוניתו הוא נוטה לשחירות, קא משמע לן דלא מקרי נוטה לשחירות וטהורה: (פ"ק ג) **ירוק כו'**, **גבי מראות הבני מעיים כו' ונתבאר לעיל סימן נ"ב כו'**, כצ"ל. ור"ל, בעוף שנפל לאור ונתמרו בני מעיו, ונשתנו הלב וקורקבן וכבד שדרכן להיות אדומים והוריקו, או המעים שדרכן להיות ירוקין והאדימו [אפילו] במשהו מהן שנשתנו טרפה, דסופן לניקב, ואם לא נשתנו אברים אלו ואירע ששלקום ונשתנו, טרפה, דאיתגלה בהתייהו. ומכל מקום מותר לאכלן צלירין, ואין חוששין שמה אם היו שולקין היו משתנין, דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן. והוא הדין כאן יכול המורה להורות היתר בעודו לת, ולא חיישין שמה ישתנה לאחר שנתייבש, מהאי טעמא דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן. וכן כתב גם הט"ז [ס"ק א] דלא כהב"ח, והוסיף הט"ז עוד ראיות ברורות להיתר,

ע"ש. ומשמע מדבריהם נהי דלא מחזקינן ריעותא, אבל אם באמת נשתנה לאחר שנתייבש טמאה. אבל הגאון חכם צבי בתשובה סימן מ"ו חולק אפילו ככהאי גונא, וכתב דלא מבעיא לדעת הש"ך והט"ז דמתירין להורות היתר במראה ירוק בעודו לת, לדידהו ודאי מוכח דאפילו אם נשתנה לאחר שנתייבש טהורה, דהא אמרינן ביבמות סוף פרק י' דמתורות דף פ"ז ע"כ אמר ליה רב יהודה דאסאקתא לרובא, לא נעשה מתים כחיים לענין יבום מקל וחומר (פירוש, דהא קיימא לן אם מת אחיו ויש לו בן אין אשתו זקוקה ליבם, ואף שמת הבן ואח"כ הוה ליה כחי לענין דאינה זקוקה שוב ליבם, על זה פריך דלא נעשה מתים כחיים אלא תחזור לזיקקתה אם ימות בנה לאחר זמן), ומה במקום שעשה וולד מן הראשון כולד מן השני לפוסלה מן התרומה (דבת כהן שנשאת לישראל לא תאכל בתרומה, מת הבעל וזרע אין לה ושבח אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל, מת הבעל ולה הימנו בן לא תאכל בתרומה, וקיימא לן דאם נשאת בתחלה ומת ולה הימנו בן ואח"כ ניסת לישראל אחר ומת ואין לה ממנו בן, אף על גב דמן השני אין לה בן עשו וולד מן הראשון כולד מן השני לפוסלה מן התרומה), לא עשה מתים כחיים (דהא אפילו ביש לה וולד הימנו דאמרינן לא תאכל [בתרומה] היינו כל זמן שהוא חי, אבל אם אח"כ מת בנה תורת לבית אביה), מקום שלא עשו וולד מן הראשון כולד מן השני לפטרה אם היבום (שאם ניסת מתחלה לראובן ומת ויש לה הימנו בן ואח"כ ניסת לשמעון ומת בלא בנים אפילו הכי זקוקה ליבום לאחיו של שמעון, ולא נפטרה מהיבום בשביל הולד מן הראשון), אינו דין שלא נעשה מתים כחיים, תלמוד לומר [משלי ג, יז] דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. פירש רש"י, וזו שהיה לה בן ולא נזקקה ליבם, וניסת לשוק ומת בנה, אם תאמר תתלוץ ^[דרוש] הרי מתגנה על בעלה, הלכך על כרחך בן אין לו בשעת מיתה קאמר, והרי יש לו, עכ"ל. אף אנו נאמר (דס) דאם איתא (דהוה) [דמראה] לבן או ירוק כשנתייבש ונעשה אדום בקצותיו טמאה, אין כאן דרכי נועם, שהרי אתה מתירה במראות הללו לשמש את ביתה, וזו הולכת ומשמשת ומתעברת, ולאחר כן תמצא [אודם] בקצות הכתמים הטהורים והרי שמשו באיסור והולידו בן הנה, ואין זה דרכי נועם. אלא אפילו לשיטת הב"ח שאוסר להורות עד שיתייבש, ואם כן שפיר י"ל דאם נשתנה אחר שנתייבש שהיא טמאה, וליכא בזה משום דרכיה דרכי נועם כיון שאין מתירין לה לשמש קודם שנתייבש, אפילו הכי ליתא לדברי הב"ח, דהא הב"ח דימה דבר זה למאי דאמרינן שחור אדום הוא אלא שלקה, ומנא לן לבדות מלבנו לקיים שלא נזכרו בגמרא. גם כל הלוקים שהזכירו בגמרא היינו בעוד הדם תוך הגוף, אבל כשהמראה עת צאתו מן הגוף טהור אלא שנשתנה אח"כ על הגבד, שנוי האורע עם הגבד גרמו לו להתאדם, דעינינו ראוות כשינוי בגד פשתן על הברזל וישהה שם יעשה כתם ירוק כזהב, ולפעמים נוטה לאדמימות, אף שהברזל אינו לא אדום ולא ירוק כשיתחבר עם הפשתן יולד משניהם צבע חדש נוטה לאדמימות, אף זה כן על ידי התחברות הליחות עם הפשתן ושנוי האורע גרמו לו להתאדם וטהור, עכ"ד, ע"ש [הג"ה, ועיין בשו"ת חכם צבי שם שכתב וכן כתבו ז"ל בטעם שאין בגדים צבועים מטמאים בנגעים, שמא הצבע הוליד בו כיצור אף שאין הצבע דומה לכיצור ההוא וכו', ע"ש. ונראה לי דאפשר דהיינו נמי טעמא דקיימא לן דבגד צבוע אינו מטמא משום כתם וכמו דמבאר בסימן ק"צ סעיף י', משום דתלינן דהצבע גרם למראה אדמומית, וכיון שכתמים דרבנן תולין להקל, ע"כ הג"ה מהרב הגדול וכו' מוהר"ר שלמה הכהן נ"י מו"ר דפ"ק ווילנא]. ועיין פלתי [תפארת ישראל ס"ק א] שדחה ראיות הש"ך וט"ז מסימן נ"ב, ושאני בני מעיים שאין כאן ריעותא דם כזה, כלל, מה שאין כן כאן דהרי דם לבן לפניך דם רזהו ואינו מהמקור ויצא דם אלא להתורה מוקירה ויצא דם אלא להתורה מוקירה דם כזה, על כל פנים איכא ריעותא דיש לחוש דלאחר שיתייבש יתגלה בהתייהו. וגם כל ראיות הט"ז והמנחת יעקב [תורת השלמים ס"ק ג] מגמרא דראו

אוצר מפרשים

ומתנסבא ומתקנה ואמר אילו הייתי יודע שכן אפילו היו נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשה, הלכך אומרים לו הוי יודע שהמגרש אשה אפילו איתקנת אסורה לך עולמית, והאי טעמא נמי גבי מגרש משום רואה דם מחמת תשמיש. והנה [הכסף משנה] [המגיד משנה] פרק י"ד מהלכות גירושין [והלכה יג] הקשה בדמסכת גיטין [נשן] גבי אשה שאין לה וסת קאמר הויסיס סתמא יוציא ולא יחזיר עולמית, ולא מחלק כלל, ובמסכת גיטין דף (מ"ו) [מנח] [ע"ב] איתא המוציא אשה משום נדר או משום שם רע יוציא ולא יחזיר עולמית, וקאמר התם, אמר אין לא אמר לא. פירוש, דוקא משום נדר או משום שם רע הוא מגרש, ותיקין ז"ל בדשכלא גבי נדר לא שם רע בדבדידיה קיימא מילתא, אף כיצורא לא עצה טובה, אבל אם לא מגרש לה, בעינן דוקא שיאמר, אבל לענין וסת דלאו בדידיה קיימא מילתא, משום הכי סתמא כפירושו ולא בעינן שיאמר. העולה מתוך תירוצו, הריכא בדבדידיה קיימא מילתא בעינן דוקא שיאמר. לפי זה דברי חכמים, דידן זה בשם הרמב"ן ז"ל [מלכות גדה פ"ו הלכה טו], והרמב"ן השתנו אולי דאיתא בסימן זה סעיף ג' אשה שראתה דם ג' פעמים מחמת תשמיש תתגרש, ואם רוצה לבדוק תחת בעלה הראשון רשאי, זה דין הרמב"ן [שם הלכה יח], וחולקים עליו שאר פוסקים. לפי זה לרמב"ן [דסבר שאם (רוצית) [רוצתה] שלא לגרשה אלא שתבדוק עצמה רשאי, ומה דקאמר בגמרא [גדה סו, א] יגרשנה הוא עצה טובה, אבל אם רוצית לבדוק עצמה בעודה תחת בעלה הראשון רשאי, ואם כן בדידיה קיימא מילתא, ומה לי בדידיה או בדידה הכל טעמא חדא וסבירא חדא, דהא מטעם זה ראתה דם לא היה [ל] לגרשה, ואם כן בעינן דוקא שיאמר הבעל שגירשה מחמת שראתה דם מחמת תשמיש, ואי לא אמר מותר להחזירה, ודינו כמו בהמוציא אשה משום שם רע או משום נדר שצריך דוקא שיאמר. לפי זה יש לומר דהש"ך איירי היכא דלא אמר רק בסתמא גירשה, לפיכך אי היינו בקיאים ברפואות היה מותר להחזירה, ודו"ק היתב. ע"כ מציאתי: [דג"ל מרבנא מהר"ח] **קפח** א (ש"ע סעיף א) **וכן מראה ירוק אפילו במראה השעוה או הוהב**, ודינו כה"ה [שער האותיות אות ק, קדושת היוזג ד"ה בענין המראות] בשם הרש"ל [בהגהות הטרן] מחמיר במראה ירוק כשעור ווהב, ודוקא בהרגשה, אבל בכחם מיקל, ואפילו קנחה בעד בלא הרגשה כתב שיש סברא לכאן ולכאן, מיהו לאחרים לא להחמיר ואין לזונו מדברי השו"ע, כן נראה לי, ע"כ: [דג"ל מרבנא מהר"ח]

יורה דעה קפח הלכות נדה

תורת השלמים

קפח [א] **כ"ל מראה אדום**, חז"ל הטור [יש המיין], דבר תורה חמשה דמים טמאים בנשה ותו לא, והאידינא שנמעטע הבקילות חזרו לטמאות כל שיש צו מראה אדום וכו'. ונראה לי דמטעם זה לא העמיק הטור והמחבר כ"ל ינהג המכס עצמו לראות דם נדה, דהיינו אס ורואין דם צלילה ולעשות כל צידו על הדם, כמבואר בסוף פרק כל הדי [גדה ג, וכן כתב הרמב"ם פרק ה' מהלכות איסורי ביאה [הלכה יג], משום דלדידן אינו טהור אלא מראה לבן וירוק, וזה אין צריך עיון ודקדוק היתב, כי בקל יכול להבחין כל זה, לכן צבל ענין שילצה המכס ויכל לראות כדי לטערה או לטמאה. וכן כתב הראב"ד צ"ה שגגות^[א] צפרק ה' מהלכות איסורי ביאה [הלכה יג, ע"ש: [ג] **א"ל מראה ל"ב**], ואפילו אינו לבן לגמרי, אלא כמראה בגד לבן שנפל עליו אבק שהוכחה לבנוניתו טהורה, צ"י [עמוד מא ד"ה ודע] והסקתם האמרוינים: [ג] **וכן מראה ירוק**, כתב הצ"ח, כשיצא מראה ירוק ולבן לפני המורה צעודו לת, לא יורה צו דבר עד שימייצש, דלפעמים אחר שימייצש ימלא קלת אדום בקצותיו, עכ"ל. והט"ז [ס"ק א ד"ה עיד] והש"ך [ס"ק א] השיגו עליו באריות, וכמכו דלח נוהגין כן. וכן נראה לי ראה מהא דלחמא ריש פרק קמא דנדרות ג', [ח] אמר דוד לא נאמר דוד לא נאמר כו' וידי מלולכות צדס וצפסיר וצשליא כדי לטהר אשה לצעלה, הרי להדיא **דאף כשהוא עדיין לא יכולין לראות כדי לטהרה, דציצש לא שייך ידי מלולכות, וק"ל:**

ע"ש. ומשמע מדבריהם נהי דלא מחזקינן ריעותא, אבל אם באמת נשתנה לאחר שנתייבש טמאה. אבל הגאון חכם צבי בתשובה סימן מ"ו חולק אפילו ככהאי גונא, וכתב דלא מבעיא לדעת הש"ך והט"ז דמתירין להורות היתר במראה ירוק בעודו לת, לדידהו ודאי מוכח דאפילו אם נשתנה לאחר שנתייבש טהורה, דהא אמרינן ביבמות סוף פרק י' דמתורות דף פ"ז ע"כ אמר ליה רב יהודה דאסאקתא לרובא, לא נעשה מתים כחיים לענין יבום מקל וחומר (פירוש, דהא קיימא לן אם מת אחיו ויש לו בן אין אשתו זקוקה ליבם, ואף שמת הבן ואח"כ הוה ליה כחי לענין דאינה זקוקה שוב ליבם, על זה פריך דלא נעשה מתים כחיים אלא תחזור לזיקקתה אם ימות בנה לאחר זמן), ומה במקום שעשה וולד מן הראשון כולד מן השני לפוסלה מן התרומה (דבת כהן שנשאת לישראל לא תאכל בתרומה, מת הבעל וזרע אין לה ושבח אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל, מת הבעל ולה הימנו בן לא תאכל בתרומה, וקיימא לן דאם נשאת בתחלה ומת ולה הימנו בן ואח"כ ניסת לישראל אחר ומת ואין לה ממנו בן, אף על גב דמן השני אין לה בן עשו וולד מן הראשון כולד מן השני לפוסלה מן התרומה), לא עשה מתים כחיים (דהא אפילו ביש לה וולד הימנו דאמרינן לא תאכל [בתרומה] היינו כל זמן שהוא חי, אבל אם אח"כ מת בנה תורת לבית אביה), מקום שלא עשו וולד מן הראשון כולד מן השני לפטרה אם היבום (שאם ניסת מתחלה לראובן ומת ויש לה הימנו בן ואח"כ ניסת לשמעון ומת בלא בנים אפילו הכי זקוקה ליבום לאחיו של שמעון, ולא נפטרה מהיבום בשביל הולד מן הראשון), אינו דין שלא נעשה מתים כחיים, תלמוד לומר [משלי ג, יז] דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. פירש רש"י, וזו שהיה לה בן ולא נזקקה ליבם, וניסת לשוק ומת בנה, אם תאמר תתלוץ ^[דרוש] הרי מתגנה על בעלה, הלכך על כרחך בן אין לו בשעת מיתה קאמר, והרי יש לו, עכ"ל. אף אנו נאמר (דס) דאם איתא (דהוה) [דמראה] לבן או ירוק כשנתייבש ונעשה אדום בקצותיו טמאה, אין כאן דרכי נועם, שהרי אתה מתירה במראות הללו לשמש את ביתה, וזו הולכת ומשמשת ומתעברת, ולאחר כן תמצא [אודם] בקצות הכתמים הטהורים והרי שמשו באיסור והולידו בן הנה, ואין זה דרכי נועם. אלא אפילו לשיטת הב"ח שאוסר להורות עד שיתייבש, ואם כן שפיר י"ל דאם נשתנה אחר שנתייבש שהיא טמאה, וליכא בזה משום דרכיה דרכי נועם כיון שאין מתירין לה לשמש קודם שנתייבש, אפילו הכי ליתא לדברי הב"ח, דהא הב"ח דימה דבר זה למאי דאמרינן שחור אדום הוא אלא שלקה, ומנא לן לבדות מלבנו לקיים שלא נזכרו בגמרא. גם כל הלוקים שהזכירו בגמרא היינו בעוד הדם תוך הגוף, אבל כשהמראה עת צאתו מן הגוף טהור אלא שנשתנה אח"כ על הגבד, שנוי האורע עם הגבד גרמו לו להתאדם, דעינינו ראוות כשינוי בגד פשתן על הברזל וישהה שם יעשה כתם ירוק כזהב, ולפעמים נוטה לאדמימות, אף שהברזל אינו לא אדום ולא ירוק כשיתחבר עם הפשתן יולד משניהם צבע חדש נוטה לאדמימות, אף זה כן על ידי התחברות הליחות עם הפשתן ושנוי האורע גרמו לו להתאדם וטהור, עכ"ד, ע"ש [הג"ה, ועיין בשו"ת חכם צבי שם שכתב וכן כתבו ז"ל בטעם שאין בגדים צבועים מטמאים בנגעים, שמא הצבע הוליד בו כיצור אף שאין הצבע דומה לכיצור ההוא וכו', ע"ש. ונראה לי דאפשר דהיינו נמי טעמא דקיימא לן דבגד צבוע אינו מטמא משום כתם וכמו דמבאר בסימן ק"צ סעיף י', משום דתלינן דהצבע גרם למראה אדמומית, וכיון שכתמים דרבנן תולין להקל, ע"כ הג"ה מהרב הגדול וכו' מוהר"ר שלמה הכהן נ"י מו"ר דפ"ק ווילנא]. ועיין פלתי [תפארת ישראל ס"ק א] שדחה ראיות הש"ך וט"ז מסימן נ"ב, ושאני בני מעיים שאין כאן ריעותא דם כזה, כלל, מה שאין כן כאן דהרי דם לבן לפניך דם רזהו ואינו מהמקור ויצא דם אלא להתורה מוקירה ויצא דם אלא להתורה מוקירה דם כזה, על כל פנים איכא ריעותא דיש לחוש דלאחר שיתייבש יתגלה בהתייהו. וגם כל ראיות הט"ז והמנחת יעקב [תורת השלמים ס"ק ג] מגמרא דראו

לג (סעיף יד) **אשה שיש לה מכות ופצעים שאינה יכולה לטבול תצא מתחת בעלה**. וכתב בספר בית הלל [ס"ק א] דדוקא קודם תקנת רבינו גרשום, אבל עכשיו שנחשט חרם דרבינו גרשום שאין מגרשין אשה בעל כרחא גם בזין זה אין מגרשין בעל כרחא. ונראה דהבית הלל אויל לטעמיה שכתב כן גם כן באבן העזר סימן ע"ט גבי לקתה חולי ארוך שיכול הבעל לומר לה הרי גיטך וכתובתך, דלפי חרם רבינו גרשום אינו יכול לומר כן ולגרשה בעל כרחא. אבל לפי מה שכתב שם הבית שמואל [ס"ק ד] דאפילו בזמן הזה יכול לגרשה בעל כרחא, וכן כתב החלקת מחוקק שם [ס"ק ג], הוא הדין כאן מכות אשה יכולה לטבול בעל כרחא, דלא גרע מחלתה דבאבן העזר. ועוד, דכיון דאינה יכולה לטבול ויבטל מפריה ורביה וגם יעמוד בלא אשה, אפשר בדמקום מצוה כי האי כולי עלמא מודים דלא תיקן רבינו גרשום. ועיין באבן העזר סימן א' [סעיף ג בהגה] וסימן קי"ט [סעיף ו בהגה]:

לד (ש"ע סעיף יד) **אשה שיש לה מכות ופצעים שאינה יכולה לטבול תצא מתחת בעלה כדי שלא יתבטל מפריה ורביה**. והב"ח [אה"ע סימן עט] ^[1] כתב, בזמן הזה שיש חרם רבינו גרשום מאור הגולה אינו יכול לכופה לקבל גיטה אלא שטטור ממוזנות, ע"כ. [הג"ה]. לא אמנע טוב מה שמצאתי כתוב בהאי פנקס ישן על סימן זה, הלכות נדה סימן קפ"ז סעיף ט', הפחידה ונפל ממנה חזרת דם מותרת לבעלה, ובזמן הזה אין מתירין על ידי רפואה זו, ומיהו אין מוציאין אותה מבעלה אחר רפואה זו עד שתבעל ותחזור לקלקלה, ע"כ. ופירש הש"ך [ס"ק טז] וז"ל, כלומר אין לעשות רפואה זו לכתחלה להתייהו על ידי כן, אי נמי שאם נהגרשה ואחר כך עשתה רפואה זו אין מחזירין להנשא, אבל בדיעבד שעשתה רפואה זו בעודה תחת בעלה אין מוציאין אותה מבעלה, עכ"ל הש"ך. והנה לשון הש"ך אין מחזירין משמע דאבעל ראשון קאי, ומקשה בספר תורת השלמים [ס"ק כת] דאין שייך לומר אין מחזירין בזמן הזה, הא בלאו הכי המגרש אשתו מחמת רואה דם מחמת תשמיש אסור להחזירה עולמית אפילו נתרפאה ודאי כמבואר באהע"ו סימן י"ד ובטור סימן קי"ז. ואולי טעות סופר נפל בספרי הש"ך, וצ"ל במקום מחזירין, מתירין. ופירושו, שאין מתירין אותה לעלמא על ידי רפואה זו, עכ"ד. יע"ש. ונראה לענ"ד שדברי הש"ך ברורים בלי שום הג"ה, דהנה הטעם דאין מחזירין אף דהדר איתקנה איתא בסוף פרק קמא דנדה נ"ב, בן דוימנא דהדר

3. * מרדכי [שם] (נפשוט):
 (*) אע"ג דקיימא לן
 כבית הלל [שם יט, א]
 דמטריין כמימי צמר
 ללי וכמימי תלתן, כיון
 שהם נוטים למראה
 אדמומית ואין אנו
 נקיים במראות
 מטמאין להם, ולא
 מטריין אלא לנן וירוק
 משום דלית להו נטיה
 לאדמומית כלל [כ"י עמוד
 מא ד"ה ומ"ש ואין]:
 ג. טור [עמוד מא] וכן
 כתב הרמב"ם בפרק ה'
 [מאסורי ביאה הלכה ו'
 רמב"ן הלכות נדה פ"ג הלכה
 ג]:
 ג. * דברי עשמו [כ"י עמוד
 מא סוף ד"ה וכתב] דלא
 כתורות הדשן סימן רמ"ו
 דמגמגם בזה:
 ד. בריתא שם דף כ'
 ע"כ. וכתב הרשב"א
 [תורת הבית ריש ב' וזכר
 ג, א] דאין מחזיקין אותה
 במשקלת לפי שהמורה
 האמינתה דכתיב [ויקרא
 טו, כח] וספרה לה
 [כמוצות עב, א] וכן אין
 מחזיקין אותה בטועה
 דמיונות מן הסמס:
 ה. טור [עמוד מג] וכן
 כתב הרשב"א בתורת
 הבית [שם] מנהא
 דאיבעיא שם בגמרא
 [נדה כ, ג] מה טיבה איש
 פלוני חכם וכו' ולא
 אפסטה:
 ו. שם דלילמא כי היכי
 דלדין לא איבר לן ולא
 יכלינן למיקם עלה אידי
 נמי לא קים לה וסברה
 מה וכו':

ד. בריתא שם דף כ'
 ע"כ. וכתב הרשב"א
 [תורת הבית ריש ב' וזכר
 ג, א] דאין מחזיקין אותה
 במשקלת לפי שהמורה
 האמינתה דכתיב [ויקרא
 טו, כח] וספרה לה
 [כמוצות עב, א] וכן אין
 מחזיקין אותה בטועה
 דמיונות מן הסמס:
 ה. טור [עמוד מג] וכן
 כתב הרשב"א בתורת
 הבית [שם] מנהא
 דאיבעיא שם בגמרא
 [נדה כ, ג] מה טיבה איש
 פלוני חכם וכו' ולא
 אפסטה:
 ו. שם דלילמא כי היכי
 דלדין לא איבר לן ולא
 יכלינן למיקם עלה אידי
 נמי לא קים לה וסברה
 מה וכו':

ציונים לרמ"א
 עם ציונים מהש"ך
 קפח * מרדכי שבועות
 רמז תשלח:
 ב. ב"י [עמוד מא ד"ה
 וכתב] וטור [שם]:
 ג. תרומת הדשן סימן
 רמ"ו:

נקודות הבספ
 קפח א [פ"ו פ"ק א] אותו
 שאברה ב"י לשונו
 מנומנס, ולשונו לומר אותו
 שהיא אומרת עליו מה
 ראיתי, אם הוא ירוק אי"כ
 גם אותו שאברה הוא
 ירוק:

ד. השערה. או אחרת, או חלומן בינה, כן הוא בפוסקים. ועיין
 לעיל סימן ל"ח ס"ק א' ב': ה בשון אשכנזי ב"ר. וכל
 שכן גר"ן שהוא כעשבים: [עין לקמן סימן ק"ץ. צראה
 הסימן: ז אין סומכין. וכן אשה זו שמסופקת בדם שלה אין
 לה לסמוך על חזרתה שהראתה
 לה דמה ואמרה לה כדם זה שלך
 הראתי גם אני לפלוני חכם וטהר,
 כן פירש רש"י [נדה כ, ג ד"ה מה
 טיבה] ומציאו הב"מ [עמוד מז ד"ה
 ומ"ש אצל]. מיהו משמע דאם
 אומרת דם זה או כהם זה טיבה
 לי החכם נאמנת, והכי אמרינן
 בפרק המדיר [כמוצות עב, א], וכן
 משמע לעיל סימן קפ"ה סעיף ג'
 בהג"ה. כתבו המוספות סוף
 פרק כל היד [נדה כ, ג ד"ה כל
 דיכול לראות דמי אשתו, ומציאו
 מהרש"ל בהגהותיו [על הטור], וכן
 כתב האגודה שם [סימן יא]:
 אומרת חכם פלוני טיבה לי כיוצא בזה (ד) ז [אין (ב) סומכין עליה:

דיבור ראשון] חומרא אחת דכשיצאו מראה ירוק ולבן לפני המורה בעודו לח לא יורה זו דבר עד שיתייבש, דלפעמים אחר שיתייבש
 ימנא אדום בקלותו, ע"כ. ודבריו תמוהים, דאם כן מה זה שאמרו בסימן קפ"ו [סעיף ג] צראה שאין לה וסת שדדוק עמה לפני
 תשמיש, מה תועיל הדדיקה * כיון שצריכה להמתין עד שיתייבש ובעודה לח אינה יודעת כלום לפי דבריו. ותו קשה מתלמוד ערוך,
 שצדוק פרק כל היד [שם כ, ג] מציא ברייתא שאמרה בפירוש לא יאמר חכם אילו היה לח היה ודאי טמא, אלא אמרינן אין לו לדיין
 אלא מה שענינו רואות, ואם כן הוא הדין להיפך אין לו אלא מה שענינו רואות כשהוא לח, ומנא לן לחלק מסבא. ותו, דזהדיא
 אמרינן שם רבי ראה דם צלילה וטימא אותו, וציוס וטיהר, המתין שעה אחת חזר וטימא, אמר אזי לי שמא טעיתי, ופרכינן שם
 שמא טעיתי ודאי טעה, ופירש רש"י קא סלקא דעתך דציוס טיבה אותו ואחר כך לא חזר ורואהו אלא מאליו חזר בו וטימא אותו,
 דסבר שמא אמש טמא הוה ועכשיו שיבש נשתנה ממראיתו ואילו היה לח כשתחלתו היה נראה טמא, לפיכך חזר בו ממה שטיהר,
 ועל זה אמר אחר כך שמא טעיתי במה שחזרתי וטמאתי הואיל ומראהו עכשיו טהור, ועל כן פריך דודאי טעה דמניא לא יאמר
 חכם כו'. הרי לפנינו דלפי זה ראה רבי הדם צלילה כשהוא לח, ולא היה חש לראותו בעודו לח שמא עכשיו נראה לו טהור ולמחר
 יראה לו טמא כשיתייבש, וזהו סברא קיים אף לדברי המסקנא שם, אלא פשוט שלא חיישינן לזה, דגם צוה אין לדיין אלא מה שענינו
 רואות. ואין לומר דרבי לא ראה כשהוא לח אלא לחומרא, אם יראה טמא יטמא אותו, אבל לא להיפך לקולא, זה אינו, דהא אמרינן
 רבי ראה דם צלילה, משמע דראה אותו להורות בו דתם מה לעשות, הן לטהר הן לטמא אותו. ותו, דרש"י פירש שם [ד"ה מעיקרא]
 דרבי לטעמיה דאמרינן רבי צדק לאור הנר, ואי סלקא דעתך דלא ראה אלא כדי להחמיר למה תלכו רש"י בזהאי דצדק לאור הנר
 שהיא צדיקה מעלייתא אפילו לקולא, וכאן לא הוה אלא להחמיר, אלא צדק שראהו אפילו לקולא אם יהיה נראה לו לקולא, ולא חש
 צוה שהיה עדיין לח. ועוד ראיה מסימן נ"צ לעיל דכתב הטור [עמוד ש"ג] בנפלה בזהמה לאור דאם נשתנה המראה אחר ששלקן
 טריפה, ומכל מקום מותר לאכלו כליוין ולא חיישינן שמא אם שלקן היו משתנים, והטעם פירש רש"י בגמרא [חולין נ, ג ד"ה לא
 מחזיקין] דלא מחזיקין ריעותא היכא דלא מנכר ריעותא בזהדיא, והוא הדין נמי הכא, וקל וחומר הוא כאן דאין כאן ריעותא כלל
 בעודו לח. על כן נראה דלית מאן דחש לאותה חומרא שלא לראות כשהוא לח: (ב) סמיכות והוא עב. מבואר צ"כ [עמוד מא
 ד"ה ודע] דאפילו אם אינו לבן לגמרי, אלא כמראה בגד לבן שנפל עליו אצק שהוכה לצותו, מותר, דאין שחרורית מה צא ממראה
 אדמומית: (ג) או ירוק. פירוש, * אותו שאברה: (ד) אין סומכין עליה. לפי שאפשר שיש לה ספק וסברה שהוא טהור,
 כיון שיש ריעותא לפנינו, שגם לנו יש ספק:

ערך להם להדריק"ש
 קפח סוף סעיף א [מראות הל"ו מהורה]. יכול אדם לראות דמי אשתו, תוספות נדה דף (כ"ב) [כ ע"ג ד"ה לן]:
 ביאור הגר"א
 [ו] [נהגין וכן מראה כו'. כנזכר לעיל [ס"ק אב], וכמו שאמרו שם מ"א ב'
 חמשה דמים כו': [ז] [ש"י] ואפילו יש בו. ממה שאמרו שם כ"א א'
 בחתיכה: [ח] ואפילו הרגישה כו'. בהרגשה אינה טמאה מדאורייתא אלא
 עם דם. ולא דמי למה שכתב בריש סימן קי"ך, דכאן ההרגשה הוא בשביל הדם זה:

אוצר מפרשים
 ב (פ"ו פ"ק א) וב"ש שכן הלבן שאינה נוטה כלל לאדמומית
 ומו"ח ז"ל כתב שמצא בכתבים בשם מהר"י מרגלית שהאשה שיצאה ממנה
 סמיכות לבן ועב לאחר שחצצה במרחץ כמו שמים ושלא שעות היא טמאה שדרך
 הדם להתלבן מחמת רחיצה. עיין בתשובת (השם של התשובה היה נמחק בכתבו
 ולא היה ניכר) [ש"ת מהר"ם מוהנבוג] דפוס פראג סימן ש"ע ז"ל, ועל הכתמים
 לבנים שהגשים מוצאות היה מהר"ר שמשון מטורייש אוסר אותה לבעלה מטעם
 דשמא בשעה שיצאו אדומים היו. ועוד, דלא ידעין מהו כמימי בשר צלי. ואני
 שאלתי מן הר"ר משה ואחי הר"ר יצחק והתירו בלי גמגום: (חדושי הגרשני)
 ג (שם) עוד המציא מו"ח ז"ל חומרא אחת. דכשיבאו מראה ירוק ולבן לפני
 המורה בעודו לח לא יורה בו דבר עד שיתייבש דלפעמים אחר שיתייבש ימצא

קפח (א) וב"ש שכן הירוק כו'. וכל שכן הלבן שאינה נוטה
 כלל לאדמומית. ומו"ח ז"ל [כ"ח עמוד מ ד"ה ומנא] כתב
 שמנא בכתבים בשם מהר"י מרגלית שהאשה שיצאה ממנה סמיכות
 לבן ועב לאחר שחצצה במרחץ כמו שמים ושלא שעות היא טמאה,
 שדרך הדם להתלבן מחמת רחיצה
 כו'. ודברים תמוהים הם, שלא
 נמצא בתלמוד ובפוסקים רמז
 מזה, ולא מר צד רב אשי חתום
 עליה שצאו דברים אלו מפי
 מהר"י מרגלית, ובגמרא [נדה
 יט, א] אמרינן על מראה שחור
 שהוא אדום אלא שלקה, ואם
 איתא לסבא זאת היה לו לומר
 רבותא טפי דאפילו צלובן אשכחן
 לפעמים שלקה, וכן מבואר לקמן
 בסעיף זה דמחיר צלובן בסמיכות
 והוא עב ולא מחלק בין אם רחצה
 בחמין קודם לזה, אלא דבר זה
 חומרא יתירא היא, והמחמיר
 יחמיר לעצמו ולא יורה כן לאחרים
 כלל, כן נראה לענ"ד. י עוד
 המציא מו"ח ז"ל [שם עמוד מא
 דיבור ראשון] חומרא אחת דכשיצאו מראה ירוק ולבן לפני המורה בעודו לח לא יורה זו דבר עד שיתייבש, דלפעמים אחר שיתייבש
 ימנא אדום בקלותו, ע"כ. ודבריו תמוהים, דאם כן מה זה שאמרו בסימן קפ"ו [סעיף ג] צראה שאין לה וסת שדדוק עמה לפני
 תשמיש, מה תועיל הדדיקה * כיון שצריכה להמתין עד שיתייבש ובעודה לח אינה יודעת כלום לפי דבריו. ותו קשה מתלמוד ערוך,
 שצדוק פרק כל היד [שם כ, ג] מציא ברייתא שאמרה בפירוש לא יאמר חכם אילו היה לח היה ודאי טמא, אלא אמרינן אין לו לדיין
 אלא מה שענינו רואות, ואם כן הוא הדין להיפך אין לו אלא מה שענינו רואות כשהוא לח, ומנא לן לחלק מסבא. ותו, דזהדיא
 אמרינן שם רבי ראה דם צלילה וטימא אותו, וציוס וטיהר, המתין שעה אחת חזר וטימא, אמר אזי לי שמא טעיתי, ופרכינן שם
 שמא טעיתי ודאי טעה, ופירש רש"י קא סלקא דעתך דציוס טיבה אותו ואחר כך לא חזר ורואהו אלא מאליו חזר בו וטימא אותו,
 דסבר שמא אמש טמא הוה ועכשיו שיבש נשתנה ממראיתו ואילו היה לח כשתחלתו היה נראה טמא, לפיכך חזר בו ממה שטיהר,
 ועל זה אמר אחר כך שמא טעיתי במה שחזרתי וטמאתי הואיל ומראהו עכשיו טהור, ועל כן פריך דודאי טעה דמניא לא יאמר
 חכם כו'. הרי לפנינו דלפי זה ראה רבי הדם צלילה כשהוא לח, ולא היה חש לראותו בעודו לח שמא עכשיו נראה לו טהור ולמחר
 יראה לו טמא כשיתייבש, וזהו סברא קיים אף לדברי המסקנא שם, אלא פשוט שלא חיישינן לזה, דגם צוה אין לדיין אלא מה שענינו
 רואות. ואין לומר דרבי לא ראה כשהוא לח אלא לחומרא, אם יראה טמא יטמא אותו, אבל לא להיפך לקולא, זה אינו, דהא אמרינן
 רבי ראה דם צלילה, משמע דראה אותו להורות בו דתם מה לעשות, הן לטהר הן לטמא אותו. ותו, דרש"י פירש שם [ד"ה מעיקרא]
 דרבי לטעמיה דאמרינן רבי צדק לאור הנר, ואי סלקא דעתך דלא ראה אלא כדי להחמיר למה תלכו רש"י בזהאי דצדק לאור הנר
 שהיא צדיקה מעלייתא אפילו לקולא, וכאן לא הוה אלא להחמיר, אלא צדק שראהו אפילו לקולא אם יהיה נראה לו לקולא, ולא חש
 צוה שהיה עדיין לח. ועוד ראיה מסימן נ"צ לעיל דכתב הטור [עמוד ש"ג] בנפלה בזהמה לאור דאם נשתנה המראה אחר ששלקן
 טריפה, ומכל מקום מותר לאכלו כליוין ולא חיישינן שמא אם שלקן היו משתנים, והטעם פירש רש"י בגמרא [חולין נ, ג ד"ה לא
 מחזיקין] דלא מחזיקין ריעותא היכא דלא מנכר ריעותא בזהדיא, והוא הדין נמי הכא, וקל וחומר הוא כאן דאין כאן ריעותא כלל
 בעודו לח. על כן נראה דלית מאן דחש לאותה חומרא שלא לראות כשהוא לח: (ב) סמיכות והוא עב. מבואר צ"כ [עמוד מא
 ד"ה ודע] דאפילו אם אינו לבן לגמרי, אלא כמראה בגד לבן שנפל עליו אצק שהוכה לצותו, מותר, דאין שחרורית מה צא ממראה
 אדמומית: (ג) או ירוק. פירוש, * אותו שאברה: (ד) אין סומכין עליה. לפי שאפשר שיש לה ספק וסברה שהוא טהור,
 כיון שיש ריעותא לפנינו, שגם לנו יש ספק:

דיבור ראשון] חומרא אחת דכשיצאו מראה ירוק ולבן לפני המורה בעודו לח לא יורה זו דבר עד שיתייבש, דלפעמים אחר שיתייבש
 ימנא אדום בקלותו, ע"כ. ודבריו תמוהים, דאם כן מה זה שאמרו בסימן קפ"ו [סעיף ג] צראה שאין לה וסת שדדוק עמה לפני
 תשמיש, מה תועיל הדדיקה * כיון שצריכה להמתין עד שיתייבש ובעודה לח אינה יודעת כלום לפי דבריו. ותו קשה מתלמוד ערוך,
 שצדוק פרק כל היד [שם כ, ג] מציא ברייתא שאמרה בפירוש לא יאמר חכם אילו היה לח היה ודאי טמא, אלא אמרינן אין לו לדיין
 אלא מה שענינו רואות, ואם כן הוא הדין להיפך אין לו אלא מה שענינו רואות כשהוא לח, ומנא לן לחלק מסבא. ותו, דזהדיא
 אמרינן שם רבי ראה דם צלילה וטימא אותו, וציוס וטיהר, המתין שעה אחת חזר וטימא, אמר אזי לי שמא טעיתי, ופרכינן שם
 שמא טעיתי ודאי טעה, ופירש רש"י קא סלקא דעתך דציוס טיבה אותו ואחר כך לא חזר ורואהו אלא מאליו חזר בו וטימא אותו,
 דסבר שמא אמש טמא הוה ועכשיו שיבש נשתנה ממראיתו ואילו היה לח כשתחלתו היה נראה טמא, לפיכך חזר בו ממה שטיהר,
 ועל זה אמר אחר כך שמא טעיתי במה שחזרתי וטמאתי הואיל ומראהו עכשיו טהור, ועל כן פריך דודאי טעה דמניא לא יאמר
 חכם כו'. הרי לפנינו דלפי זה ראה רבי הדם צלילה כשהוא לח, ולא היה חש לראותו בעודו לח שמא עכשיו נראה לו טהור ולמחר
 יראה לו טמא כשיתייבש, וזהו סברא קיים אף לדברי המסקנא שם, אלא פשוט שלא חיישינן לזה, דגם צוה אין לדיין אלא מה שענינו
 רואות. ואין לומר דרבי לא ראה כשהוא לח אלא לחומרא, אם יראה טמא יטמא אותו, אבל לא להיפך לקולא, זה אינו, דהא אמרינן
 רבי ראה דם צלילה, משמע דראה אותו להורות בו דתם מה לעשות, הן לטהר הן לטמא אותו. ותו, דרש"י פירש שם [ד"ה מעיקרא]
 דרבי לטעמיה דאמרינן רבי צדק לאור הנר, ואי סלקא דעתך דלא ראה אלא כדי להחמיר למה תלכו רש"י בזהאי דצדק לאור הנר
 שהיא צדיקה מעלייתא אפילו לקולא, וכאן לא הוה אלא להחמיר, אלא צדק שראהו אפילו לקולא אם יהיה נראה לו לקולא, ולא חש
 צוה שהיה עדיין לח. ועוד ראיה מסימן נ"צ לעיל דכתב הטור [עמוד ש"ג] בנפלה בזהמה לאור דאם נשתנה המראה אחר ששלקן
 טריפה, ומכל מקום מותר לאכלו כליוין ולא חיישינן שמא אם שלקן היו משתנים, והטעם פירש רש"י בגמרא [חולין נ, ג ד"ה לא
 מחזיקין] דלא מחזיקין ריעותא היכא דלא מנכר ריעותא בזהדיא, והוא הדין נמי הכא, וקל וחומר הוא כאן דאין כאן ריעותא כלל
 בעודו לח. על כן נראה דלית מאן דחש לאותה חומרא שלא לראות כשהוא לח: (ב) סמיכות והוא עב. מבואר צ"כ [עמוד מא
 ד"ה ודע] דאפילו אם אינו לבן לגמרי, אלא כמראה בגד לבן שנפל עליו אצק שהוכה לצותו, מותר, דאין שחרורית מה צא ממראה
 אדמומית: (ג) או ירוק. פירוש, * אותו שאברה: (ד) אין סומכין עליה. לפי שאפשר שיש לה ספק וסברה שהוא טהור,
 כיון שיש ריעותא לפנינו, שגם לנו יש ספק:

ערך להם להדריק"ש
 קפח סוף סעיף א [מראות הל"ו מהורה]. יכול אדם לראות דמי אשתו, תוספות נדה דף (כ"ב) [כ ע"ג ד"ה לן]:
 ביאור הגר"א
 [ו] [נהגין וכן מראה כו'. כנזכר לעיל [ס"ק אב], וכמו שאמרו שם מ"א ב'
 חמשה דמים כו': [ז] [ש"י] ואפילו יש בו. ממה שאמרו שם כ"א א'
 בחתיכה: [ח] ואפילו הרגישה כו'. בהרגשה אינה טמאה מדאורייתא אלא
 עם דם. ולא דמי למה שכתב בריש סימן קי"ך, דכאן ההרגשה הוא בשביל הדם זה:

אוצר מפרשים
 ב (פ"ו פ"ק א) וב"ש שכן הלבן שאינה נוטה כלל לאדמומית
 ומו"ח ז"ל כתב שמצא בכתבים בשם מהר"י מרגלית שהאשה שיצאה ממנה
 סמיכות לבן ועב לאחר שחצצה במרחץ כמו שמים ושלא שעות היא טמאה שדרך
 הדם להתלבן מחמת רחיצה. עיין בתשובת (השם של התשובה היה נמחק בכתבו
 ולא היה ניכר) [ש"ת מהר"ם מוהנבוג] דפוס פראג סימן ש"ע ז"ל, ועל הכתמים
 לבנים שהגשים מוצאות היה מהר"ר שמשון מטורייש אוסר אותה לבעלה מטעם
 דשמא בשעה שיצאו אדומים היו. ועוד, דלא ידעין מהו כמימי בשר צלי. ואני
 שאלתי מן הר"ר משה ואחי הר"ר יצחק והתירו בלי גמגום: (חדושי הגרשני)
 ג (שם) עוד המציא מו"ח ז"ל חומרא אחת. דכשיבאו מראה ירוק ולבן לפני
 המורה בעודו לח לא יורה בו דבר עד שיתייבש דלפעמים אחר שיתייבש ימצא

מחצית השקל

הדם בעורו לת וטיהרו במראה לבן וירוק יש לדחות, דבומנם שהיו בקיאינ במראות הדמים להבחין ולהכיר, עד שבריה היו יודעים אם דם חימוד, פשיטא דהיו יכולין לראות בלח כמו ביבש, ביום כמו בלילה, כי תיכף היו יודעים אם יש בו תערובת אדום אלא שלחות הלבנה חופף עליו או לא, אבל אנן דלא בקיאינ להבדיל בין דם לדם אפשר דכל מה שיש לחוש להחמיר חיישינן, וסיים וז"ל, אבל מכל מקום כיון דאין להבחי"ח ראיות, מנלן להחמיר דבר שלא נמצא בפוסקים, ומכל מקום הכל לפי ראות עיני המורה, ובין תבין קצת אשר לפניך, ולא יהיה דעתך קלה באיסור כרת, עכ"ל. ודבר נפלא על שלא הביא תשובת חכם צבי הנ"ל, שהרי בסימן קפ"ו ס"ק ה' הביא תשובה זו. וגם מה זאת התבונה אשר לו להבין בענין זה. וכתב עוד הט"ז בס"ק א' בשם הב"ח, שכתב בשם מהר"י מרגליות באשה שיצאה ממנה סמיכות לבן ועב לאחר שרחצה במרחץ כמו ב' וג' שעות, היא טמאה, שדרך הדם להתלבן מחמת רחיצה, ושמהיא טעמא ניהגות הנשים שלא לרחוץ בעת לבונה, שע"י המרחץ אפילו אם תראה סמיכות לבן ועב תהיה טמאה וסותרת השבועה

[ד] **השעוה**. או אחרוג או חלמון צינא, לשון פוסקים: [ה] **אין סומכין ע"יה**. לשון הרשב"א [מורה הנדב"ח פ"ב ז, א] דלמלא כי היכי לדלידן לא אחרצור [ולא יכלינן למיקס עליה] א' איהי נמי לא קיס עליה (ולא יכלינן למיקס עליה), וסברה מה היה, ואינו, עכ"ל. והוצא צ"י [עמוד מז ד"ה אגף]. ולפי זה נראה דאם האשה מציאה דם הראשון ואומרת זה שהוא כזה טיהר לי פלוני חכם דנאמנת, דהרי אנו רואין שאינה טועה צדמינות. אך מסוגיא דש"ס סוף פרק כל היר [נדה כ, ג] מוכח דאף כהאי גוונא אינה נאמנת, דאם לא כן אמאי לא מתרץ הש"ס הכס עובדא דילמא הכי. וגם לשון רש"י שם משמע דכל היכא דהדס לפנינו אין סומכין על נאמנות האשה, וז"ע: [סוף למנחה] ועיין שם במוספות צסגו"א זו [נ"ה גל] דנאמן המכס לראות דמי אשמו כדי לטהרה, וכן כתב הר"ש צפירוש המשניות סוף פרק ז' דנעשים, וכן הסכמת האחרונים. ועיין לקמן סימן קנ"ה ס"ק (ו') [ז], [ע"נ]:

היה המרחץ אפילו אם תראה סמיכות לבן ועב תהיה טמאה וסותרת השבועה אבל הט"ז חולק, שלא נמצא בש"ס, ופוסקים רמז, ולא מר בר רב אשי חתים עליה שבאו דברים אלו מפי מהר"י מרגליות, לכן המחמיר יחמיר לעצמו ולא יורה לאחרים כלל, ע"ש: (פ"ק ד) **השעוה כו'**, ועיין **ע"צי סימן ז"ח כו'**. דיש עוד מראות גע"ל, כגון כישות או כנף של טווס, או כהורקת פני החולה שקורין גע"ל זוכט: (פ"ק ה) **ב"שון אשכנו כו'**, **וכ"ז שכן גר"י כו'**. על כרחך צריך לומר שלא היה כתוב בנוסחאות השי"ך בשולחן ערוך מה שכתוב לפנינו וכל שכן הירוק ככרתי או כעשבים, דאם לא כן מה מוסיף על דברי השו"ע: (פ"ק ו) **עיין אקמן כו'**, **בראש הסימן**. ר"ל, שהיא טמאה שאני אומר דם יצא כתרדל ונתקנת או נאבד, היינו היכא דליכא למתלי במידי אחרנא, מה שאין כן בנידון דידן שכתב המחבר הרגיש שנתפת מקורה ובדקה מיד ומצאה מראות הללו, דאיכא למתלי בהרגשה שהיתה מאותן מראות, משום הכי טהורה: (פני"ב ב) **אב"א א' הביאה אפנינו כו' אין סומכין ע"יה**. הוא אכעיא דלא אפשרטא בש"ס נדה דף כ' ע"ב, איבעיא להו כזה טיהר איש פלוני חכם מהו כו', וקימא לן לחומרא דלא מבעיא כשנתחיק דם לפנינו בטמא והיא אומרת חכם פלוני טיהר לי, כיוצא בזה ודאי משקרה, אלא אפילו נסתפקנו אם הוא טמא או טהור גם כן אין סומכין עליה, דהא ספק שלנו אם הוא נוטה לאדמימות או לא, משום הכי אמרינן דלמא כי היכי לדלידן איכא ספיקא איהי נמי לא קיס לה וסברה דדמי לדם זה שטיהר פלוני חכם, ובאמת אינו דומה, שאותו דם לא היה נוטה לאדמימות ודם זה נוטה לאדמימות, משום הכי אין סומכין עליה: (פ"ק ז) **אין כו'**, **אין א"ה אסמך**. דוספרה לה [ויקרא טו, כח], לעצמה משמע נאמנת, ולא על חברתה: **כן פירש רש"י כו'**, ר"ל, על האי אכעיא הנ"ל [סעיף ב] כזה טיהר לי פלוני חכם מהו, פירש רש"י מהו שתסמך עליה חברתה שהראתה דמה לזו ואמרה לה כדם זה שלך הראתי גם אני לפלוני חכם וטיהר. וכתב הב"ח ואין להקשות על רש"י מאי דוחקיה לפרש כן ולא פירש האכעיא כהיש אומרים, ד"ל דהוקשה לי רש"י אי סלקא דעתך דהאכעיא היא כשהביאה דם לפנינו לשאול עליו והתקונה בטמא או נסתפקנו עליה, והיא אומרת חכם פלוני טיהר לי כזה, אם כן למה באה לשאול עליו לחכם, הלא כבר הגיד לה אותו החכם שהיא אומרת משמו שדם כזה טהור. אבל לפירוש רש"י ניתא, דבאמת אותה אשה אין לה שאלה, אלא אומרת כן לאשה אחרת שהראתה לה דם כזה. מיהו לא פליגי היש אומרים עם רש"י רק בפירוש האכעיא, אבל לדינא לא פליגי אהדדי, אלא שניהם אמת, הדין היוצא מפירוש היש אומרים וכן הדין היוצא מפירוש רש"י: **מיהו כו' נאמנת כו'**, ר"ל, לגבי בעלה: **בפרק המדיר כו'**, דאמרינן שם [נא, ב] משמשוהו נדה יוצאת בלא כתובה, ופריך הש"ס [נב, א] היכי דמי, אי ידיע שהיא נדה היכי שימש, אי דלא ידע נסמך עלה שאינה נדה, דכתיב וספרה לה לעצמה, ומשני כגון דאמרה ליה פלוני חכם טיהר לי את הכתם ואזל שילייה לחכם ואשתכח שיקרא, דאינה נאמנת והוי משמשוהו נדה, והאי דינא מבוואר לעיל סימן קפ"ה סעיף ג' בהג"ה באם אומרת פלוני חכם טיהר לי את הכתם והתכם אמור שמשקרת שהתכם נאמן, אם כן משמע כל שהתכם אינו לפנינו ומכחישה נאמנת לומר לבעלה דם או כתם זה טיהר לי חכם:

פתחי תשובה

(ג) **השעוה**. עיין באר היטב [ס"ק א] מה שכתב עוד המציא הב"ח כו'. ועיין במנחת יעקב [תורת השלמים ס"ק ג] ובסדרי טהרה [ס"ק ב] שגם הם חלקו על הב"ח, וגדולה מזו כתב בתשובות חכם צבי סימן מ"ו דאפילו אם ראה המורה כשהיה לח והיה לו מראה טהור, ואחר כך כשנתייבש נמצא מראה טמא, טהור, **ואולינן תמיד בתר יציאה מן הגוף הן לטמא או לטהר, ע"ש**. ועיין בתשובות שבות יעקב חלק ב' סימן ע"ד שחלק עליו בזה, אך כתב הסדרי טהרה שאין ראיתו מוכרחת. גם החוות דעת [ביאורים ס"ק א; חידושים ס"ק ג] הסכים עם החכם צבי בזה. ועיין בשאלת יעב"ץ חלק א' סוף סימן י"ב שכתב דמסתפי למעבד עובדא כדעת אביו ז"ל, **ודעתו להחמיר דכי איתרמי דהדר למראה טמא אחר שיבש יש להורות דטמאה, ואע"ג דכבר הורה בו להיתרא, ולילולא לא חיישינן, ומביא ראיא למעיל סימן נ"ב סעיף ג' גבי הוריקו ע"י שלק דאמרינן איגלי בהתתייהו, וכל שכן הכא דלא עביד ביה מעשה, ע"ש**. ומה שכתב הבאר היטב [שם] לא הבנתי כו', עיין בספר נחלת עזריאל בנדה דף כ' [נע"ב] בד"ה ר"ב ראה, שכתב דאינו השגה, ע"ש. אך לעני"ד בלאו הכי אין מובנים לי דברי הט"ז בזה, שהרי בסימן קפ"ו שם אין צריך לראות בלילה כלל, כמו שכתב הרמ"א שם [סעיף ב], אלא בדדיקה היא שתדע למחר, עיין באר היטב שם ס"ק ב'. ומצאתי בחוות דעת [ביאורים הנ"ל] שהרגיש בזה. נוצריך לומר דסבירא ליה להט"ז דהרמ"א שם קאי רק אבדיקה שלאחר שמיש, וכמו שכתבתי שם ס"ק ג' בשם תשובה מאהבה שנסתפק בזה: (ד) **מיד**. היינו בתוך שיעור וסת (המבוואר לקמן סימן ק"ץ סעיף ז"א), חוות דעת [חידושים ס"ק ה; ביאורים ס"ק ב] [ועיין מה שכתבתי לקמן סימן ק"צ ס"ק ה' ודו"ק]: (ה) **מראות הצ"ח טהורה**. עיין בתשובות גבעת שאול סימן ס"ז באשה שהרגשה שנפתח מקורה ובדקה תיכף בחלוקה ומצאה כתם גדול במראה הטהור, רק שבתוך הכתם היה כמו נקודה אדומה קטנה כמו טפת חרדל, והחלוק ההוא לא היה בדוק, ויש לספק אם לתלות הרגשה במראה טמא כמו במראה טהור, או לתלות המראה טמא בדם מאכולת כיון שהוא פחות מכגריס, והרגשה במראה טהור לבד. וכתב דטהורה, דתלינן הרגשה במראה טהור והדם במאכולת, עיין שם באורך. ושם בסופו כתוב בשם הגאון מהר"ר מרדכי ז"ל מטקטין שפקפק בפסק זה. ועיין מה שכתבתי לקמן סימן ק"צ ס"ק ו':

(ו) **סומכין ע"יה**. עיין באר היטב [ס"ק ב] מה שכתב וכן אשה כו' אין לה לסמך על חברתה כו'. ועיין בסדרי טהרה [ס"ק ג] דאפילו על עצמה אינה יכולה לסמך בזה, כגון שיודעת שכזה טיהר לה החכם, וצריכה להראות גם עתה לחכם. ועיין בתורת השלמים [ס"ק ה] שכתב דאפילו אם היא מביאה דם הראשון ואומרת זה שהוא כזה טיהר לי החכם, דאז ליכא למיחש שמא טעתה בדמינות, מכל מקום אין סומכין עליה, ע"ש. ומה שכתב הבאר היטב [שם] יכול לראות דמי אשמו, עיין בספר חכמת אדם כלל ק"ט [סעיף ו ובית אדם אות ג] שכתב דאם אירע לה שאלה בענין הטהילה אינו יכול להורות, מאחר דאיתחזק איסורא, ע"ש. ועיין בתשובות חות יאיר סימן (קכ"א) [קכב]:

ג"ליון מהרש"א

[ד] [שר"ע פ"א] **ואפ"י** יש בו סמיכות דם. כיון דהלון עיקר, מה שאין כן כשיש קצת לזון עמו, משזות חטור צית יהודה סימן ס"ח:

יורה דעה קפח הלכות נדה

תורת השלמים

[ד] **השעוה**. או אחרוג או חלמון צינא, לשון פוסקים: [ה] **אין סומכין ע"יה**. לשון הרשב"א [מורה הנדב"ח פ"ב ז, א] דלמלא כי היכי לדלידן לא אחרצור [ולא יכלינן למיקס עליה] א' איהי נמי לא קיס עליה (ולא יכלינן למיקס עליה), וסברה מה היה, ואינו, עכ"ל. והוצא צ"י [עמוד מז ד"ה אגף]. ולפי זה נראה דאם האשה מציאה דם הראשון ואומרת זה שהוא כזה טיהר לי פלוני חכם דנאמנת, דהרי אנו רואין שאינה טועה צדמינות. אך מסוגיא דש"ס סוף פרק כל היר [נדה כ, ג] מוכח דאף כהאי גוונא אינה נאמנת, דאם לא כן אמאי לא מתרץ הש"ס הכס עובדא דילמא הכי. וגם לשון רש"י שם משמע דכל היכא דהדס לפנינו אין סומכין על נאמנות האשה, וז"ע: [סוף למנחה] ועיין שם במוספות צסגו"א זו [נ"ה גל] דנאמן המכס לראות דמי אשמו כדי לטהרה, וכן כתב הר"ש צפירוש המשניות סוף פרק ז' דנעשים, וכן הסכמת האחרונים. ועיין לקמן סימן קנ"ה ס"ק (ו') [ז], [ע"נ]:

היה המרחץ אפילו אם תראה סמיכות לבן ועב תהיה טמאה וסותרת השבועה אבל הט"ז חולק, שלא נמצא בש"ס, ופוסקים רמז, ולא מר בר רב אשי חתים עליה שבאו דברים אלו מפי מהר"י מרגליות, לכן המחמיר יחמיר לעצמו ולא יורה לאחרים כלל, ע"ש: (פ"ק ד) **השעוה כו'**, ועיין **ע"צי סימן ז"ח כו'**. דיש עוד מראות גע"ל, כגון כישות או כנף של טווס, או כהורקת פני החולה שקורין גע"ל זוכט: (פ"ק ה) **ב"שון אשכנו כו'**, **וכ"ז שכן גר"י כו'**. על כרחך צריך לומר שלא היה כתוב בנוסחאות השי"ך בשולחן ערוך מה שכתוב לפנינו וכל שכן הירוק ככרתי או כעשבים, דאם לא כן מה מוסיף על דברי השו"ע: (פ"ק ו) **עיין אקמן כו'**, **בראש הסימן**. ר"ל, שהיא טמאה שאני אומר דם יצא כתרדל ונתקנת או נאבד, היינו היכא דליכא למתלי במידי אחרנא, מה שאין כן בנידון דידן שכתב המחבר הרגיש שנתפת מקורה ובדקה מיד ומצאה מראות הללו, דאיכא למתלי בהרגשה שהיתה מאותן מראות, משום הכי טהורה: (פני"ב ב) **אב"א א' הביאה אפנינו כו' אין סומכין ע"יה**. הוא אכעיא דלא אפשרטא בש"ס נדה דף כ' ע"ב, איבעיא להו כזה טיהר איש פלוני חכם מהו כו', וקימא לן לחומרא דלא מבעיא כשנתחיק דם לפנינו בטמא והיא אומרת חכם פלוני טיהר לי, כיוצא בזה ודאי משקרה, אלא אפילו נסתפקנו אם הוא טמא או טהור גם כן אין סומכין עליה, דהא ספק שלנו אם הוא נוטה לאדמימות או לא, משום הכי אמרינן דלמא כי היכי לדלידן איכא ספיקא איהי נמי לא קיס לה וסברה דדמי לדם זה שטיהר פלוני חכם, ובאמת אינו דומה, שאותו דם לא היה נוטה לאדמימות ודם זה נוטה לאדמימות, משום הכי אין סומכין עליה: (פ"ק ז) **אין כו'**, **אין א"ה אסמך**. דוספרה לה [ויקרא טו, כח], לעצמה משמע נאמנת, ולא על חברתה: **כן פירש רש"י כו'**, ר"ל, על האי אכעיא הנ"ל [סעיף ב] כזה טיהר לי פלוני חכם מהו, פירש רש"י מהו שתסמך עליה חברתה שהראתה דמה לזו ואמרה לה כדם זה שלך הראתי גם אני לפלוני חכם וטיהר. וכתב הב"ח ואין להקשות על רש"י מאי דוחקיה לפרש כן ולא פירש האכעיא כהיש אומרים, ד"ל דהוקשה לי רש"י אי סלקא דעתך דהאכעיא היא כשהביאה דם לפנינו לשאול עליו והתקונה בטמא או נסתפקנו עליה, והיא אומרת חכם פלוני טיהר לי כזה, אם כן למה באה לשאול עליו לחכם, הלא כבר הגיד לה אותו החכם שהיא אומרת משמו שדם כזה טהור. אבל לפירוש רש"י ניתא, דבאמת אותה אשה אין לה שאלה, אלא אומרת כן לאשה אחרת שהראתה לה דם כזה. מיהו לא פליגי היש אומרים עם רש"י רק בפירוש האכעיא, אבל לדינא לא פליגי אהדדי, אלא שניהם אמת, הדין היוצא מפירוש היש אומרים וכן הדין היוצא מפירוש רש"י: **מיהו כו' נאמנת כו'**, ר"ל, לגבי בעלה: **בפרק המדיר כו'**, דאמרינן שם [נא, ב] משמשוהו נדה יוצאת בלא כתובה, ופריך הש"ס [נב, א] היכי דמי, אי ידיע שהיא נדה היכי שימש, אי דלא ידע נסמך עלה שאינה נדה, דכתיב וספרה לה לעצמה, ומשני כגון דאמרה ליה פלוני חכם טיהר לי את הכתם ואזל שילייה לחכם ואשתכח שיקרא, דאינה נאמנת והוי משמשוהו נדה, והאי דינא מבוואר לעיל סימן קפ"ה סעיף ג' בהג"ה באם אומרת פלוני חכם טיהר לי את הכתם והתכם אמור שמשקרת שהתכם נאמן, אם כן משמע כל שהתכם אינו לפנינו ומכחישה נאמנת לומר לבעלה דם או כתם זה טיהר לי חכם:

באר היטב

קפח (א) **השעוה**. או אחרוג או חלמון צינא, כן כתבו הפוסקים, ש"ך [ס"ק ד]. וכתב הט"ז [ס"ק ג] דמנואר צ"י דאפילו אינו לזן לגמרי, אלא כמראה גג לזן שנפל עליו אנך שהוכה לנזינתו מותר, דאין שמריות כזה צא ממראה אדמומית. וכן כתב הש"ך [ס"ק ג]. וכתב הצ"ח שנאל כחוש שהאשה שילאה ממנה סמיכות לזן ועב לאחר שרחצה צמרנח כמו שמים ושלם שעות היא טמאה, שדרך הדס להתלזן מחמת רחצה. וכתב הט"ז [ס"ק א] שדגרינו תמיהים הם ותומרא ימירה היא זו, שלא מלינו כן צש"ס ופוסקים, והמחמיר יחמיר לעצמו ולא יורה כן לאחרים כלל. עוד המנ"ח הצ"ח תומרא אמת, דכשיצאו מראה ירוק ולזן לפני המורה צעזו לת, לא יורה זו דבר עד שימייצג, דלפעמים אחר שימייצג ימנא אדום צקאומי. והשיגו עליו הט"ז [שם ד"ה עוד] והש"ך [ס"ק ג] ופסקו דאין נוהגין כן כלל, ע"ש. ועיין בט"ז ס"ק א' שכתב דאם כן מה זה שאמרו בסימן קפ"ו באשה שאין לה וסת שתבדוק עצמה לפני שמיש, מה מוציל הבדיקה כיון שצריכה להמתין עד שיחתייבש, ובועדו לח אינה יודעת כלום, עכ"ל. לא הבנתי, הלא הבדיקה מהני באם שלא מצאה כלום, וק"ל: (ב) **סומכין**. וכן אשה זו שמופקת צדס שלה אין לה לסמך על חברתה שהראתה לה דמה ואמרה לה כדם זה שלך הראיתי גם אני לפלוני חכם וטיהר. מיהו אי אומרת דם זה או כתם זה טיהר לי החכם נאמנת. ועיין לעיל סימן קפ"ה סעיף ג' בהג"ה. וכתבו המוספות דיכול לראות דמי אשמו, ומציאס מהרש"ל, [ש"ך ס"ק ז]:

הגהות והערות

נמ

[ח] וכתב הפרי דעה צעזרי כסף אות ג שיותר נראה כי הט"ז קאי על מיצת "טהור" שזהמשך, וכן הגיה השימוש חכמים. ומה מייצבים הערת נקודות הכסף ס"ק א, שהגירסא צש"ע אשר לפני הט"ז היתה "או ירוק טהור", ולא "טהורה", וכ"ה צרוב דפוסי השו"ע הטל ממנהדורת קראקא של"ס. אמנם לפנינו מוקן ע"פ דפו"ר:

[ו] מוקן ע"פ הרשב"א והצ"י:

[ז] צספר שמוש חכמים מוחק מיצת מיד. אולם החוות דעת חידושים ס"ק ה; ביאורים ס"ק ז וד ובסימן קל ביאורים ס"ק ז מפרש דהיינו מוך שיעור וסת:

היה בלא דם, שזו אינה תולה, דקיימא לן כרבי חנינא ריש פרק המינוקא ונדה סד, ז'. וכן נראה דאם לא נדקה עצמה פעם אחת דגם כן שזו אינה תולה, וראיה לזה מנדה דף י"א ע"ז דאמרין התם שאינה צריכה להיות צודקת אחר תשמיש, וקשה דתצדוק מחשש דאימר תפסוק פעם אחת מחמת תשמיש דאינה תולה כדקאמר התם, אלא על כרחך דאף אם אינה צודקת אינה תולה, ואם כן הצדיקה אינה רק לתקנתא ידעה, ומשום זה לא שייך לחייבה בצדיקה. וכל קושית הש"ס אינה רק אם נאמר דהצדיקה היא לתומרא דידה, כעין הקושיא דתצדוק אימר נשתנו מראית דמיה, או משום שמה תקצוץ לה וסת, דהנהו צדיקות לתומרא דידה הן, מה שאין כן צדיקה זו לקולא דידה היא, ולא שייך להקשות ממנה, כן נראה לי צדור:

קפח [א] ב"ל מראה. בט"ז ס"ק א' הביא בשם ה"ח דבמראה לכן לא יורה עד שתייצש, דלפעמים אחר שתייצש

קפח א נאמנת אשה לומר בזה ראיתי ואבדתיו וכו'. וכתבו האחרונים דאשה נאמנת לומר פלוני חכם המיר לי דם זה אם אין החכם לפנינו, ע"ש. וא"כ מוכח מכאן דתלמיד חכם מותר לראות דמי אשתו, דכל שכן הוא, אם אשה נאמנת לעצמה לטהר לצעלה מכל שכן שהוא נאמן. ועיין לקמן בסיומן ש"צ שהארכתי בזה גבי צדור, עיין שם. וכן כתב ש"ך [ס"ק ז] בשם התוספות פרק כל היד [נדה כ, ב ד"ה בלן, ע"ש]:

סימן קפח

דיני מראות הדרם. וכו' ו' סעיפים:

א [א] (א) כל מראה ^(א) אדום בין אם הוא בזה הרבה או עמוק במאים ובן כל מראה שחור ואין טהור אלא מראה ^(ב) לבן ובן מראה ^(ג) ירוק אפילו במראה ^(ד) השעוה או הזהב וכל שכן הירוק כברתי או בעשבים: הגה וכן מראה שקורין בשלשן אשכנז ^(ה) כלל ירוק הוא: ואפילו יש בו סמיכות דם והוא עב הרבה ואפילו הרגישה שנפתח מקורה ^(ו) [ב] וברקה מיד ומצאה מראה הללו טהורה: הגה וכן עיקר דלא כיש מחמירין לטמאות אם יש בו סמיכות והוא עב ואם הרגישה שנפתח מקורה וצדקה מיד ולא מלאה כלום עיין לקמן סימן ק"ך:

ב א נאמנת אשה לומר בזה ראיתי ואבדתיו ואם הוא מראה לבן או ירוק טהורה אבל אם הביאה לפנינו דם והחזקנהו בטמא או אפילו נסתפקנו אם הוא טמא או טהור והיא אומרת חכם פלוני טהור לי ביוצא בזה (ו) אין ^(ה) סומכין עליה:

ימלא אדום בקלותו. ותמה עליו. ונראה לפענ"ד ליישב כל תמיהותיו, דמה שתמה מהא דסימן קפ"ו דצעי צדיקה לפני תשמיש, לא קשה כלל, דהא לא צעי צדיקה לאור הנר, רק שתצדוק ולא תעיין זו עד למחר וצדק שמהא מוכחה קיים, כמו שכתבתי שם [ביאורים סוף ס"ק ז]. ועוד, דהתם היא רק תומרא בעלמא הצדיקה, וכל מה דאפשר לתקוני מתקנין, מה שאין כן כאן דמחמירין אותה לצעלה. וגם מה שהקשה מהא דאמר לא יאמר החכם אילו היה לה היה טמא, לא קשה גם כן, דשאני התם דליכא לצדור, מה שאין כן הכא דליכא לצדור, מהיכא תיתי נמיר מספקא. גם מה שהקשה מסימן י"ז אין ראיה, דבשלמא התם כיון דנשטטה בחזקת הימר עומדת [מולין ט, ב], אין לנו להוציאה מחזקתה, מה שאין כן הכא כיון דלרגשה, ורוב דמים טמאים באשה. תדע, דאם ארגשה ולא מלאה כלום טמאה באשה. ומשום הכי צריכין צדור להוציא מהרוב, כן נראה לי ליישב תמיהותיו. והנה זה פשוט דאם צעדו לה היה טמא ונשתנה ציוצו למראה טהור, דטמאה, כדמוכח בש"ס שם להדיא בזה דרבי דאמר צלילה לא חושי שפיר, משמע דאי חושי שפיר אף דנשתנה ציוס למראה טהור טמאה, וכן מהא דלא יאמר אילו היה לה וכו'. רק להיפוך, דנשתנה למראה טמא החמיר הצ"ח. ונראה דבכתם אפילו הצ"ח מחיר, ודוקא בצדיקה או בהרגשה ובסמיכות דם. אמנם אצי וקני הגאון חכם צבי בתשובות שלו סימן מ"ו הכריע דאפילו נשתנה למראה אדום, כיון שצעת יציאה מן הגוף היה דם מראה טהור טהורה. "והדין עמו, דכמו שהדין במראה אדום שנהפך ללבן ציוצו דאוליגן בחר יציאה מהגוף, כן הוא להיפוך: [ב] וברקה מיד ומצאה מראות ה"ל טהורה וכו'. היינו דוקא תוך שיעור וסת. ועיין בצוף סימן ק"ל [ביאורים ס"ק ז] בזה שהוכחתי בזה דצדור הט"ז [שם ס"ק מא] דהציאו דצרי הרמ"א בתשובה [סימן טז, ע"ש]:

חוות דעת חידושים

הראשון היה בלא דם, או שלא נדקה עצמה פעם אחת, שזו אינה תולה, עיין ביאורים [ס"ק כה]:

קפח (א) ב"ל מראה. מן התורה אינם טמאים רק ה' מיני דמים, וחכמים החמירו לטמאות כל מראה נוטה לאדום או לשחור: ^(ב) [ב]. ואפילו אינו לכן לגמרי, רק כמראה צגד לכן שנפל עליו אבק והוכחה מראית לצניעותו: ^(ג) [ג]. ירוק. כתב הצ"ח [עמוד מא דצדור ראשון] שאם לאחר שתייצש נעשה אדום בקלותו דטמאה, ולכן כשיצא מראה ירוק או לכן לפני המורה בעודו לה, לא יורה עד שתייצש. והט"ז [ס"ק א] והש"ך [ס"ק ג] חלקו עליו,

הראשון היה בלא דם, או שלא נדקה עצמה פעם אחת, שזו אינה תולה, עיין ביאורים [ס"ק כה]:

קפח (א) ב"ל מראה. מן התורה אינם טמאים רק ה' מיני דמים, וחכמים החמירו לטמאות כל מראה נוטה לאדום או לשחור: ^(ב) [ב]. ואפילו אינו לכן לגמרי, רק כמראה צגד לכן שנפל עליו אבק והוכחה מראית לצניעותו: ^(ג) [ג]. ירוק. כתב הצ"ח [עמוד מא דצדור ראשון] שאם לאחר שתייצש נעשה אדום בקלותו דטמאה, ולכן כשיצא מראה ירוק או לכן לפני המורה בעודו לה, לא יורה עד שתייצש. והט"ז [ס"ק א] והש"ך [ס"ק ג] חלקו עליו,

באר היטב למהר"י טייקטין

כתב הב"ח דכשיבא מראה ירוק ולכן לפני המורה בעודו לה, לא יורה בו דבור עד שתייבש, דלפעמים אחר שתייבש ימצא אדום בקצתו. וט"ז [ס"ק א] וש"ך [ס"ק ג] חולקים עליו, וסבירא להו דלא מחזיקין ריעותא, ואין למורה בזה אלא מה שענינו ראות. ועיין בט"ז ס"ק א' שכתב דא"כ מה זה שאמר בסימן קפ"ו באשה שאין לה וסת שתצדוק עצמה לפני תשמיש, מה מועיל הברקה כיון שצריכה להתקין עד שתייבש, ובעודו לה אינה יודעת כלום, עכ"ל. לא הבנתי, הלא הברקה מהני באם שלא מצאה כלום, וק"ל: ^(ה) [ה]. **סומכין.** וכן אשה זו שמוספקת בדם שלה, אין לה לסמוך על חברתה שהראתה לה דמה ואמרה לה כדם זה שלך הראתי גם אני לפלוני חכם וטיהר. מיהו אם אומרת דם זה או כתם זה טהור לי החכם, נאמנת, ש"ך [ס"ק ז]. כתבו התוספות סוף פרק כל היד

שאר לגרש אשה בעל כרחה, גם בדין זה של מכות ופצעים שאינה יכולה לטבול אין כופין אותה לגרש בעל כרחה, אך שאין הבעל מחויב לדור עמה וליתן לה מזונות, ואם נשבה האשה יתירו מאה רבנן לישא אשה אחרת, בית הלל:

קפח (א) אדום. מן התורה אינו טמא אלא ה' מיני מראות, וחכמים החמירו שלא לטעות בין דם לדם ואסרו כל מראה הנוטה לאדומות, והכשריו כל מראה שאין לספק באדומות כלל, [ש"ך ס"ק א]: ^(ב) [ב]. אפילו אינו לכן לגמרי, אלא כמראה צגד לכן שנפל עליו אבק שהוכחה לביתו טהורה, ב"י, ש"ך [ס"ק ב]: ^(ג) [ג]. השעוה. והוא הדין כמראה אחרת או חלמון ביצה, טהור, ש"ך [ס"ק ד]: ^(ד) [ד]. ב"ל א. וכל שכן גרייך שהוא כעשבים, [ש"ך ס"ק ה].

באר היטב

נער כלל צעת תשמיש, אפילו הכי תלין דם בתוליס. ואין כן דעת הט"ז [ס"ק ז] והש"ך [ס"ק ז] אלא דסבירא להו דצדור הרמ"א להלכה עיקר המה, ע"ש:

אוצר מפרשים

שיצא מגופה בהעד. אבל כשהיה מתחלה לבן ואח"כ אדום, אין לתלות שעברה המראה הלבון, דאכתי לפנינו אודם באותו לחלוות ואין רגלים לומר ממה נתחדש מראה אדום על אותו עד, ומסתמא דמראה זו של אודם היה טמון ומכוסה בתוך המראה לובן שעליו וכשתייבשה ועברה מראה עליונה הלבנה נתגלה האדום. אך החכם צבי צידד מסבאר דנפשיה, שיש לתלות שהאיר והבגד גורמים שיתאדם הלבון. ויעיין בשו"ת שבות יעקב חלק ב' סימן ע"ד שחולק עליו: ^(אמרי ברוך)

מיירי שלא שמשה וא"כ לא נעקר כיון שקבעה בהרכבה כמבואר, כן נראה לענ"ד ברור ופשוט: ^{(א) אהבת ישראל, כתי'}

קפח א [ביאורים ס"ק א] והדין עמו דכמו שהדין במראה אדום שנהפך לצבן בייבש בו, נ"ב, החכם צבי בעצמו לא למד מדין זה. ובאמת יש לדחות, דשאני התם כשהיה בתחלה אדום ואחר כך נשתנה, דבכהאי גוונא אמרין דמראה אדום שהיה בו עברה, וכן כתב רש"י שם [נדה כ, ב] בד"ה מפכה. ולכך אינה נראית עוד אדומות על הלחות

חידושי הריטב"א מסכת נדה דף כ עמוד ב

שמה טעיתי ודאי טעה. פירוש דקס"ד שאף רבי הכיר בעצמו כי ראיית לילה לא היתה ברורה לו ולכך חזר וראה ביום, וראיית היום היא נדונת כתחלת ראייה וכיון שהיא טהורה לא היה לו לחוש (לראיה) שלאח"כ ראוי הוא להשתנות, גם לא היה לו לחוש שמה [לא] כך היה קודם ראיית שחרית שאין לו לדיין אלא מה שענינו רואות, שא"כ אין לך חכם שיטהר דם אם לא היה שם כשנמצא בפרוזדור, ופרקינן דרבי סומך היה בתחילה על (מ)ראית הלילה וכתחלת הוראה היתה לו, אלא כי כשראה אותו ביום היה מטהר מפני שנראה לו שלא ראהו בלילה בטוב מפני שאין אור הנר ברור כאור היום, ולכן כשחזר וראה בו כמראה דם של לילה טימא כפעם הראשון, אלא שעדיין היה חושש בעצמו שמה הוא טועה וכי לא (היה) כן היה בלילה.

ערוך השולחן יורה דעה סימן קפח

סעיף יא

ודע דבמגילה [י"ד א] איתא בפשיטות דאין רואין דם בלילה ובנדה ספ"ב איתא דרואין הדם דווקא בין חמה לצל ידו כלומר נותן ידו כנגד החמה על הדם ועושה צל דבאופן זה המראה ברור בלי טעות וכל הפוסקים לא הזכירו זה כלל והטעם דדווקא בימיהם שהיו מבחינים בין דם לדם א"א לראות בלילה אבל האידנא דכל מראה אדום אסור ורק לבן וירוק כשר אין חילוק בין לילה ליום [ס"ט סק"א] וראיה לזה מרש"י במגילה שם שכתב וכי מראין דם בלילה אם טמא או טהור הלא צריך להבחין מראיתו אם מחמשה דמים הטמאים באשה עכ"ל הרי מפורש דדווקא בין הבחנה אדום לאדום צריך יום דווקא:

סעיף יב

ועדיין אינו מובן שהרי בנדה שם [כ' ב] איתא רבי ראה דם בלילה וטימא ראה ביום וטיהר המתין שעה אחת חזר וטימא ומפרש שם בגמ' דמקודם אחזקיה בטמא כשראה בלילה וכיון דחזא לצפרא דאשתני אמר וודאי טהור הוה ובלילה הוא דלא אתחזי שפיר כיון דחזי דהדר אשתני אמר האי טמא הוא ומפכך הוא דקא מפכך ואזיל כלומר מראה אדמומיתו עוברת ע"ש וקשה דהא בימי רבי היו עדיין מבחינים בין דם לדם ואיך ראה רבי בלילה ונ"ל דרבי ס"ל דהא דאין רואין בלילה זהו לאור הלבנה אבל לאור הנר הוי כיום וראיה לזה מהא דאמרין התם רבי בדק לאור הנר ע"ש וה"פ דאף דאין רואין דם בלילה מ"מ לאור הנר שפיר דמי ובמגילה שם היה במעשה דאבגיל כשפגעה את דוד בדרך ע"ש והיה לאור הלבנה ולא לאור הנר [עי' סמ"ע חו"מ סי' ה' סוף סק"ז וראיה לדברינו ודו"ק]:

סעיף יג

והנה אף שמכאן מתבאר דכשהדם מתייבש מתמעט אדמומיתו מ"מ איתא שם בגמרא דלא יאמר החכם אלו היה לח היה וודאי טמא אלא אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות ורבי שדקדק בזה משום דמתחלה ראה וטימא א"כ בהכרח היה לו לדקדק בזה אבל היכא דלא חזייה כשהוא לח ולא אידמי ליה כטמא אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות [רש"י ד"ה מפכך]:

סעיף יד

ומזה אני תמה על אחד מהפוסקים שכתב דכשיבא מראה לבן וירוק לפני המורה לא יורה עד שיתייבש דלפעמים אחר שיתייבש ימצא אדום בקצותיו [ב"ח] ודברים תמוהים הם דאדרבא מהש"ס שהבאנו מבואר דכל מה שיתייבש תתמעט אדמומיתו וכן מפורש בירושלמי דנדה ספ"ב דכל מה שיתייבש דיהה מראיתו ע"ש ולבד זה השיגו עליו הפוסקים שהרי להדיא אמרו שאין לו לדיין אלא מה שענינו רואות ודחו דין זה [ש"ך סק"ג וט"ז סק"א] ויש שרצו להעמיד דבריו ואינו עיקר ולבד זה השיג עליו אחד מהגדולים דהא העיקר תלוי איך היה מראיתו בשעת יציאתו מן הגוף [ח"ד סק"א בשם החכ"צ]:

סעיף טו

והנה טעם המחמיר בזה נראה משום דסוף סוף הלא עינינו רואות דאחר זמן נראה בהקצוות כאדום ובאמת כמה פעמים ראינו כן אמנם גם זה א"ש דמובן שע"פ הטבע כל דבר לח יש לו נענוע קצת עד שנתייבש לגמרי ולפ"ז כל המראה השטוח נדחפו קצתם לקצתם עד הקצוות ונמצא שבהקצוות נתחברו כל עמקי הלחלוחית שעל פני כולו ולכן בכל המשך דיהה מראיתו ובהקצוות נתחברו כולם ונהפכו למראה אחרת מיהו עכ"פ אין זה עיקר המראה אלא מאוסף ממקומות שונות ולדוגמא אם נחזור ונפשטנה על פני כולו לא יתראה האודם כלל וא"כ למה נטמאנה ויש שכתב הטעם דשינוי האויר עם הבגד גרמו להתאדם [ס"ט] ולא נראה כן דא"כ למה גרם רק בהקצוות אלא עיקר הטעם כמ"ש [ולדברי החכ"צ שכתבנו א"צ גם לזה דהעיקר תלוי בזמן יציאתו מן הגוף אלא הוצרכנו לזה להחולקים על זה דהשבו"י חולק על החכ"צ כמ"ש בס"ט שם ולפמ"ש אתי שפיר גם בלא דברי החכ"צ ודו"ק]:

סעיף טז

יש מי שכתב שאם ראה המורה בלילה ונדמה לו שהוא טמא והניחו עד אור היום וראה שהוא טהור תלינן לקולא לומר דלא אתחזי ליה שפיר בלילה [גבעת שאול סס"ג] ולא נהירא לי כלל דהרי בגמ' מפורש להיפך במעשה דרבי ואמרינן שהתייבשותו דיהה מראיתו ועוד שהרי בררנו דלאור הנר הוה כביום ולכן נ"ל כמ"ש אחד מהגדולים [ס"ט סי' ק"צ סקצ"ג] דאם נסתפק לו בלילה יכול לטהרו ביום אבל אם בלילה נדמה לו לאיסור א"א להתיר וכן עיקר לדינא [ובוודאי גם עתה נכון לראות דווקא ביום דכמה פעמים ראיתי בחוש דאינו דומה המראה ביום להמראה בלילה אך במקום ההכרח יכול לראות בלילה ולהורות כמו שענינו רואות]: